

Lucia Lacarra: "Orain gai naiz eszenara irten eta aske dantzatzeko"

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

ARGIA

XVI. mendeko dolare baserria

**POSTER-GIDA
eta DOSIERRA**

Sagardo Garaia

SAGARRA BERE SALTSAN

Joseba Azkarraga:

"Aznarren jarrera faxista eta ez demokratikoa da"

K o n t z e r t u a

Gontzal Mendib

Bratislavako Orkestra Sinfonikoa
Donostiako Orfeoia

Donostia

Urtarrillak 25 *Enero* 20:30

Palacio KURSAAL Jauregia.

Vitoria-Gasteiz

Urtarrillak 26 *Enero* 20:30

Teatro PRINCIPAL Antzokia.

Bilbo

Urtarrillak 27 *Enero* 19:30

Palacio EUSKALDUNA Jauregia.

Laguntzailea:

ARGIA

Argazkia: Alberto Elozegi
Diseinua: antza S.A.L.

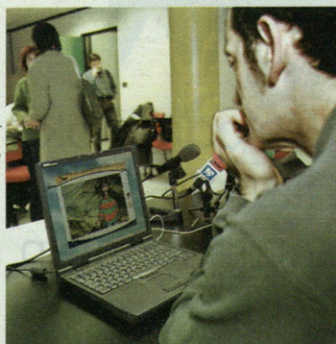
JOSEBA OLALDE

■ Defentsak eta indar armatuak kupoaren %86 jaten dute 13

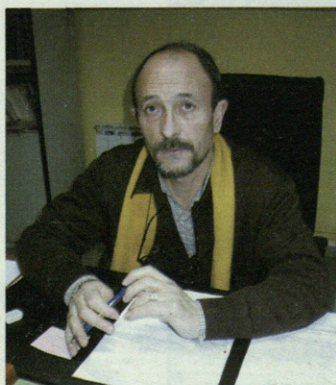
ALBERTO ELOSEGI

■ Bi letrako Bizkaiko herria...16

MONIKA DEL VALLE

■ Sustatu.com: Irakurleek sustatutako albistegia 26

MIKEL MARTINEZ

■ Julio Perugorria: "Antzerkia desagertuko balitz ez litzateke grebarik egingo" 40

ORRIZ ORRI

Oihartzunak 5

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa 6

Elkarrizketa: Joseba Azkarraga.

Mikel Asurmendi 9

EKONOMIA

Defentsak eta indar armatuak kupoaren %86 jaten dute. Daniel Udalaiz 13

EUSKARA

Bi letrako Bizkaiko herria....

Nagore Irazustabarrena 16

GIZARTEA

Sagardoa: Sukalderaino sartu zitzaigun dolarea...

Nerea Pikabea 18

Sustatu.com: Irakurleek sustatutako albistegia.

Andrea Ruiz 26

Elkarrizketa: Lucia Lacarra.

Estitxu eta Ixiar Eizagirre 28

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak 34

Elkarrizketa: Mikel Taberna.

Pilar Iparragirre 37

Elkarrizketa: Julio Perugorria

Ainara Gurrutxaga 40

Orain dela 30 urte 44

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak 46

Agenda 49

Bizia 50

Ihesi 51

Denborapasak 55

IRITZIAK

Politika: Karmelo Landa 8

Kultura: Patxi Azpillaga 36

Azkena: Elixabete Garmendia 58

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Argitarapen honen edizioko laguntzaile:

kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Urtarrileko *Larrun*

Zerk lehertarazi zuen Belodromoko emozioa?

Finalaren estetika eta liturgia.

Bertsolaritza gizarte aniztasunaren ispilu?

Bertsolaria, aktore edo iritzi emaile.

Bertsolaritza

Belodromoa: urrats ala mugarri?

Mahaingurua

- Eneko Olasagasti
- Xabier Isasi
- Karmen Larrañaga
- Xabier Etxebarria

Iritzi Artikuluak

- Maialen Lujanbio
- Andoni Egaña
- Joxerra Gartzia
- Laxaro Azkune
- Karlos Aizpurua

LARRUN hilero banatzen da doan ARGIArekin.

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta
 Zuzendaria: Pello Zubiria.
 Zuzendari ordea: Xabier Letona.
 Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
 Produktzioa: Berdaitz Goia.
 Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi.
 Sustapena: Kike Amonarriz.
 Argitalpenak: Bego Zuza.
 Harpidetzak: Edurne Urruzmendi.
 Bezeroen harrera: Olatz Korta.
 Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze.
 Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde.
 Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).
 IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00. Faxe: 559 47 60 01.
 NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.eskuina. 31001 Iruñea. Tel.: 948 22 22 85.
 POSTA ELEKTRONIKOA:
 Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com
 WEB ORRIALDEA
 www.argia.com
 LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
 ISSN: 0213-909X.
 BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
 INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria	104 euro
Ipar Euskal Herrian	126 euro
Espainia	104 euro
Beste atzerriak	133 euro
Airez	208 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaiña Taldeko partaidea da

■ Stavro, Libanoko "Daily star" egunkarian

■ Kal, AEBko "Baltimore Sun" egunkarian

- Zure kaiolara itzuli!

Hiruko Txikian

DE LA MANO

Pilotari profesionalen sindikatua-
 ren eskutik ezagutu dugu hauen
 haserrea, Asegarce enpresak
 Barriola leitzarria eskuz binakako txap-
 elketatik at eman duelako. Bere
 komunikatuak ez zuen Asegarceren
 jukutria zuzitzen eta hori berez eskertu
 beharko zaio. Klarki, guztiok ulertze-
 ko moduan, gaztelaniaz. Pilotari baz-
 kideen artean gustura ez dagoenik ere
 bada noski, ez Iparralde baztertua
 ikusi dutelako, ez, kirolarien eremuan
 elkartasuna euroa bezain berria delako
 baizik. Bilboko Euskal frontoia izan
 omen da zaleei estreinakoz trabesak
 eurotan egiten aukera eman diena.

Posturak oihukatzen zituztenek, ohi
 bezala profesionalak izaki, argi eta
 ozen kantatzen zuten: "cuatro a cien",
 "cien a siete", "mil colorau". Hor ez da
 sesiorik izan. Pilotariak, tartekariak,
 zaleak eta kazetariak ados. Guztiak
 bat. Aukeran, Euskal Jai, Galarreta,
 Astelena, Beotibar baino Festival
 Criollo, Gala de Remonte en Cesta,
 Pelota Temprana, Veo y Juego izenda-
 tuko balituzte nik nahiago. Horrela,
 agian esportagarriagoa ere izanen bai-
 litzateke gure kirol nazionalarena, gure
 nazioaren mesedetan. Jokoa ez dela
 errenta???? Gezurra ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

TERMOK

TXANPONA

EUROPAK GAINDI-TZEKE DUEN IKASGAIA

Bi aste pasa dira euroa martxan jarri zenetik. Pertsona batzuek beste batzuek baino arazo gehiago izango dituzte, baina egunero komertzio-etan praktikan jarrita hasieran logikoak diren arazoak desagertuko dira. Gure herriko Iparralde zein Hegoaldean txanpona batu dela soma deza-kegu euskaldunok, pezeta eta libera betirako lurpe-
ratuta. Euroaren edozein herrialdera bidaiatu ahal izango dugu, txanpona aldatzeko beharrik gabe. Ikuspuntu horretatik aurrerapauso bat da. Europako moneta batasu-
nak, hala ere, merkatar-ien interesei erantzuten die gehienbat, interes ekonomiko eta komer-
tzialei. Moneta batasan batek berez, enpresa han-
diei eta multinazionaliei egiten die mesede. Herri guztiak integratuko dituen batasan europarra, Euskal Herri herri gisa Europan egotea galaraz-
ten duten egundo egitura politikoak alde batera utziz, eta gizarte harmo-
nizazioa duen batasan europarra gainditu gabe-
ko ikasgaia dira oraindik. Irakasgai hori konpontze-
ko, estatuak, Espainiakoa eta Frantziakoa kasu, ez daude prest

◆ DANIEL UDALAITZ

PSE-EE: IDEIAK ETA PERTSONAK

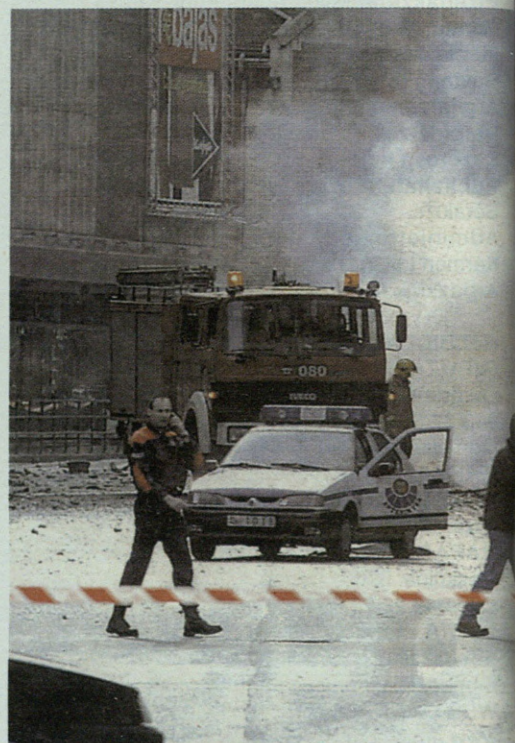
ALDERDI sozialistak martxoaren 23 eta 24an egingo duen ezohiko kongresuari begira barne eztabaida gogorra bizi du. Eztabaidak ideien inguruan izaten ohi dira, baina ideiak pertsonen barreiatzen eta gauzatzen dituzte, horregatik da hain gaitza sarritan ideien eta per-
tsonen arteko eztabaida horiek bereiztea. Ideien eztabaidak lehenetsuna behar duela aipatzen dute PSE-EEen alde guztietatik, baina izenen dantza saihestezina da halakoetan, ikusi beste-
rik ez bestela Redondo Terrerosen kudeaketa eta ildo politikoa babesteko sortzen ari diren sostengu zerrendak. Ideien eztabaida hobeto eman zitekeen deitu nahi ez zen konferentzia-
ren eremuan ezohiko kongresuan baino, baina ideienak pertsonen eztabaida dakar ondoren.

EUSKAL HERRI OSORAKO LEGEA HERRI EKIMENAREN BIDETIK

EUSKAL Herri osorako unibertsitate lege bat egiteko herri ekimena bultzatuko dute Bai Euskal Unibertsitatea ekimenaren inguruan ari diren gizarte erakundeek. Lege zirriborroa Eusko Legebiltzarrera, Foru Legebiltzarrera, Udalbiltzara eta Iparraldeko Garapen Kontsei-
lura badalia izan da eta Euskal Herriko unibers-
tsitateak izan beharko lukeen izaerari buruz eztabaida sortzea da helburu garrantzitsueneta-
koa. Ikastolen Federazioa, AEK, Sortzen-Ikas-
batuaz, Euskal Herriko Gurasoen Elkarte eta unibertsitateko hainbat irakasle dira ekimen-
aren bultzagile nagusienak.

'NEWSWEEK': EUSKAL HERRIA, INBERTSIOGUNE APROPOSENA

'NEWSWEEK' AEBetako astekari ospe-
tsuak 2001eko azken zenbakian Euskal Herria
ekonomi inbertsioak egiteko Europako lekuri-
onena zela zioen erreportaje batean. Nazioarte-
ko enpresa asko ohartu dela horretaz eta kon-
painia asko inbertsio handiak egiten ari dela

aipatzen du, horien artean Daimler, Benz, General Electric, IBM, Ericsson edo Nestle. Euskaldunen ezaugarriez hiruzpalau datu eskai-
ni ondoren, 1991tik 2000ra, esportazioak hiru-
koiztu dituztela aipa-
tzen da eta hori euskal produk-
tuen kalitate hona medio lortu dela. Aldizkaria, Eus-
kal Herriaz ari denean, EAERI buruz ari da.

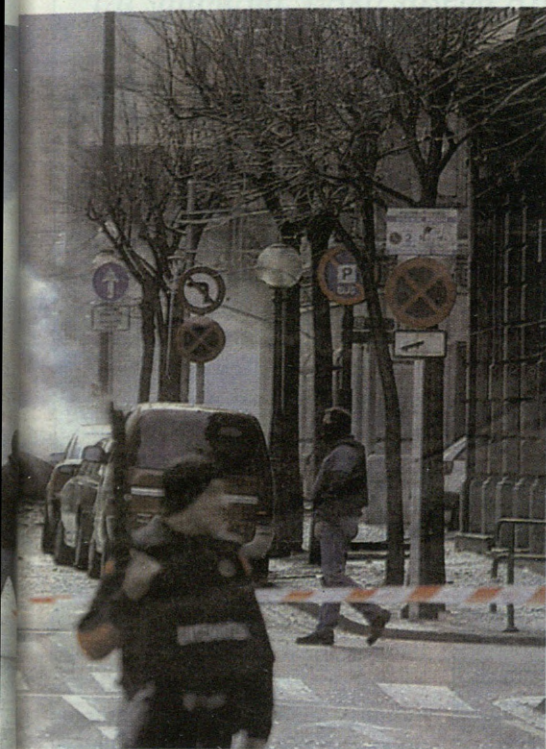
The Basque Country
The Basque Country is a region in northern Spain, known for its unique culture, language, and history. It is a small but significant part of the country, with a rich heritage and a strong sense of identity. The region is home to many of the world's best wines, and its cuisine is a blend of traditional and modern flavors. The Basque Country is also a major center for industry and commerce, with a strong focus on technology and innovation. The region's natural beauty and scenic views make it a popular destination for tourists and outdoor enthusiasts. The Basque Country is a truly unique and fascinating part of Spain, and it is well worth a visit.

◆ 'Newsweek' aldizkaria.

B A H E A

- Odon Elorza, PSE-EEko kidea eta Donostiako alkatea: "Orain esaten ari dena, PPren itzalean ibili garela, hori duela hiru urte esan nuen nik, eta Euskadiko exekutiban nire dimisioa aurkeztearen arrazoia izan zen".
- Rodolfo Ares, PSE-EEko bozeramailea Eusko Legebiltzarrean: "Alderdikide batzuk beren buruari galdetu behar diete zergatik jasotzen ote dituzten horrenbeste laudorio PP eta bere ingurune mediatikotik. Zerbait gaizki egiten ari direlako izango da".

ETROA

ETA BILBOKO BIHOTZEAN

Denboraldi batean ETaren ekintza bortitzik ez dagoenean, balizko su-etenen inguruko hotsak han-hemenka hedatzen dira ezin azkarrago. 98ko su-etenak bigarrenengo baten segida izango duela buru gehientsuenetan sustraitua dagoen ideia da; logika mota askok eskatzen duena da. Noiz ordea? Logikak indar harreman orekatuago eskatzen du, baina ekintza armaturik gabeko tarte luze bat dagoenean, logikak baino indar handiagoa du nahiak. Bilboko eztandak egoeraren egiazko gordintasuna agerian utzi du. ETak lehergailuaren berri eman zuen, hiri erdiguneetan jarritako bonba-auto mota horrekin azkenotan ohi duen legez.

LABORANTZA GANBARA HIZPIDE

ELB sindikatuaren eledunak, Michel Berhokoirigoinak, laborantza ganbara izan du hizpide berriki ('Le Journal du Pays Basque'). Departamenduko Laborantza Ganbarak (Pauen kokatua eta zentralizatua) SUAT (Lekuan lekuko nekazal lurralderako zerbitzuguneak) sortu ditu azkenaldian; azkenekoa Hazparnen, esate baterako. Berhokoirigoinen aburuz, ekimena polita eta sinbolikoa izanagatik ere, SUATEko zuzendaritza Paueko Ganbarak molde eta iritzi alde-bakar batez izendatua da: ELBk bi aulki ditu eta FDSEAk (oposizioko sindikatua) zazpi. ELBko eledunak Iparraldeko azkeneko bozketan ELB bozkatuena izan zela oroitarazi du eta SUAT honetan FDSEAk ELBk baino ordezkari batzuek hantziagoa izatearen kontraesana agerian uzten du.

722 ATXILOTU, 95 TORTURATU

ASKATASUNA erakundeak jakinarazitako datuen arabera 2001ean 722 atxilotu izan ziren Euskal Herrian, horietatik 178 espetxeratuak izan ziren eta 95ek tortura salaketak egin dituzte. Preso kopuruari dagokionez, erakundeko datuen arabera, egun 548 euskal preso politiko dira, duela urtebete baino 33 gehiago.

AURREKONTUEN KORAPILOA

PSE-EEK argi berdea eman die Bizkaiko Diputazioko aurrekontuei, eta Gipuzkoan ere bide berdinetik joko dela pentsatzen da, PSEko gestorak berak hori eman du aditzera. Korapiloa Eusko Legebiltzarrean sortzen da, PSE-EEK adierazia baitu ahalik eta gehien trabatuko dituela bere gustokoak ez diren aurrekontuak.

■ Allande Sokarros.

IZPIAK

Allande Sokarrosek "Ekaitza" aldizkariaren zuzendari ohia- eta Denis Leroy marrazkilariak (Gezmer) 3.000 euroko isuna ordaindu beharko dute Baionako Auzitegiak Ekaitza astekaria "terrorismoaren apologia" egiteaz kondenatu ondoren. Auzia, New Yorkeko irailaren 11ko erasoaren ondorioz etorri zen. Gezmerrek "Guk amestu duguna, Hamasek egin du" idatzi zuen bere marrazkian.

Maria San Gil PPko Donostiako zinegotziak PSE-EEren aurka botatako ondorengo hitzok jainkoren batek jotako izpiaren kutsu agerikoa dute: "Bakarrik utziko gaituzte, PPrekiko lokarria apurtuko duten irudia eskainiko da, baina ez da egia, askatasuna, biziaren defentsa, demokrazia eta alderdi biak batzen gintuzten beste zenbait printzipioekin apurtuko dutelako, eta badirudi orain alderdi sozialista halakoetatik aldenduko dela".

■ Maria San Gil.

- Jean-Noel Etxeberri 'Txetx', ABko bozeramailea: "Batasunak egin dituen prentsaurreko eta dei publikoak izan ez balira, nahiago izango nukeen ez mintzatzea, abertzaleen artean ahalik eta polemika gutxien izan dadin. ABk ez du, inondik ere, izan den polemika nahi".
- Jean-Claude Agerre, Batasuneko Mahai Nazionalakidea: "Urriaren 6aren biharamunean -ABren azkeneko biltzar nagusia- gure alderdi politikoa sortuko genuela erran genuen, horrek dituen ondorio guztiekin. Orain, hauteskundeei buruz plataforma bat sortu nahi dugu. Hori da arazoa".

Ardatza

Ardatza behar du Euskal Herriak. Azken hogeita bost urteotako politikagintzak edo herrigintzak ez diote euskaldunon herriari bizkarrezurrik osatu, eta une honetan zaila gertatzen zaigu euskaldun hitzari pausalekua eskaintzen politikan, hizkuntzen eremuan edota, besterik gabe, geografian.

Kontzertuak ere deskontzertu bihurtu zaizkigun honetan, euskaldunon aberria eraikitzeke jaio bide zen alderdiak bi probintzietara murrizten ditu bere domeinuak, eta era defentsiboan kokatzen du bere jokabidea Estatu ahaldunen aurrean, menpean ez esatearren. Ez dago gure lurraldea elkarlotzen duen garraio eta komunikabide egokirik; unibertsitatea lotsa da euskaldun hitza bera ere hartzeko; bost arategi bereiztuz menpe jarri digute euskara, eta beste hainbeste erdal telebistaren azpian. Azken hogeita bost urteotako bide politiko eta instituzionalak ez dio gure Euskal Herriari oinarritzeko artikulaziorik eskaini, ez du mundura jaiotzeko bidean jarri, eta posibilista eta pragmatiko bezala aurkezten zen aukeraren porrota nabarmentzen zaigu begien aurrean, gatazkak bere horretan dirauen artean eta Estatuaren Europa finkatzera doan une historikoan, bestelako erdibideak alboratuz.

EUSKAL HERRIARI bere osotasunetik eskaini behar zaio

ardatza, eta horretarako herrigintza eta politikagintza kontzertatu egin behar dira, nazio-mailako eragilean artean. Eragile guzti-guztiak kontzertatu, alegia, bat bera ere bazterrean utzi gabe, eta sistema demokratiko integrala adostu, gatazkari konponbidea eman eta elkarbizitza baketsua ekarriko duena.

Euskal Herriak orain bizi duen egoeratik eszenatoki berri horretarako bidea egin behar du, eta ez da nonbait bide erraza izango; azken urteetan behintzat ez du bide horretan asmatu ezker abertzaleak berak, eta zangalatrau

egin da unetik unera dagoenetik berrira ezin ibiliz. Adostasun berriak beharrezko izango dira hemendik aurrera, dauden erakundeetan jokabide eraikitzailea eta baikorra plazaratu ahal izateko. Gasteizko legebiltzarrean aurrekontuen inguruan ezagutu berri dugun pasadizoak erakusten duenez, zentzu horretan urratsen bat eman den arren, urrun gaude oraindik beharrezko den jarrera adostuetatik instituzio horietako baliabideak euskal gizarte osoaren zerbitzura erabili ahal izateko.

Akordioa eta adostasuna bilatu behar ditugu atsedenek gabe, beti Euskal Herria ardatz hartuta; ezin dugu euskal gizartea denbora gehiagorik espainiar eta frantziar estatuen inguruko meteorito zatikatu izatera kondenatu, era horretan euskaldunon galera etorriko baita luza gabe. Oraingo egoeratik ez dute luzerako irabazpiderik izango, ez eta probintzia bakanetako administratzaile direnak, haraino ere helduko baitira zentroko agentziak leku hartzera.

ESTAKURU edo aitzakia ugari aipa daitezke, badakit, alde batetik zein bestetik, beharrezko akordio eta adostasun hauetarako, baina ez da gaurkoa oztupo hauek baldintza ala ondorio direneko eztabaida antzu horri bide emateko unea. Gaur zera ikusi behar dugu: Estatuaren Europa sendo finkatzen ari den une honetan, Euskal Herriari ez diola inork kanpotik

lekurik egingo, guk geuk lehenik eta behin ondo errotzen ez badugu.

Estrategia eraikitzaile hori ezin da alderdi batena edo bestearena izan, definizioz kontzertatua izan behar duela: lortu behar dugu euskaldunok nazio-sistema anitz, demokratiko eta, beraz, kontradiktorioa izango dena aurretik adostea, gure arteko kontradikzioak era natural eta demokratikoan nazio beraren baitan plazaratu eta konpondu ahal izateko. Hauxe da aurrerantzean egin beharko duguna ●

MONIKA DEL VALLE

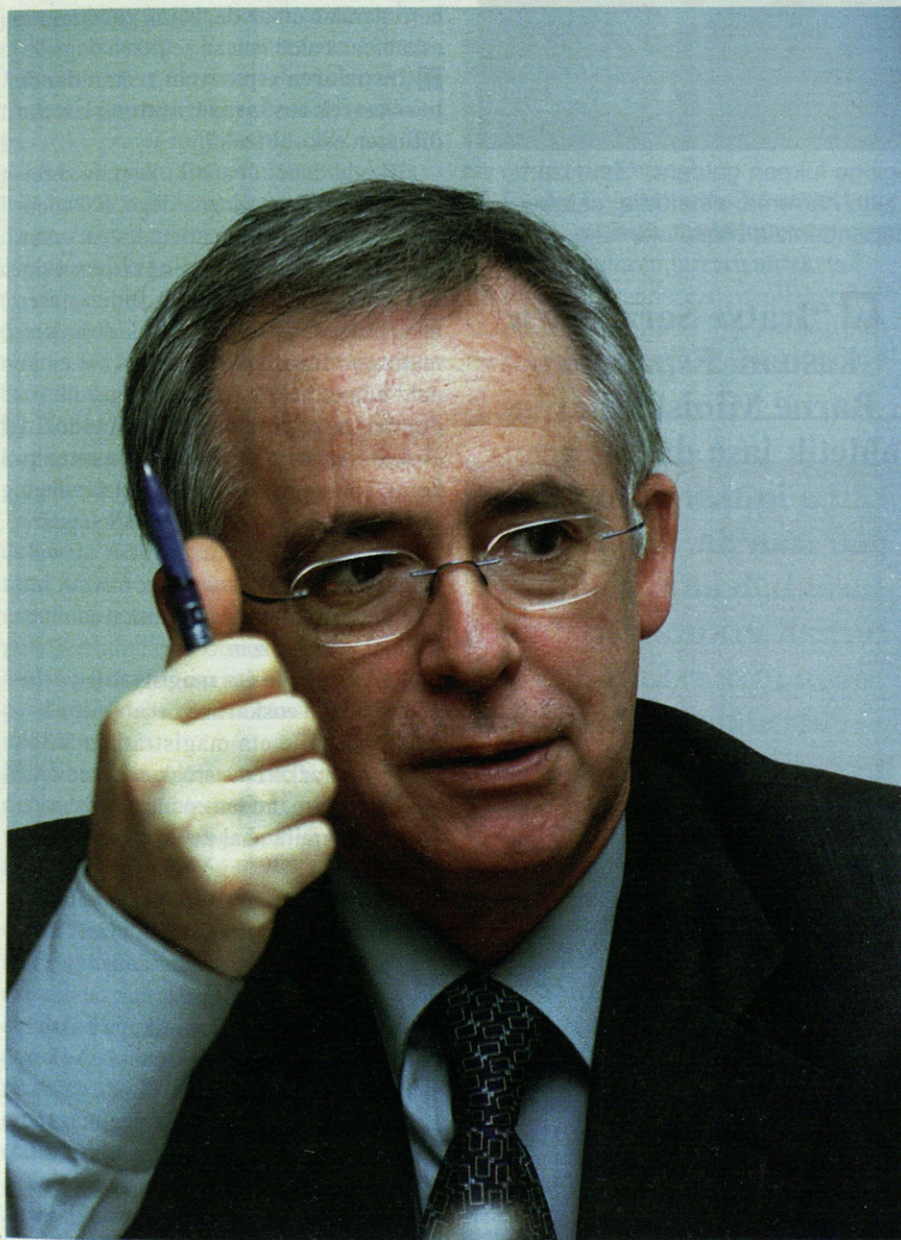
Karmelo Landa
Batasunako Bizkaiko
Mahaiko kidea

“Euskaldunok nazio-sistema anitz, demokratiko eta, beraz, kontradiktorioa izango dena adostu behar dugu, gure arteko kontradikzioak era natural eta demokratikoan nazio beraren baitan plazaratu eta konpondu ahal izateko”

J O S E B A A Z K A R R A G A

Ibarretxe lehendakariak Kontzertu Ekonomikoa berritzeko ezintasuna aditzera eman zuen egunean elkarrizketatu genuen Eusko Jaurlaritzako Justizia, Enplegu eta Gizarte aseguratza sailburua. EAko Joseba Azkarraga, gobernuak emaniko urratsarekin baikor zegoen.

“KALERA? BAI. BAINA EZIN DITUGU ONTZI GUZTIAK ERRE LEHEN OLDARREAN”

JOSEBA OLALDE

■ “PPk Eusko Legebiltzarrean interpelazio bat jarri digu. Gezurra dirudi, bere burua demokratikotzat jotzen duen alderdi batek herri baten nahia galaz nahi izatea; aberrazio bat da”.

Urtarril honetako 10ean bukatu zen Eusko Jaurlaritzaren Giza Eskubideen aldeko kanpaina. Kanpaina hauen eraginkortasunez jardun genuen Justizia sailburuarekin, abiapuntu gisa-edo. Balio al dute zerbaite-tarako?: “Nik dudaren bat ere badut. Ez dakit jendea zein neurrian jabetzen eta kontzientziazten den hedabideetatik zabal-tzen denaz. Edonola ere, giza eskubideen defentsak -publizitate kanpainaz gainera- kanpaina iraunkorra izan behar du”.

Justizia sailburuaren iritziz, giza eskubideen alorrean aurrera egiteko administrazioak eremu guztietan inplikatu behar du, honelako irizpidetan oinarriturik: “Giza eskubideena kontzeptu orokor bat da. Ez da, ezinbestez giza eskubideen sailkapena egin behar. Giza eskubidea bizi eskubidea da, baina bada ere ideologiaren askatasuna. Esaterako, herri baten partaide gisa norberak nahi duena erabakitzea. Eskubide orokorra izan arren, defentsa ikuspuntu bakarra izan behar dute giza eskubideek”.

■ Kanpainak bi sektoreen aldetiko kritikak jaso ditu ordea; PPren eta Batasunaren aldetik.

Hori aurreikusia zegoen; PPren aldetik bereziki. PPK Legebiltzarrean interpelazio bat jarri digu galdetuz, ea zergatik sartu dugun kanpainan herriek beren etorkizuna erabakitzeke duten eskubidea. Gezurra dirudi, bere burua demokratikotzat jotzen duen alderdi batek herri baten nahia galaz nahi izatea; aberrazio bat da. Batasunaren aldetik ere, zenbait kritika izan da. Bide onean ari garela esan nahi du ote horrek? Kanpainan, hala ere, ezin izan dira herri honetako sentsibiltate guztiak islatu, garrantzizkoenak baizik. Oro har, bizi eskubidea eta herri gisa gure etorkizuna erabakitzeke eskubidea islatu nahi izan da.

JOSEBA OLALDE

■ Azkarragak balizko kontsulta batean egingo lukeen galdera: "Zein izan behar du Euskal Herria eta Estatuaren arteko harrema: estatutua, estatu federala edo independentzia?". Berak independentzia hautatuko luke.

■ Sentsibilitateak sentsibilitate, hor dugu Iratxe Sorzabalen kasua. Nola helitzen dio zure sailak tortura kasu bati?

Justizia saileko giza eskubideen batzordea aritzen da esparru horretan. Iratxe Sorzabalen kasua ez ginen inork deituak aritu izan, ofizioz baizik. Hau da, torturak agertzen zituzten irudi oso adierazgarriak ikusi genituenean, ofizio lanetan jardun genuen. Espainiako arartekoarengana eta Barne Ministeriora jo genuen. Beharrezko diren datuak eskatu ondoren, lan plangintza bateratu bat eskatu genien. Barne Ministerioaren aldetikoa hutsaren hurrengoa izan da. Beraz, horrelako kasu batean norbaitek zerbait ezkutatzen duenean giza eskubideak urratzen ari da.

■ Ezin da haratago joan administrazioaren bidetik?

Guk ezin dugu salaketaz haratago joan, baina hori beti egingo dugu. Ez gara delituzko ekintzen aurrean ezkutatuko. Madrilgo Parlamentuan diputatua izan nintzenean ez nuen atzera egin, eta gaur egungo karguan ere ez dut egingo.

■ Eguberriotan euskal presoek eskubideen urraketa gogoratu diozu Madrilgo Gobernuari. Presoen senitartekoei, zure agerpena garai horretan egiten den ohikotzat jo dute. Hitzetatik ekintzetara pasatzeko eskatzen dute.

□ **"Iratxe Sorzabalen kasuan, Espainiako Barne Ministerioaren aldetik jaso dugun erantzuna hutsaren hurrengoa izan da. Horrelako kasu batean norbaitek zerbait ezkutatzen duenean giza eskubideak urratzen ari da"**

LAGUNEK ESKATUTA POLITIKARA BERRIRO ERE

Agurainen jaioa da 1950ean. Bederatzi urte eman ditu politikatik at, MCCn. Primeran bizi zela, orain baino hobeto, esan digu. Politikan jende berria behar dela iritzita, bere nahi eta usteekin kontradikzioan itzuli da politikara, EAko lagunek eskatuta. Madrilgo Gobernuak euskal abertzaletasunaren aurka daraman oldarkortasunak kitzikatua ere bai.

Legealdiaren hasieran, presoek gaian eman beharreko urratsak aztertu genituen Eusko Legebiltzarreko Justizia eta Barne Batzordean, hau da, presoek sakabanaketaren aferan eta espetxeetako transferentziaren aferan. Lehentasuna duten aferak dira, sakabanaketa auzitegiek jarritako zigorrei erantsitako gehigarri bat dela diogu betiere, onartezina dela. Gaia, oraindik ere, Madrilgo Justizia ministroarekin aztertzeak daukagu. Presoen eskubideen urratze erabatekoa irmoki salatzen dugu. Ez da Eguberrietako jarra edo agerraldi bat izan. Halaber, gure txostenaren agertze publikoa Eguberri garaian eman da, baina guk presoek eskubideen alde lanean segitzen dugu.

■ Justiziaren esparruan zertan daude herritarrek euskaraz tratatuak izateko dituzten eskubideak?

Bi atal daude: batetik, justizia zerbitzuetako funtzionarioena dago. Eskuduntzak transferituak izan arren, tratua, oraindik ere, estatuko funtzionarioen esku dago. Estatuko Kontseilu Judizialaren menpe dauden funtzionarioak dira. Normalizazio linguistikoa urrats bat eman nahi dugun bakoitzean arazo gordin bat dugu administrazioan dihardutenekin, euskara erabiltzeko unean konstituzio-contrakoaren helegite bat jasotzen dugu. Ez digute aurrera egiten uzten. Ikaragarria da, euskara EAEko hizkuntza ofiziala izanda ere, Estatuak traba zorrotzak jartzen ditu euskara ez dadin euskal administrazioan erabilia izan.

■ Fiskal, epaile eta magistratuaren arloan nola dago euskararen erabilpena?

Epaile eta magistratuaren %33k euskarazko ikastaroak segitzen ditu; bizpahiru urtetan epaiketa bat euskaraz jarraitu ahal izateko gauza izango dira. Fiskalen kasuan, portzentaia %13ra jaisten da. Kolektibo honen ezaugarriak ezberdinak dira, fiskalak estatuan barrena dabilta-eta. Zoritxarrez, epaiketa bat euskaraz egin ahal izateko aukera bakarra itzultzailea erabiltzea da. Aukera honen bitartez, epaiketa ez da normaltasun gutxieneko batez burutzen ahal, ordea. Itzultzaileen bitarteko epaiketak freskura galtzen du. Epaiketak euskara hutsez burutuak izan daitezke plangintza berri bat gartzen ari gara 12 epaitegietan. Aurretik ari gara, baina gustatuko litzaigukeena baino astiroago.

■ **Eusko Jaurlaritzak ez du Kontzertu Ekonomikoaren hitzarmena berritu ahal izan Madrilgo Gobernuarekin. Azaldu iezaguzu Juan Jose Ibarretxe lehendakariaren jarrera, mesedez?**

Ibarretxeren jarrera gobernu sendo baten jarrera da. Madrilgo Gobernuak, Mayor Orejak edota Redondo Terrerosek (bere unean) espero zutena baino herritar gehiagoren sostengua du Eusko Jaurlaritzak. Gobernu honek EAEko herritarrak gobernatzeko agindu morala du eta prest dago Madrilgo Gobernuarekiko oldartsu aritzeko. Guk ez dugu enfrontamendua bilatu, jarrera hau Madrilgo Gobernuaren jarrera despota eta autoritarioa delamodio etorri da. Areago, Jose Maria Aznarren jarrera faxista eta ez demokratikoa dela esango nuke, bere irizpideak basatiki ezarri nahi baititu. Ez gaude prest Espainiako Gobernuak modu alde-bakarreko batez inposatu nahi duena onartzeko. Kupoaren kasuan, inork ez digu justifikatu 191.000 milioi pezeta (1.148 milioi euro) ordaintzea. Gure kontuen arabera 151.000 milioi pezeta (907,5 milioi euro) pagatuko dugu, ez dugu euro bat gehiago pagatuko.

■ **Behin egoera honetara iritsita, kupoa ez ordaintzea ez litzateke bidegabekeria bat izango, edo bai?**

Gauza bat da barne nahiek eskatzen dizutena. Nik, espainola ez naizen aldetik, Espainiako administrazioari ez nioke ezertxo ere itzuliko. Baina horretarako, gure herriaren ekonomiak errealitate oso bat iritsi behar du oraindik ere, bere independentzia politiko osoa, kasu. Ez gaude une horretan.

■ **Carlos Garaikoetxeak Kontzertua defendatzeko kalera ateratzeko aukera aipatu du. Gobernutik, zuk nola ikusten duzu aukera hori?**

Kalera? Bai. Prozesua luzea da, ordea. Ezin ditugu gure unti guztiak erre lehen oldarrean. Jaurlaritzak Kontzertuari buruzko agiria plazaratzean bere lehen oldartzea burutu izan du. Euro bat gehiago ez pagatzeko nahiz Espainiako Gobernuak ez gaituela Europako mintegietan ordezkatzeko baiezteko borondatea agertu du. Euskal gizartea, eman beharreko pauso guztiez informatua izango da aurrerantzean, baina pauso guztiak ezin dira une bakar batean eman.

■ **Eusko Alkartasunaren planteamen-
duak ba al dute eraginik gobernuan?**

Bai, jakina. Horrela ez balitz, ez EA

□ **“Normalizazio linguistikoan urrats bat eman nahi dugun bakoitzean arazo gordin bat dugu, euskara erabiltzeko unean konstituzio-
kontrakoaren helegite bat jasotzen dugu”**

ez ni, ez ginateke gobernu honetan egongo. Boterean egotea garrantzizkoa bada ere, ez gara horregatik soilik, xede politikoko jakin batzuegatik gaude. EAK ez du atzera egingo, ez Estatutuaren defentsan, ez herri honen burujabetasunaren bidean. Eta xede horretan Ibarretxe lehendakariak ere ez du atzera egingo.

■ **Eusko Legebiltzarreko aurrekontuak aipagai orain. Nola interpretatzen duzu Batasunaren jarrera aldaketa?**

Batasunak ganbarara itzultzeko bere arrazoiak izango zituen. Burutu duen plan toa kaltegarria izan da EAEko gizartearen

tzat, hala ere. Bere jarrerak ez zuen zentzurik, eta ez dakigu zergatik aldatu izan duen bere jarrera. Guk ezein alderdirekin negoziatorik ez dela izan, baieztatu dezakegu. Batasunak egoera bat ikusarazi nahi izan zuen, baina, nonbait, PPri eta PSEri jokoa egiten ari zitzaiela ohartu zen. Baliteke, lehen jarrerak bere barne lerroetan eztaba da sorrarazi izana, eta ondorioz, itzuli izana. Zaila da arrazoia ezagutzea, ordea.

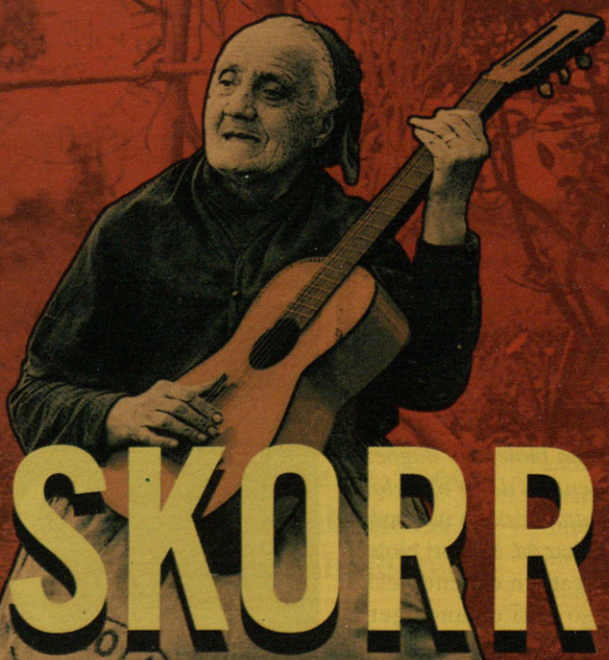
■ **Gobernu honen asmoetako bat herri kontsulta burutzea da. Legealdi honetan?**

Kontua ez da legealdi honetan edo hurrengoan egitea; bihar edo etzi, alegia. Ez da berez egin beharreko kontu bat. Inportanteena da planteamendu horren kontzientzia ez galtzea. Gu xede horretara joateko behartuta gaude. Xede hori tinko atxiki behar dugu, euskal gizartearekin dugun konpromiso bat da, gure interesen arabera praktikan jarri behar dena. Eki men hori aurrera ateratzeko beharrezkoak diren bitartekoak modu zuzen eta egoki batez landu behar ditugu, gizartean ez dadin porrota moduko bat eman.

■ **Ez gaude kontsulta egiteko unean.**

ARGIA

ren eskutik

OSKORRI

VIZCAYATIK ... BIZKAIARA

Lasarteko Manuel Lekuona K.E.-an - urtarrilaren 25ean - 22:00etan

Laguntzaile:

 euskadi**irratia**

 euskadi**gaztea**

 radio**euskadi**

 radio**vitoria**

■ Enpleguaren etorkizuna

“2003. urterako desenplegu-tasa %9,8ra jaistea aurreikusten dugu EAEn”

Joan den irailaz geroztik bereziki, ekonomiaren atzerapena antzeman da mundu mailan. Zein da une honetan Euskal Autonomia Erkidegoko (EAE) enplegu-tasa? Atzerapenik emango al da bertako ekonomian?

EAEko enplegu-tasan atzerapen bat baino moteltze ekonomiko bat izan da. Uneon, desenplegu-tasa %10,5 eta 11 artean dago. Gure sailean moteltze hau aurreikusia genuen, eta enpleguaren aldeko plangintza bat lantzen ari gara 2003. urtera bitarte. Ordurako, desenplegu-tasa %9,8ra jaistea aurreikusten dugu. Gure xedeak betetzeko bi puntutara gaude, eta lortuko dugulakoan gaude. 2003rako EAEko enplegu-tasa Espainiako enplegu-tasaren gainetik egongo da. Europako batez besteko %7,5ra hurbiltzea da gure nahia.

■ **“35 orduko lan astea” gauzatu al daiteke legealdi honetan?**

Oso zaila ikusten dut lan esparruko 35 orduen aplikazio zorrotza gauzatzea; gehiago aurreratu behar dugu ordea. Bitartekoak jartzen ari gara, aplikazioak lan enpleguaren banaketarekin eta langabeziaren tasarekin zerikusi zuzena du. Patronalari ez zaio neurria gustatzen, baina gu ez gara patronala, administrazioa gara eta legealdi honetan aurrekoan egin zena baino gehiago egin nahi dugu.

■ **ETT (Aldi baterako enplegu-enpresak) delakoak gaizki ikusiak dira langabetuen artean. Zein da zure iritzia?**

Sail honi ETTak gustatzen ote zaizkigun? Bada, ez gehiegi. Guk enpresa eta langileen arteko harreman zuzena hobesten dugu. ETTak langileen eta enpresari bitartekoak dira, eta langileak galtzen du. Guk hemendik, ahal dugun neurrian, kontratazio zuzena sustatzearen

alde egiten dugu, baina horrek ez du ere esan nahi ETT enpresak bertan behera utzi behar direla.

■ **Zure sailak Gasteizko “Gamesa”ko aferan enpresak zabalduko lan espedientea onartu izana kritikatu du ELAk.**

Gamesako gaia usteltzen ari zen enpresaren eta sindikatuen arteko harremanen bidetik. Konponbide bat aurkitzeko onartuak izan ginen enpresa eta enpresa batzordearen aldetik. Afera, handi-handika, konponbidean jarri dugu. LAB, USO eta UGT, aldeak alde, bat etorri dira gure planteamenduetan. ELAk eskubide osoa du nahi duena defendatzeko, baina guk aurkeztu genuen proposamena langileen %90ak onartu eta sinatu zuen puntuz puntu. Beraz, langileen gehiengoak onartzen badu eta langile hauetako batzuen sindikatuak ez badu sinatzen, bada sindikatuak langileen jarrera kritikatzeko du gurea baino. Jakina, guk ere nahi genuen lanpostu bakar bat ez galtzea, hori da gure betebeharra.

■ **“Langilea bere buruaren jabe, bere egitekoaren jabe, bere lan pentsamenduen jabe” dio kooperatibismoaren esloganak. Ba al du gaurkotatzen egungo ekonomia globalizatzen?**

Kontzeptu hori bizirik dago. Planteamendu hori sozialista-autogestionarioa da, enpresa barruan ere defendatzeko planteamendu bat, eta gure kooperatibetean eutsi egiten zaiona. Belaunaldi berrien artean denetarik dago, noski. Baliteke Arizmendiari, Ormaetxe edota Larrañaga bezalako aitzindarien espiritu kooperatibista horren bizirik ez izatea, baina kontzeptu orokorra hor dago, ekonomiaren globalizazioarekin edo gabe ●

JOSEBA OLALDE

Ez gaude unean denok dakigun arrazoiarengatik. Alegia “ez dago herri kontsulta biolentzia dagoelako eta biolentzia dago ez delako herri kontsulta” zirkulu itxi horrekin hautsi behar da, eta hori biolentzia praktikatzeko dutenen esku dago. Pauso hori emanez gero, askoz arrazoi gehiago izango dugu kontsulta gauzatzeko.

■ **Zuk nola formulatuko zenuke kontsutarako galdera?**

Honelatsuko terminoetan: “Zein izan behar du Euskal Herria

■ **“Ez dago herri kontsulta biolentzia dagoelako eta biolentzia dago ez delako herri kontsulta. Zirkulu itxi horrekin hautsi beharra dago”.**

eta Estatuaren arteko harremana: oraingo autonomia estatutua, estatu federala edo independentzia politikoa”. Baina, hori baino lehen herri honen autodeterminazio eskubidea onartzea dago. Ez da autonomia, ez federalismoa ez independentzia. Autodeterminazio eskubidea onartu ondoren, euskal indar politikoek edota gobernuek herriari egin behar lioketeen galdera da. Nire erantzuna independentzia da ●

◆ MIKEL ASURMENDI

EAEk Espainiako Estatuari Kupoaren izenean ordaintzen dizkion 929 milioi eurotik, %86 ia defentsa eta indar armatuen gastuak ordaintzera bideratzen da, Euskadiko Kutzako Ikerketa sailak argitaratu duen azterlan batean ageri denez.

DEFENTSAK ETA INDAR ARMATUAK KUPOAREN %86 JATEN DUTE

Duela bi urte Eusko Jaurlaritzak Espainiako Estatuari ordaindu zion Kupoaren %86 Espainiako defentsa eta indar armatuen gastuak ordaintzeko erabili dira. Zehatzago, 929 milioi eurotako kopuru guztizkotik -horixe baitzegokion 2000. urteari eta horixe ordaindu behar izan zion Kupo moduan Eusko Jaurlaritzak Espainiako gobernuari-, espainiar defentsa eta indar armatuen gastuak ordaintzeko baliatu dira 793 milioi eurotik gora. Euskal Kupoaren %2,9 erakunde komunak mantentzeko erabili da (Kongresua, Senatua, hainbat

auzitegi), eta %11,7 kanpoko harremanetarako. Hori dela eta, defentsa eta indar armatuen gastuen parte garrantzitsu bat estaltzen du euskal Kupoaren zatirik handienak. Nolanahi dela ere, oraindik trans-

du Ikeiko lantaldea; "Kontzertu Ekonomikoa eta Euskal Ekonomia" du lanak izena, eta hain zuzen ere joan den hilean argitaratu zen, Kontzertu Ekonomikoa eta euskal Kupo berriz negoziatzen ari

ziren une berean. Negoziazio horrek Espainiako Gobernuaren eta Eusko Jaurlaritza eta Foru Aldundien akordio-rik gabe bukatu

□ Kontzertua indarrean jarri zenez geroztik, modu ikusgarrian hazi da euskal erakunde publikoek administratzen dituzten baliabideen zenbatekoa

feritu ez diren zerbitzu guztiei dagokie estatuari ordaintzen zaion Kupo.

Horixe da Euskadiko Kutzaren Ikerketa sailak egin duen azterketaren ondorioetako bat. Azterlan hori Inmaculada Gallastegik zuzendu du, eta lankide izan

zuen urtea eta ordura arte indarrean zegoen Kontzertu Ekonomikoaren alde baka-reko luzapena ekarri du. Horrek tentsio instituzional handia sortu du Gasteiz eta Madrilaren artean eta aurretik sumatu ezin diren ondorioak izango ditu.

Ikerlan honek gaurko Kontzertu Ekonomikoak -kontzertu hori 1981. urteko ekainaren 1ean jarri zen abian, eta 2001. urteko abenduaren 31 arte zegoen indarrean-, EAEko ekonomiaren garapenean izan duen eragina aztertut nahi du.

KONTZERTUAREN ERAGINA.

Azken hogeit urteetan eragile askoren mende egon da EAEko ekonomiaren bilakaera, Kontzertu Ekonomikoaren mende, besteak beste. Ezin da baztertu beraz, ikerlanak dienez, azken faktore bakar horrek bilakaera honetan izan duen eragina.

Lau dira, ikerlanaren arabera, bilakaera horretan indarririk handiena izan duten faktore eragileak. Aurrenekoa, 80. hamarraldiaren hasiera aldean euskal ekonomiaren oinarritzko sektore industrialak pairatzen ari ziren krisi industrial gogorra da. Krisi horren ondorioz, hasieran, itzelak izan ziren industriaren berregituratzeari heltzeko behar izan ziren baliabideak. Bigarren eragilea Kontzertu Ekonomikoa bera izan da, eta horren ondoriozko funts publiko libreak, gero eta garrantzitsuagoak izan direnak. Hirugarren, euskal erakunde publikoen gestioa dago, beren politikagintzaren bitartez, gutxiago edo gehiago, ekonomiaren garapenari

lagundu baitiote, eta orobat izan dute eraginik aberastasunaren banaketa handiago nahiz txikiagotan. Azkenik, biztanleriaren aldaketak ekarri du laugarren eragilea, euskal biztanleriaren zenbatekoak, estatuko biztanleria osoarekin alderatuta, behera egin baitu lehen aipaturiko denboraldi horretan.

Halaber, euskal ekonomian azken hogeit urteetan izan diren aldaketa garrantzitsu batzuei buruzko hainbat ondorio jasotzen ditu azterketak. Kontuan hartzen dugun denboraldi honetan urritu egin du euskal ekonomiak kanporantz egiteko zuen joera: hala, inportazioei zegokien 1981. urtean barne eskariaren %89, baina 1999. urtean batez besteko hori 25 portzentaia puntutan jaitsi zen, %64ra iristeraino. Hortaz, esan daiteke, azterlan honen arabera beti ere, euskal ekonomia kanpora zabaldutako ekonomia dela, eta, hortaz, kanpoko eko-

■ Cristóbal Montoro Espainiako Ogasun ministroa.

nomien mende dagoela; mendekotasun hori, nolahi ere, gutxitzen ari da gaur.

Era nabarmenagoan urritu da Espainiako merkatuarekiko mendekotasuna: guztizko eskariaren %38tik abiatuta, 1999. urtean %22 jaitsi zen esportaziotan, eta, hain deigarria izan gabe ere, antzekoa izan zen aldaketa inportazioetan. Datu horrek, azterlan honen arabera, euskal enpresen merkatu lokal naturala, neurri batean, estatuko merkatua izatetik, Europako Batasunaren merkatua izatera igaro dela adierazten du. Hala eta guztiz ere, 2000. urtean oraindik izugarria zen euskal ekonomiak kanpokoarekiko zuen mendekotasuna: hain zuzen ere, estatuko ekonomia baino bi bider mendekoago zen. Ikuspegi honetatik, azterlanaren ara-

■ Azken hogeit urteen analisi ekonomikoa

Kontzertu Ekonomikoa eta Euskal Ekonomia" liburu moduan argitaratu den txosten bat da, Euskadiko Kutxako Ikerketa sailak egin eta Inmaculada Gallastegik, Eusko Jaurlaritzako Ekonomia sailburu izanak eta gaur egun EHUKO katedradun denak, zuzendua. Liburu hau osatzen duten 155 orrialdeetan, apaingarririk gabe argitaratu bada ere, 81 koadro eta 35 grafiko ageri dira, analistarentzat eta behatzailearentzat oso baliagarriak gertatzen direnak.

Ikerlan honen helburua Kontzertu Ekonomikoak EAEko ekonomiaren azken urteotako bilakaera historikoan izan duen eginkizuna aztertzea da. Horretarako, sei kapitulutan banatu dute. Aurreneko kapituluaren sarreradator, eta hurrengoak Kontzertu Eko-

nomikoa, Kupoak EAEn izan duen bilakaera eta Sektore Publikoaren eta sektore horren ekonomian betetzen duen eginkizuna aztertzen ditu. Hirugarren kapituluaren azken hogeita bost urteetan EAEko ekonomiak izan duen garapena lantzen da, eta laugarren kapituluaren berriz, 1975-1994 urteetan hiru euskal lurralde historikoetan gertatu den kapitalizazio prozesua aztertzen da. Bosgarren kapituluaren, Espainiako Estatuko gainerako autonomia erkidegoekin, estatuaren osotasunarekin eta Europar Batasunarekin alderatuta, EAEko ekonomiaren bilakaeraren analisi konparatua egiten da, eta azken kapituluaren berriz lanaren emaitza eta ondorio nagusiak jasotzen dira. Izan ere, azken kapitulu horren laburpen bat jaso dugu erreportaje honetan ●

□ Ikerlanak Kontzertu Ekonomikoak EAEko ekonomiaren azken urteotako bilakaera historikoan izandako eginkizuna aztertzea du helburu

bera, esan beharra dago garrantzitsuagoa dela espainiar merkatua euskal enpresentzat, mundu merkatua estatu guztiko enpresentzat baino.

Azterketa honen beste ondorio bat honakoa da: Kontzertu Ekonomikoa indarrean jarri zenez geroztik (1982. eta

JOSEBA OLALDE

■ Idoia Zenarruzabeitia, Jaurilaritzako lehendakariordea.

2000. urteen artean), 9 aldiz biderkatu da jaso den diru kopurua. Baliabide horien zertarakoa ez da beti berbera izan: 1982. urtean %36 bideratzen zen Kupora, eta beste horrenbeste ekarpenetara, eta 2000. urtean berriz, %11 bideratzen zen Kupora, eta %62 ekarpenetara, alegia, argi islatzen da datu horietan Eusko Jaurilaritza bereganatuz joan den eskumenen gorakada. Nolanahi ere, estatuari 2000. urtean ordaindu zaion Kupoa 929 milioi eurokoa izan da, eta diru hori, argi dago, oraindik transferitu ez diren zerbitzu guztiei dagokie.

ENPLEGUAREN HAZKUNDEA SEKTORE PUBLIKOAN. Euskadiko Kutzak egin duen azterlanaren beste

bili dena (1981 eta 1997 izanik, hurrenez hurren, oinarritzat hartu diren urteak), ia 8 bider handitu da. Baliabide horien administrazioaren lehen ondorio bat, azterketak dienez, EAEko enplegua sektore publikoan 1885. eta 1994. urte bitartean 35.000 lagunetan hazi dela da, gehien-gehienak 80ko hamarraldiko bigarren erdian, eta ondorengo urteetan kopuru horiek zertxobait gutxitu dira.

Era berean, kontuan hartu dugun denboraldian, azpiegiturentzako erabili diren inbertsioek goranzko bilakaera izan dutela ageri da ikerlan honetan, eta, hala, argi eta garbi, euskal kapital publikoaren stock-a estatuko batez bestekoaren gaitetik jarri da, bai kapital produktiboaren

ondorioetako baten arabera, Kontzertu Ekonomikoa indarrean jarri zenez geroztik, modu ikusgarrian hazi da euskal erakunde publikoek administrazten dituzten baliabideen zenbatekoa. Hala, 1982. eta 1998. urteen bitartean, ia 11 aldiz handitu da zenbateko hori, eta estatuko aurrekontua, berriz, Kupoaren kalkulurako era-

osagaiari dagokionez (496,2ko baliora iristen baita, estatuko batez bestekotzat 100 hartuta, kapital produktibo/eremu moduan azalduta), bai bere alderdi sozialaren ikuspuntuari dagokionez (kapital soziala/biztanleria adierazleak 116,2ko baliora hartzen du, estatuko batez bestekotzat 100 hartuta).

Ikerlanak dienez, baliabide horien administrazioak, alabaina, ez du, EAEko BPGren pisua, estatuko batez bestekoa-
rekiko apur bat ez jaitea. Jaitsiera horretan bi aldi oso desberdinak izan dira. Lehen 80ko hamarraldian, garai horretan industria krisiaren eraginak biztanleriaren batez bestekoa murriztu egin baitzuen estatuko batez bestekoarekiko, eta, geroago, 90. hamarraldian, suspertze lasterragoa izan zen, eta, hala, hamarraldiaren bukaeran, gora egin du EAEk estatuaren osotasunean duen posizio

□ **Euskal ekonomiak kanporantz egiteko zuen joera gutxitu du: 1981ean inportazioei zegokien barne eskariaren %89 eta 1999an %64**

erlatiboak, BPGri eta errentari dagokionez.

Sektore publikoak, bere politika sozialaren bitartez, egin duen errentaren banaketa dela eta -hauxe baita azterlanaren beste ondorioetako bat-, adierazle sozialek emaitza hobeak erakusten dituzte EAEn gainerako autonomia erkidegoetan baino. Hala adibidez, jarduera tasa 50,4 da, estatu osoan 49,6 denean eta hileko batez besteko pentsioa 126,1koa da, estatu osoko batez bestekoa 100 izanik.

EAEko hiritarren egoera, hobetuz joan da azken 20 urteotan -hala dio azkenik Euskadiko Kutzak egin duen azterlanak-, eta bereziki nabarmena da hori Europako Batasuneko herrialdeekin gertatu den bateratze errealean: BPG per capita adierazleak 99ko baliora hartu du 1998. urtean (EBko batez bestekoa 100 izanik), eta datu horrek, Espainiako Estatuaren osotasunarekin alderatuta, abantailazko egoeran jartzen gaitu.

◆ **DANIEL UDALAITZ**

JOSEBA OLALDE

■ Azpiegituretan egindako inbertsioek dezente egin dute gora azken urteetan.

Itzulpenak eta hizkuntz zerbitzuak eskaintzen dituen Luma enpresak izen bereko denbora-pasa eta hitz jokoan aldizkariaren lehen alea argitaratuko du egun gutxi barru. Hilabetero hitz gezidunak, hitz gurutzatuak, letra zopak, kontrapasak... izango dira 68 orrialdetan.

BI LETRAKO BIZKAIKO HERRIA...

ALBERTO ELOSEGI

■ Lumako kideek dagoeneko prest dute ordenagailuan "Luma" denbora-pasa aldizkariako lehen alea.

Gaur egun zakurrari ez diogu normalean or esaten. Baina hainbat euskal komunikabideetako denbora-pasak egiteko ohitura dutenek badakite garai batean horrela esaten zitzaiola. Badakite baita ere hiru letratako Gipuzkoako herriaz galdetuta, Aia ipini behar dutela eta Bizkaiko Ea ere ez zaie ezezagun. Izan ere 1991. urtean sortu zenetik, Luma enpresak ARGIA, "Euskaldunon Egunkaria", "Zabalik" eta hainbat aldizkariarentzako denbora-pasak egin ditu. Baina Joxan Elosegi, Iñaki Agirresarobe eta Prexen Gastearenak aspaldi zuten denbora-pasen

aldizkari berezi bat egiteko ideia. Elosegik berak eta Luis Manterolak "Enbido" izeneko aldizkariako bost zenbaki plazara-tu zituzten 1987an.

68 ORRIALDE HILABETERO.

"Luma" aldizkari berria hilabetekaria izango da, urteko 12 zenbaki izango ditu beraz, horietako bi, uztailakoa eta abendukoa, bereziak. Bi hauek 100 orrialde izango dituzte eta gainerakoek 68. Hitz gezidunak, hitz gurutzatuak, hitz kateatuak, poema presoak, hieroglifikoak, letra zopak, zortziko txikian, zaldiko maldiko, goitibeherak, kontrapasak...

■ Euskarazko denbora-pasen historia laburra

Euskarazko lehen joko idatziak 1883koak dira, "Euskal-Eria" aldizkarian argitaratutakoak, hain zuzen. "Mutadi" edo "Isitza" zuten izena eta hieroglifiko-en tankerakoak ziren. Gaur egun egin ohi den bezala, soluzioa edo "askantza" hurrengo alean argitaratzen zen. Lehen hitz gurutzatuak, aldiz, kartzelarekin dute lotura. Gerra Zibilaren ondorioz kartzelaratutako preso euskaldunek horrelako jokoak asmatzen ematen omen zuten denbora; 60ko hamarkadan hasi ziren halako denbora-pasa urri batzuk argitaratzen eta, geroago, 70ekoan jarduera honek indarra hartu zuen ZERUKO ARGIA eta "Anaitasuna" aldizkarietan. Hamarkada horretan bertan, 1977an "Deia" egunkaria gurutzegramatik bi bat argitaratzen hasi zen. 80ko hamarkadan aldiz, Luis Manterola eta Joxan Elosegik eman zioten bultzada jardun honi. Azken hamarkadan Luma enpresa izan da idatzizko komunikabideetan denbora-pasak prestatu dituenak. ●

Guztira 30 bat joko ezberdin eskainiko ditu "Luma"k. Ale bakoitzean 12 orrialde hurrei eskainiak izango dira.

Saltokietan 3 euro balioko du aldizkari bakoitzak eta harpidetuz gero, urteko 12 aleak 30 euroren truke jaso daitezke etxean.

Gai monografikoen inguruko zenbakiak prestatzeko asmoa ere badute (automozioa edo eraikuntza, esaterako), eta horietan hiztegitxo bat ere gehituko

Euskara sailaren babeslea:

Oiartzungo Udala

OIARTZUN, UDALERRI EUSKALDUNA

Osasungintza, Lantegiak, Epaitegiak,
Merkatal eta Finantza Zerbitzuak ere euskaldunduz.
Euskaraz bizi nahi dugulako hamaika lan
elkarrekin egiteko dugu.

LUNA

■ Joxan Elozegi, Prexen Gastearena eta Iñaki Agirresarobe.

dute gaiaren inguruko lexikoa biltzen duena.

ZENBAT SALDUKO DA? Aldizkaria egiteko inguruko herrialdeetan egiten diren tankera honetako aldizkariak izan dituzte oinarri, Frantziakoak bereziki, euskaraz ez baitzegoen eredurik. Hortaz, zaila da jakiten nolako harrera izango duen merkaturan. Aurrekaririk ezean, azterketa zehatzik ezin egin. Hala ere, 6.000-8.000 ale saldu litezkeela uste dute. Egun gutxi barru 6.000 aleko tirada izango da kalean. Hasieran denak ez direla salduko pentsatzen dute aldizkariako arduradunek, apurka-apurka egingo dituztela harpideak. Izan ere, lehenik publikoak produktua ezagutu beharko du, eta berau ezagutaraztea, zabaltzea, izango da hemendik aurrerako lana. Urte amaierarako 3.000 harpidedun izatea da euren asmoa.

Lumako hiru kideek paperaren gainean eta eskuz prestatzen dituzte denborapasak, hots, buruz asmatzen dituzte. Paperean taula ipini eta hitz bat idazten dute, hitz horretatik abiatuta joaten dira taula pixkanaka osatzen. Gero, definizioak ipintzea besterik ez da geratzen.

Egun ez dago euskarazko programarik lan hori ordezkatzeko duenik, baina horrek ez du esan nahi lumakoek teknologia berriei muzin egiten dietenik. Internet, esaterako, horrelako produktuentzako euskarri interesgarria da. Dagoeneko ARGIAk baditu Lumaren joko batzuk sarean eta teknologia aukera zabaltzeko ahala eta "Luma" aldizkaria sendotzen hasten denean, euskarri horri helduko diote. Oraingoz euskarak hain beharrezkoa duen aisialdirako tresna berria paperean izango dute adin eta maila guztietarako euskaldunek.

◆ **NAGORE IRAZUSTABARRENA**

Arturoren kaiera

IKASGU NAGUSIA JAIO DA

Udako Euskal Unibertsitateak, Euskal Herriko Ikastolen Elkartek, Partaidek, AEK-k eta Emunek sortu dute Ikasgu Nagusia. Erakunde horietan dauden trebakuntza beharrei erantzuteko asmoz jaio da kooperatiba mixto gisa sortutako erakundea, baina aipatutakoaz gain, hezkuntzaren eta ikerketaren alorretan jardun nahi luke. Hezkuntza Zentroetako Zuzendaritza Masterra da Ikasgu Nagusiak, Mondragon Unibertsitatearekin elkarlanean, abiatutako lehen ekimena.

ESKOLAK EUSKALDUNDU DAITEZEN

"Eskolak euskaldundu behar du!" eta "Euskal Herriar orok du euskaraz jakiteko eskubidea" lelopean, Euskal Herrian Euskarazek hezkuntza sistema propioa aldarrikatzeko kanpaina abiatu du. EHEko arduradunen arabera, indarrean dauden hezkuntza sistemak ez dute bermatzen ikasleek euren herriko hizkuntza jakiteko duten eskubidea. Elkartek derrigorrezko hezkuntzari buruzko ikerketa egin du eta honako ondorioa iritsi da: ikasleen erdiak eskoletatik erdaldun ateratzen dira. Egoera hau gainditzeko bidean, ekitaldi andana egingo dute otsailaren 23a bitarte.

JUSTIZIAREN EUSKALDUNTZEA ERAGOZTEN

Eusko Jaurlaritzak ekainean onartutako Justizia arloa euskalduntzeko dekretua bertan beharra utzi du mementoz Espainiako Auzitegi Konstituzionalak, Espainiako Gobernuak jarritako errekursoaren erantzun gisa. Dekretuak hamar urteko plana jasotzen zuen eta haren arabera, 1.800 funtzionariotik 800ek hizkuntz eskakizunak egiaztatu beharko dituzte. Eusko Jaurlaritzaren arabera, PPK ez du epe jakinik nahi hizkuntz eskakizunetan eta horregatik jarri zuen errekurtoa.

ALDIZKARI BERRIA TXORIERRIN

"Aikor!" herri aldizkaria sortu du Totoan Txorierriko Euskara Elkartearen Federazioak, alegia, Zamudioko Lagatzu, Lezamako Zorritzketan eta Larrabetzuko Arreki-kili euskara elkarteek. Hilero banatuko da doan eta 4.000 aleko tirada izango du.

ARTIBOIA

Urrea

■ EHUren Leioako eta Sarrikoko campusetako Euskal Adarra taldekoek "Adarkaria" izeneko irratia programa sortu dute, euskarazko irakaskuntzaz gogoeta egiteko asmoz. Irratsaioa hilero egingo dute Santurtziko Pititako irratan eta CDan jasoko dute. Urtarrilekoa berripaperaren bigarren zenbakia da.

■ Baiona-Donostia euro hiriaz hitz egiten da azken aldia, baina gauzak Hendaian bezala egiten badituzte, ederki gabiltza. Hendaiaiko hondartza ondoko komun publikoetan plaka bat dago argibide batzuekin. Argibideak ordea frantsesez, gaztelaniaz eta ingelesez daude. Euskaraz? Arrastorik ere ez.

Ikatz

ALBERTO ELOSEGI

SUKALDERAINO SARTU

PABLO S. QUIZA

■ Igartubeiti baserria (Gipuzkoako Ezkio-Itsason) XVI. mendeko dolare baserria da, gotiko estilokoa.

XVI. mendean baserriak ez zituzten bizitzeko soilik egiten. Egia esan, lan premiatarako gehiago zeuden prestatuta. Batzuek sagardoa egiteko egitura osoa zuten, eta barru haietan, gero, baserritarrak bizitzeko antolatzen ziren. Horietako bat zen Ezkio-Itsasoko Igartubeiti baserria. Urtero dolarea abian jartzen zenean, baserria bera dantzan hasten omen zen. Orain, museo bihurtu dute etxea; sagardoa egiten ez zaio ahaztu ordea Igartubeitiri.

Testuak: Nerea Pikabea

Dolarea eta egitura, etxea eta tresna. Dena bat da Igartubeiti baserrian. Beranduxeago egin-dako eranskin batzuk baditu ere, XVI. mendeko baserria da, gotiko estilokoa. Garai hartakoa da dolarea ere. Bere egituran oinarrituta, bere indarrez egiten da sagardoa. Dolare sistema hau geure begiz, oso-osorik ikus dezakegun bakarra da Euskal Herrian. Garai hartako baserrietako dolareak suak erre zituelako edota denborarekin baserriaren barneko espazioa eraldatu egin zutelako desagertu egin dira. Gipuzkoako Ezkio-Itsaso herrian dago Igartubeiti, Ormaiztegi eta Zumarraga arteko errepide nagusitik Ezkiora bidean, kilometro batera.

Gipuzkoako Foru Aldundiak erosi zuen 1993an. Geroztik, zahar-berritze lanak egiten aritu dira Alberto Santana historialari deustuarra buru dela. Iazko azaroan baserriko ateak ireki zituzten lau haizetara, dagoeneko museo bihurtuta. K6 Kultur Gestiorako Enpresak kudeatzen du baserria. Ordubete hutsez bada ere, bertara hurbiltzen denak euskaldu-

non arbasoen bizimodua arnastu, usaindu dezake.

Baserria piezaz pieza askatu, egurra garbitu, tratatu eta berriro eraiki dute baserria. Askatu zutenean, indusketak egin zituzten lurrian eta Erdi Aroko etxola baten aztarnak aurkitu zituzten. Bizilekuak mila urte baino gehiago izan ditza-keenaren ustea dago, beraz.

Alberto Santana historialaria eta UNEDeko irakaslea da. Lan ugari egin du Euskal Herriko baserrien arkitektura eta dolareak aztertzen. Honi lotutako argitalpen ugari ditu. Gipuzkoako Foru Aldundiaren eskutik Bertan bildumaren barruan "Baserria" izeneko tomoa argitara eman zuen 1993an. Bere azken lana "Euskal Herriko Baserriaren Arkitektura" izenburupean argia ikusi duen hiru tomoko liburu sorta da. Beste hiru lagunekin batera idatzi ditu liburukiak: Donostiako Arkitektura Fakultateko Juan Angel Larrañaga, Alberto Loinaz eta Alberto Zulueta irakasleekin. Berak, Gipuzkoako Foru Aldundiko Ondare Sailak eta mendez mendeko bertatik pasa diren

UZITZAIGUN DOLAREA

bizilagunek egindako ahaleginari esker, gaur zutik eta sendo ikus dezakegu Igar-tubeiti.

DEN DENA EGURREZKOA.

1530ean eraiki zuten baserria. Egitura osoa egurrezkoa da, haritzezkoa hain zuzen, XVI. mendean halaxe egiten baitziren baserriak Euskal Herrian. 250 haritz handi behar izan zituzten baserria jasotzeko. Honekin batera egin zuten sagardoa estutzeko tresna ere. Garai hartan, dozenatik gora kidez osatutako familiak logela bakarrean elkarrekin lo egiten zuen. Logela hau ikuiluaren ondoan zegoen eta bertako ganaduak botatzen zuen hats beroarekin egiten zioten aurre neguko gau hotz krudelari.

XVII. mendean beste zati batzuk erantsi zizkieten. Ordurarte baserri asko suak erre zituen, egurrez egindakoak zirelako. Arrazoi honexegatik harria erabiliko zuten geroago. Eraiki zutenetik ehun urte pasa ziren etxean lehenengo eraldaketak egin zituzten arte. 1630ean

baserria handitu egin zuten lau aldeetatik, bere jatorrizko egitura errespetatuz. Garai hartakoa da zurezko aurrealdea ere. Artoa lehortzen uzteko erabiltzen zuten. XVII. mendean harria erabili zuten lehenengo aldiz hormak egiteko, eta bide batez, hiru logela ere egin zituzten.

Ezagutzen diren lehenengo bizilagunak Pedro de Igartua eta Pedro Iñiguez de Igartua dira, Urretxu herria sortu zutenak. Denbora luzea egin zuten Igartuatarrek bertan. 1630ean, bertako azken oinordekoa, Katalina de Igartua auzoko mutil batekin ezkondu zen, Domingo Arregirekin, alegia. Honek ekarritako diruarekin egin zituzten etxea zabaltzeko lanak.

Bi mende osoz egon ziren Arregitarak baserrian, azken oinordeko gisa berriro emakume bat geratu zen arte. 1920an Frantziska Arregik Juan Ignacio Mendiguren ekarri zuen auzotik etxera. Hauek izan dira baserrian gure garaieraino bizi izan direnak. 1944an Frantziska Bereziartu eta Jose Mendiguren

ezkondu ziren eta bertan jaio ziren euskal literaturgintzan eta itzulpengintzan hain ezagunak diren Iñaki eta Xabier Mendiguren Bereziartu. Euren haurtzaroko oroitzapenek, bihurrikieriek barne, Igartubeitin dute bere sustraia.

BASERRIAREN DEFINIZIOA.

XV. mendearen bukaeran koka dezakegu baserriaren sorrera. Erdi Aroan bizilekutzat zituzten etxola haien ordezkoko gisa arkitektura eredu moderno bat gailendu zen, baserria, alegia. Garai hartako baldintza sozial, ekonomiko eta teknologiko berrien erantzun gisa sortu ziren. Euskal Herriko baserriak zaharrenak bostehun urte baino ez ditu, beraz.

Baserriaren berezitasunak arakatzeko hasiz gero, ia denek izen propioa dutela ohartuko gara. Gehienetan topografiaren, landarediaren eta geologiaren inguruko alderdiak adierazi ohi ditu izenak.

GIPUZKOAR ERAKO BASERRIA. "Euskal baserriaren arkitektura"

■ Joan den urteko azaroaren 30ean baserria berri zuzenetik, bigarren aldiz egin dute sagardoa.

■ Dolare baserrian, noski, ez zen sukaldea falta, baina ezta sagardoa egiteko beharrezko tresneria ere.

PABLO S. QUIZA

liburuan baserrien deskribapen, definizio eta tipologia ezberdinak erakusten dizkigute Alberto Santanak eta bere lankideek. Baserrien arkitektura, baserrien bizkarrezurra erakustez gain, barneko zatiak eta zati bakoitzaren funtzioak zehazten dituzte. Eurek egindako lana ezinbestekoa izan da baserriari buruzko datu hauek idazteko.

Gipuzkoar erako baserri guztiak dolareari lotuta egin zituzten XVI. mendean. Baserri hauen sorreran etxea eta makina lotuta zihoazen, unitate bakarra osatzen zuten. Dolareko pilare eta ardatz bertikalek, eta luzekako habe handiak baldintzatu egin zuten espazioaren aprobetxamendua, eta oro har, eraikinaren egitura. Honen ondorioz, baserriaren goiko solairuko espazioa zatitzea ez zen posible, eta gainera, mandioa eta ataripea sortzea ere zaildu egiten zuen. Tipologia honen barnean koka daiteke Ezkio-Itsasoko Igartubeiti.

Gipuzkoatik kanpo, beste probintzietan ere egin zituzten tipologia bereko dolare baserriak. Lapurdin eta Nafarroako ipar-ekialdean aurki ditzakegu tarteka dolarea zuten baserrien aztarnak. Araban, Aramaioko haranean ere bakarren bat bada. Bizkaian, berriz, Ibaizabal ibaiaren haranean topa ditzakegu, Zornotza ingurura arte. Baita Orozkoko eta Zeberioko inguruetan ere.

IGARTUBEITIREN ERRAIETAN.

Sarrera nagusia zeharkatu bezain pronto, gure aiton-amonek behin baino gehiagotan sutondoan kontatu izan dizkiguten istorioen leku batean sartzen da bisitaria, denboraren makinak mendeetan atzera eraman balu bezala. Sartu eta berehala, parez pare ikuilua dago. Begirada eskuinak bideratuz gero, dolarearen zureko torlojoa ikus dezakegu, harritzar baten gainean pausatuta. Norabide berean,

pixka bat haratago sukaldea dago. Bertan mahaia eta pertz handi bat, bere laratz eta guzti. Sukaldearen ondoan XVII. mendean egindako logelak, banakakoak. Handik XVI. mendean familia osoak elkarrekin lo egiten zuen logela bakarra. Hortik ikuilura dago pasabidea.

Ate nagusitik eskailera batzuk hartuz gero, goiko solairura hel gaitzke. Hantxe dago dolarearen zatirik ikusgarri eta pisutsuena, bederatzi metro eta erdiko luzera duen palanka horma, alegia. Honi baserriaren beste atal batzuk gaineratu behar zaizkio.

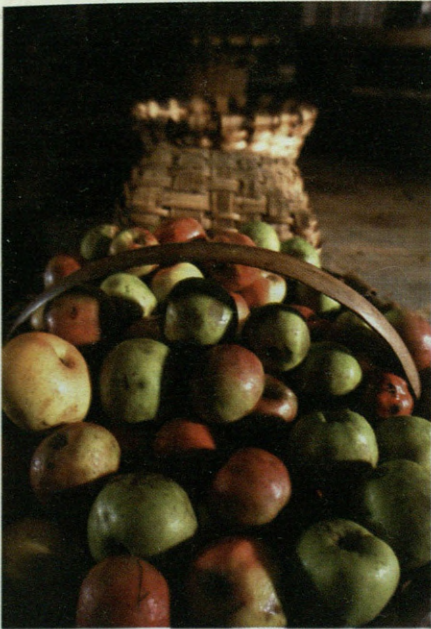
DOLAREA ETA UPATEGIA.

Dolare izenez ezagutzen da sagar patsa estutzeko tresna. Sagar puskek dolareko askan beratzen edukitzen dira ordu batzuetan. XVI. eta XVII. mendearen lehen erdialdeko baserrietan, baserri gotikoetan, dolareak baserriaren ia bi

PABLO S. QUIZA

■ XVI mendeko etxetzarrean bakoitzak bere tokia zuen: lan tresnak bere tokian, artaburuak bezalaxe.

PABLO S. QUIZA

■ Sagarrak otarretan txiki-txiki egiteko zain.

solairuak hartzen zituen. Tresneria honek garai bateko erromatarren dolareetan zuen oinarria. Dolareak libre uzten zituen txokoetan bizi ziren baserrikoak.

Ia 12 metroko luzera zuen zeharkako habe lodi bat zuten. Habe hau, dolare haga, alegia, baserria eusten zuten dolare habeen gainean zegoen: bi dolare habe (edo pilare) erdialdean eta beste bi izkin batean. Dolare haga honen beste muturrean 8 metroko ardatza -zurezko torlojoa- zegoen; beheko solairuraino iristen zen eta harritzar baten gainean kokatuta zegoen. Normalean sukalde nagusiko edo atalondoko lurzoruan finkatuta egon ohi zen. Torlojo hau bigarren solairuraino heltzen zen. Behealdetik eskuz eragiten zitzaion torlojoari, biraderaren bidez bere ardatzean biratuz. Torlojoari birak emanez, beraz, dolare haga mugiarazten zuten, jaitsi edo igo, momentuko behararren arabera. Zeharkako dolare haga honek egurrezko egiturarengan presioa egiten zuen, eta aldeberean honek patsarengan. Habe handi honek jaisterakoan, bere pisuaz sagarra estutu egiten zuen. Altxagarriak ipintzen zizkieten goian dolare hagari eusteko. Gero, dolare haga hori bere pisuarengatik jaisten zen, patsarengan presioa eginez. Pixkanaka altxagarriak kenduz zihoazen. Hortik ateratako muztioa dolare askaren zulo batetik beheko solairuko upategiko ontzi batera jaisten zen, tinara, alegia. Upategia base-

rriaren albo batean egon ohi zen, erabile-ra horretarako prestatutako sotoan, hain zuzen.

Sagar aska egurrezkoa izan ohi zen. Sagardoa egiteko garaian bakarrik edukitzen zuten estutzeko erabiltzen zuten egurrezko egitura. Gero, urtean zehar, kendu egiten zuten eta aska hori aprobeztatzen zuten beste gauza batzuk gordetzeko. Sagardoa egin aurretik irakindako ura botatzen zen askara. Horrela, egurra hazi egiten zen eta zirrikituak itxi egiten ziren.

Sagarrak oso-osorik jartzen ziren askan. Pisiorekin txikitzen ziren eta gero, erdialdera eramaten ziren sagar puska horiek. Hala, taula gainean jarri eta dolare hagaren pisuarekin sagar puska estutu egiten ziren.

3.500 kilo sagar txikitzeko gaitasuna du dolare honek. 2.000 litro pasatxo sagardo ateratzen da hortik. Baserriko bizilagunek egunean litro bat sagardo edaten zutela uste da.

Aspalditik egiten zuten euskaldunek sagardoa baserriko habeetan oinarrituta, 1394ko Debako Udal Ordenantza honek adierazten duen bezalaxe: "Otrosi horde-namos que cualquier persona que cortar árboles (...) para alguna ni algunas cosas salvo para maste e verga e quilla para narros e vigas de lagar". Urnietako Aierdi eta Lizartzako Etxeaundi dira esate

■ Igartubeiti museo bihurtua

Iazko azaroaz geroztik bisita daiteke baserria. Adin guztietako bisitarien zako irekita dago. Asteazken eta ostiraletan goizeko 10:00etatik arratsaldeko 14:00etara zabalik dago, baita larunbata, igande eta jaiegunetan ere 10:00etatik 14:00etara eta 16:00etatik 19:00etara. Asteburuetan bisita gidatuak egiten dira, baina aldeztu aurretik telefono zenbaki honetara deitzea komeni da: 943-722978. 1,50 euro kostatzen da sartzea. Talde, ikasle, jubilatuek eta langabeteek 0,75 euro ordaindu beharko dute. Hamar urtetik beherako umeek ez dute ordaintzen, eta gainera, ostiraletan doan ikus daiteke ●

PABLO S. QUIZA

■ Igartubeiti egiteko 250 haritz behar izan zituzten.

baterako garai honetako dolaretxeak. Sagarra txikitzetik muztioa ateratzen den arte burutzen den ekintzari joaldia deitzen zaio. Joaldi bakoitzean zazpi tonako indarra egin eta hiru tona sagar txikitzen zirela uste da. Joaldi batek aste bete irauten zuen. Gaur egun, oso-osorik ikus daitekeen horrelako tresna bakarra Igartubeitikoa da.

Donostiako Iribar baserrian 1908 arte egin zuten sagardoa dolare sistema honekin. Hango nagusia orain dela bi urte hil zen. Hark hil arteraino gogoan izan zuen sagardoa egiten zuteneko unea. Berak dioenez, "baserria negar egiten hasten zen". Baserriaren egitura guztia dantzan jartzen omen zen dolarea funtzionamenduan hasten zenean. Baserritik ihes egiten omen zuen Iribarko nagusiak.

SAGARDOA, EGUNEROKO EDARI.

Garai bateko euskaldunek eguneroko edaria zuten sagardoa. Igartubeitin ere halaxe zen. Horren erakusle garbia da bertako baserriaren egitura, dolare egitura alegia. Urtean behin egiten zuten sagardoa. Urte osorako edaria izaten zen. Astebete ematen zuten sagardoa egiten. Beraz, astebete horretan urte osoko edaria jokoan zegoen. Etxekoen arre eta indar guztiak eskatzen zituen sagardoa egiteak. Litekeena da sagardoa egiten ari ziren egun haietan dolarearen inguruan lo egin izana ●

Txotx garaian sagardotegiren batera joan eta alferraren alferrez mahaitik jaikita edandako sagardoa ezagutzen dugu gehienok. Batzuk herrietan antolatzen diren sagardo egunetara joateko animatzen dira. Urte asko ez direla ordea, sagardoa eguneroko edaria zen eta sagardotegia, bilgunea, apusturako tokia...

EGUNERO LITRO BAT

Sagardo eta sagardotegi hitzak entzuten ditugunean txotx garaia datorkigu burura gehienoi. Garai honetan Euskal Herriko sagardotegiak jendez betetzen dira sagardo berria dastatu ahal izateko. Toki eta testuinguru zehatz horrekin lotu ohi da gehienetan edari hau. Sagardoak sagardotegiaren lau hormen artean gelditzen den edaria dirudi sarritan.

Euskal Herrian sagardoak izan duen presentzia eta garrantzia ez da gaur ezagutzen dugun modukoa izan, ordea. Gure aurreko euskaldunentzat sagardoa eguneroko edari izan da, otordu guztietan janariari laguntzeko erabiltzen zuten edaria. Zenbait kasutan ordainketa egiteko edota festa egiteko ere erabiltzen zuten.

Gainera, sagardoa Gipuzkoara baka-rik ez zen mugatzen. Euskal Herri osoan egin eta edan izan da sagarrez eginiko edari hau. Hori horrela izan dela frogatzen duten agiri anitz dago artxibategietan eta liburutetan, baita ahozko tradizioaren bidez jasotako kulturaren ere. Gogora ekarri besterik ez ditugu, esate baterako, Jose Uria Irastorza tolosarrak sagardoari buruzko liburutetan egindako aipamenak, 1235. urtean Lapurdi eta Nafarroaren arteko borrokan gertatutakoak. Nafarroako Artxiboan, 1239ko agiritan jasota ageri dira borroka latz haiek uzitako ondorioak. Nafarrek lapurtarrei ikaragarritzko hondamendiak eragin zizkieten, antza. Uztaritzeko 25 sagardogile, Senpereko 9, Hazparneko 25, Bardoxeko 3, Larresoroko 13 eta Ezpeletako 5 sagardoa egiteko tresnarik gabe gelditu ziren. Borroka haietan upelak, dolareak eta sagarrondoak moztuta agertu zitzaizkien. Lapurtarren kexuak jasotzen ditu agiri honek.

NOIZTIK SAGARDOA EUSKAL HERRIAN? Sagardoa Euskal Herrira nola iritsi zen ez dago batere garbi. Honen inguruan teoria bat baino gehiago daude. Sagar landarea Afrikatik sartu

■ 1909an idi gurdia hartuta sagardoz betetako barrika garraiatzen.

zela irakurri izan dugu. Arabiarrek ekarritakoa dela esaten duenik ere bada. Erromatarrek ere ba omen zekiten sagardoa egiten. Euskaldunok haiengandik ikasi omen dugu.

Kontuak kontu, sagardoaren jatorriaren inguruko idatzizko agiri asko ez daukagu eskuartean, euskal ondarearen eta historiaren berri hitzez gehiago jaso baitugu idatziz baino. Plinio erromatarren

doari buruzko legeak eta agiriak asko agertzen dira.

AUZOLANA, BASERRIEN OINARRI. Ehun edo berrehun urte atzera eginez gero, baserriz jositako bizimodu, testuinguru batean kokatuko genuke sagardoa. Garai hartan sagardoa baserrietan egiten zen. Baserriak eta lurrak ematen zituen lanez gain, sagardoa egitea zen beste zereginetako bat. Etxerako egiten zuten sagardoa. Auzoan beti izaten zen dolarea eta matxaka zituen baserriren bat. Bertan jotzen zuten sagarra inguru-

idatzien bidez jakin ahal izan dugu, K. o. 80. urtean jaki oso gozoa egiten zutela euskaldunek, irasagarraren antzeko zerbait, alegia: birrindutako ezkurra, ura, ezitia eta sagardoarekin nahastuta. Hortik ondorioztatu daiteke garai hartan jada sagardoa egiten bazekitela.

Hala ere, aurkitu diren lehenengo idatzizko agiriak, sagardoari lotutakoak XI. mendekoak dira. Geroago, XV. mendean Euskal Foruetan sagasti eta sagar-

ruko baserri guztietakoek. Hondarribiako Artzu baserrikoa da Gregorio Berrotaran. Berak gogoan du orain dela gutxi arte baserritarren artean egon den auzolanerako ohitura. "Auzokoek idiekin bul-tzatutako gurdian, garlean ekartzen zituzten sagarrak eta gure etxean jotzen zuten sagarra. Dolarea erabiltzeagatik ez zen ezer kobratzen. Ordainetan, baserriko lanetan, garotan edo belarretan, laguntzen ziguten. Garai hartan

auzolanean egiten ziren lanak. Gaur egun, hau aldatu egin da: hitz guztiek prezio bat dute orain".

Urtean behin egiten zuten sagardoa. Auzo guztiak parte hartzen zuen. Lehen-bizi sagarra jotzen zuten, pisoiarekin edota matxakan. Ondoren, dolarean ipintzen zituzten sagar puskek. Estutualdi ugari eman behar izaten zitzaizkion sagarrari zuku guztia ateratzeko. Lehenengo estutualditik ateratako muztioa sagardoa egiteko erabiltzen zuten, eta beraz, etxeko upelik hoberenean gordetzen zuten. Gainerako estutualdiak egin aurretik ura botatzen zen dolarera eta hortik ateratzen zen muztioa pitarra egiteko erabiltzen zen. Pitarra zen egunero edateko erabiltzen zuten edaria. Sagardoa egun bereziatarako gordetzen zuten. Seme-alaba askoko familiak izaten ziren. Denak mahaian eseri eta txandaka joan behar izaten zuten seme-alabek sagardoa ekartzera, aitak hala aginduta.

SAGARDO BERRIA DASTATZE-KO FESTA.

Sagardoa jotzeko eta estutzeko lan hau bukatutakoan sagardo berria egin zutela adierazteko festa egiten zuten. Herriko plazan edota baserriko atarian biltzen ziren auzokideak. Janaria ekartzen zuten eta muztio berria edaten zuten. Nafarroako Arizkun herrian, esate baterako, sagarra estutzeko erabilitako oholeta-ko bat hartu eta bertan pisoiekin jotzen zuten, txandaka, sagar jotzea errepresen-

ALBERTO ELOSEGI

■ Garai batean sagardoa ere auzolanean egiten zen, orain ez bezala.

ALBERTO ELOSEGI

■ Edariaren festa sagardotegian egiten zen lehen, orain sagardo egunak antolatzen dira edaria botilaratu ondoren.

tatu nahiz bezala. Honekin batera "Kirikoketa" izeneko kantua kantatzen zuten: "Kirikoketa, kirikoketa/ kirikoketa, koke-ta, koketa./ Sagarra jo dela,/ sagarra jo dela./ sagarra jo dela,/ jo dela, jo dela".

Txalapartaren oinarria hemen egon daitekeela uste da. 1920. urterarte mantendu dute ohitura hau Arizkun. Duela hiru urtetik hona ohitura hau berreskuratu egin dute, "Jo ala jo" izeneko kultur elkarteari esker.

BARRIKOTEA. Auzokoak bildu ohi ziren elkarrekin otordua egiteko. 100 litroko barrika koxkor bat hartzen zen barrikoterako eta hura hustu arte edaten zuten. "Ardi zaharren bat akatu eta lagunartean afaltzen zen. Bakailaoa tomatearekin, pipermin dexente botata eta sardina zaharrak. Horixe izaten zen menua. Ez zegoen besterik" dio Gregorio Berrotaran hondarribiarrak garai bateko kontuetan murgilduta. Irungo Usategieta baserrian ere egiten zuten sagardoa. Bertakoa da Joxe Tolosa eta berak ere ondo gogoan ditu barrikoteak. "Horixe izaten zen festa. Bakailaoa ona izaten zen, baina gatz asko izaten zuen. Sarritan jan ere ezin zen egin, zapore oso gogorra zeukalako. Janari mota honekin oso ondo sartzen zen sagardo bizia".

SAGARDOTEGIAK, IKUSKIZUN HANDIEN GUNE. Hirigunetik urrun zeuden baserriak, dolarea zutenak, era-kargarri bihurtu ziren XIX. mendean. Aisialdirako eta festarako leku bihurtu

ziren. Bizikletan, tranbian edota oinez etortzen zen jendea sagardotegira, egun-pasa egitera. Sagardotegi zaharrak ezagutu dituzten pertsona nagusiek diotenez, batzuek egun bat baino gehiago ematen zuten sagardotegian. Gehiegi edan zutela eta, sagardotegian bertan lotan geldituta-koak baziren makina bat. Hurrengo egunean euren emazteak joaten omen ziren arropa garbiekin, haien senarrak arropaz alda zitezen.

Jan, edan eta jokoan aritu. Era guztietako jokoak eta apustuak egin ohi ziren garai haietan sagardotegietan. Bolatokia sagardotegi gehienek izaten zuten. Nork bolo gehiago bota, horixe zen boloetan aritzea. Tokan ere saio ugari egindako jendea izan da. Bertsotarako ere leku aproposak bilakatu ziren. Txirrita bertso-lari ezagunak bertso ugari kantatu zituen sagardoaren inguruko giro honetan. Euskal Herrian hain sustraituta dagoen apustuak egiteko ohiturak ere izan zuen bere lekua.

Garai honetan ez zen kalkulagailurik, ezta boligraforik ere. Hala ere, sagardotegiko zerbitzariak kontuak ematen iaioak ziren. Upelean klarionarekin markatuz, apuntatuz joatea zen sistemarik praktikoenena. Bakoitzak zenbat sagardo baso edan zuen hortxe ikus zitekeen.

Gizonezkoen dastalekua izan zen garai batean sagardotegia. 70eko hamarkadan, emakume eta gizonezkoen arteko berdintasun aldarrikapenak bultzatuta edo, emakumeak sagardotegietara sartzen hasi ziren lehenengo aldiz. ●

Sagardoa Gipuzkoakoa dela esan ohi da. Litro kopuru gehien Gipuzkoan ekoizten da eta bertan dago sagardotegi gehien. Horrek ez du esan nahi ordea, Gipuzkoan sagardoak indar handia zuenean beste probintzietan eguneroko edaria ez zenik. Orain ere, beste probintzietan ekoizten da sagardoa.

EDARI GIPUZKOARRA OTE?

ALBERTO ELOSEGI

ALBERTO ELOSEGI

■ Urruñako Txopinondo sagarno botila eta eskuinean Aramaioko Iturrieta sagardotegiko jatetxea.

Sagardogintzak 70eko hamarkadan izan zuen susperraldia Euskal Herrian. Txotx garaian sagardotegietara hurbildu eta bertan sagardoa txotxetik edatea modan jarri zen, eta modan egoten jarraitzen du gaur egun ere. Hortik kanpora, eguneroko bizimoduan ez du sagardoak euren egileek nahiko luketen adinako presentziarik. Horixe da gaurko sagardogileen apustua: botilako sagardoa bultzatu, hau da, gure bizitzako edozein unetan, egoeratan eta tokitan sagardoa kontsumitzea.

Sagardogintzak orain hogeita hamar urte izandako susperraldi honek Gipuzkoan izan du oihartzuna batez ere. Sarritan edari hau edari gipuzkoartzat hartu izan da. Sagardoa, ordea, Euskal Herri ia osoko baserrietan egin eta edan izan da. Hori frogatzen duten agiri eta dolare zahar asko aurki dezakegu Euskal Herriko hainbat txokotan.

Gipuzkoako sagardogileen erreleboa hartu dute duela urte batzuk Euskal Herriko beste probintzietan. Azken hamar urteetan sagardoa presentzia hartuz joan da Araban, Bizkaian, Nafarroan eta Iparraldean, kopuru oso txikietan bada ere.

Sagardotegi horiek nolakoak diren eta sagardo denboraldia nola burutzen duten, horren berri emango dugu segidan.

ARABAN 12.000 LITRO PREST.

Beti ardoarekin lotu izan dugun probintzi honetan oinarri sendoak ditu sagardoak. Arabaren iparraldean batez ere egin izan da edari hau. Sagardogintzaren arrastoak nonnahi aurki daitezke. Azken urteotan

Urtarrilaren bukaeratik apirilaren amaiera arte irauten du txotx denboraldiak. 12.000 litro prest dituzte txotx garairako. Momentuz sagardotik bakarrik bizi ezin dutenez, ostalaritza lanak egiten dituzte. Oraingoz ez dute sagardoa botilatan saltzen.

Gehienetan etxeko sagarrarekin egiten dute sagardoa. Mila sagar landaketatik gora egin dituzte eta hemendik lauzpabost urtera sagarra ematen hasiko dira.

Iturrietako sagardogileek sagardogintzaren inguruko ohiturak erakutsi nahi dizkiete bertara hurbiltzen diren arabarrei. Sagardoaren inguruko kultura horretan

hezi nahi dituzte bezeroak. "Sagardo giroa sortu nahi dugu. Jendea sagardoa dastatzera etortzea nahi dugu. Hemengoek ez dute Gipuzkoako txotxaren kultura hau ezagutzen. Hala ere, gero eta gehiago dira sagardotegira hurbiltzen direnak. Egia da ohitura hori ere aldatzen ari dela pixka bat. Edalontziak hartu eta upelera sagardo bila inguratzea oraindik zail egiten zaio jendeari. Askok nahiago izaten dute eseri eta pitxarretik botatakoa edan. Gainera, sagardotegiko menua oso mugatua da batzuentzat eta askotan

□ Nafarroan sagardoa saltzen duten sagardogileak bost dira. Sagardogileen Elkarteak sortzeko urratsak emanda daude gainera

sagardoa etxerako egiten dutenen kopurua handitu egin da. Euskal ohitura eta lanbide zaharrak berreskuratzeko ahaleginaren ondorioa nabarmena da. Ahalegin eta ilusio honen ondotik sortu zen Aramaioko Iturrieta sagardotegia. Bera da Araban sagardoa komertzializatzen duen dolaredun sagardotegi bakarra. Juanjo eta Benito Peciña anaiak dira, jaiotzez gasteiztarak. Orain dela hiru urte zabaldu zituzten Iturrietako ateak. Aramaioko gain batean kokatuta dago baserri hau.

JOXE LACALLE

■ Lekarotzeko Larraldea sagardotegia.

MONIKA DEL VALLE

■ Jose Antonio Zamalloa, Uxarte sagardotegiko jabea.

ez dute onartzen" dio Juanjo Peciñak.

Aramaion etxerako sagardoa egiten jarraitzen dutenak badira oraindik. Base-rritar sagardogile horiekin badute harremana. Iaz guztiak elkartu eta I. Sagardo Eguna egin zuten herrian bertan.

BAZTANEKO SAGARDOA.

Sagardoa etxerako egiten jarraitzen duten baserritarrek indar handia dute Nafarroan ere oraindik, Baztan bailaran, batez ere. Baina Iruñetik gora bizi diren nafarrek Gipuzkoako sagardotegietara joateko ohitura hartu dute, eta beraz, Nafarroan bertan giro hori sortzea atzeratu egin da pixka bat. Kontuak kontu, une honetan sagardoa saltzen duten sagardogileak bost dira. Nafarroako Sagardogileen Elkarte sortzeko azken urratsak emanda daude gainera. Jesus Angel Garcia, Lekarotzeko Larraldea sagardotegiko sagardogileetako bat izango da hemendik aurrera elkarteko presidentea. Sagardoa egiteaz gain, pattarra edo sagardoza ere egiten dute Larraldea sagardotegian.

Lekarotzeko sagardotegiaz gain beste lau daude: bi Berueten, eta Lekunberrin eta Aldatzen bana. Nafarroako sagardogile batzuk bertako sagar motak aztertu, sagardotarako egokienak direnak hautatu eta sagar landareen txertaketak egiten hasi dira dagoeneko, etorkizunean sagar hori sagardotarako erabiltzeko asmoz. Esate baterako, Lekunberriko sagardogilearen berezitasuna modu ekologikoan egiten den sagardoa da.

IPARRALDEAN ELKARTEA OSATZEKOTAN.

Bertako sagar

motak ezagutzeko eta mantentzeko kezka aspaldidanik eduki dute Iparraldean, eta horren inguruan lan asko egiten ari dira. Sagartzea elkarteak eta Ezti-gar kooperatibak seiehun sagarrarondo landatu zituzten 1989an. Horrez gainera, Iparraldeko sagar motak ezagutzen eta horiekin esperimenduak egiten ari dira. Beltxu izeneko sagarnotegia daukate Donaixtin (Nafarroa Beherea). Sagarnotegi txikia da. Sagarnoa botiltan saltzen dute, baina ez dute txotx denboraldirik egiten.

Hemen ere sagardoa etxerako egiten dutenak asko dira, baina une honetan lau sagarnotegitan bakarrik saltzen dute sagarnoa: Urruñako Txopinondon, Lasako Aldakurrian, Donaixtiko Beltxun eta Biriutuko Beloki sagarnotegian.

Iparraldeko sagarnogileek komertzializatzerakoan izan duten trabatuko bat *cidre* ezin erabili izana da. Sagarnoari buruz Frantziako legediak *cidre* hitzari buruz ematen duen definizioa ez dator bat Euskal Herrian egiten den hartzitutako muztioarekin. Izen horren ordez beste izen bat erabiltzen dute, "sagarra oinarri duen edari hartzitua" moduan itzul daitekeena. Bertako sagarra zein kanpokoa erabiltzen dute. Txotx garaiari hasiera emateko ekitaldia egiten dute Urruñako Txopinondo sagarnotegian. Aurten hilaren 26an izango da, esate baterako.

Iparraldeko sagardogileak batuko dituen elkarte bat egitekotan dira. Iparraldean jendea sagarnotegietara hurbiltzeko, sagarnoari bultzada emateko ahaleginetan arituko litzateke elkarte hau.

MONIKA DEL VALLE

■ Uxarte sagardo botila.

BIZKAIAN 12 SAGARDOGILE.

Gipuzkoaren ondoren sagardogile kopuru handiena duen probintzia da Bizkaia. Hamabi sagardogile daude. Guztiak Bizkaiko Sagardoa elkarteko kide dira. 250.000 litro sagardo egin dituzte aurten. Zornotzako Uxarte sagardotegia da horietako bat. "Bertoko sagarraren erabilpena oso handia da. Egiten den sagardo gehiena Bizkaiko sagarrarekin eginda dago. Hori oso garrantzitsua da guretzat" dio Jose Antonio Zamalloa sagardogileak.

Bizkaiko Foru Aldundia ere bertako sagarraren alde lanean ari da. Zallan daukan Zentru Esperimentalean Bizkaiko hainbat sagar mota landatuta dauzkate, euren fitxa eta guzti. Mota horietatik batzuk hautatu dituzte, sagardotarako egokienak diren sagarrak, eta horiek bultzatzen ari dira. Sagardo egunak ere ugari ospatzen dituzte Bizkaialdean. "Bertako sagardoari bultzada emateko, gure produktua promozionatzeko egiten dira egun haiek" esan du Jose Antonio Zamalloa sagardogileak.

Bizkaitarrek sagardo litro dezente egiten dutela esan berri dugu, baina ezin dugu ahaztu Bizkaian txakolinak duen tradizioa. Sagardogile batzuk sagardoaz gain txakolina bera ere ekoizten dute ●

Sare zabaleko nabigatzaile euskaldunek web gune berri bat dute euren eskura. Sustatu.com da ekimenaren izena eta kazetaritza digitalaren barnean, albistegi eredu berri bat dakargu.

IRAKURLEEK SUSTATUTAKO ALBISTEGIA

Aabenduarien 19an aurkeztu zen Sustatu.com Web gune jaio berri hau, batik bat, ekonomia-aren alorrean lan egiten duten profesional euskaldunentzako albistegia da. Euskararen presentzia indartzea beti helburu bada ere, Sustatu ez da soilik euskara bultzatzeko ekimen bat, gai profesionalei buruz aritzen den zerbitzua baizik. Goiena Komunikazio Zerbitzuak eta Code & Syntax enpresen semetxoa dugu Sustatu, Goiena da bere adar editoriala eta Code & Syntax, berriz, adar teknikoaz arduratzen den enpresa da. Gu Iban Arantzabalekin aritu gara hizketan, Goienako kide eta Sustatu.com ekimenaren editorearekin.

Berak eman dizkigu Sustatu.com web guneari buruzko azalpen guztiak eta ekimen berritzaile hau Euskal Herrian orain arte existitzen ez zen eredu bat dela argitu digu: "Sustatu ez da atari bat, Sustatu weblog bat da. Hau da, Interneteko albistegia goitik behera. Modu nahiko automatizatuan antolatzen den albiste-gune bat, alegia". Arantzabalek adierazi bezala, munduko leku askotan oso ondo funtzionatzen duen kontzeptua da weblog-a eta beraiek Euskal Herria ekarri eta martxan jarri dute. Beraz, Sustatuk eskaintzen duen zerbitzua informazioa da. Arantzabalen iritziz, gaur egun, informazio kopurua oso handia da, baina zatikatua eta desegituratua aurkeztu zaigu. Internetek informazio hau erabiltzeko aukera berria eskaintzen digu eta Sustatu, informazio horren sorkuntza eta hedapena eraginkorra izan dadin lan egiten duen kanal berri bat da.

WEBLOG KONTZEPTUA.
Weblog kontzeptua ondo ulertzeko bere

■ Web orrialdea lehenagotik abian izan arren abenduan aurkeztu zuten.

izaera eta ezaugarriak aipatzea berebizikoa da. Izan ere, weblog kontzeptuaren oinarrian jendearen partehartzea dago. Sustatuko berriemaileak irakurleak dira, edonor izan daiteke informazio sortzaile

□ **“Sustatu guztiz berritzailea da Euskal Herrian. Garrantzitsuena jendearen partehartzea da”**
IBAN ARANTZABAL

zein iritzi sortzaile bere etxetik, bere ordenagailutik. Sustatu.com albistegiko albisteak edonork idatzi ditzakeelako, edonork bidali dezake albiste bat, iritzi bat, iragarpen bat edota beste albiste edo iritziren bati zuzenduriko erantzun bat eta jarraian Sustatuko kideek zuzendu eta argitaratua izango den ala ez erabakiko dute. Arantzabalek azaltzen digun

moduan, "euskaraz badaude beste albistegi batzuk Interneten, paperezko hedabideen edizio jarraituak direnak, eredu tradizionalagoen Interneteko bertsioak, alegia. Baina Sustatu eredu berri bat da, guztiz berritzailea Euskal Herrian. Honela, garrantzitsuena jendearen partehartzea da, jendea da albistegia osatzen duena. Kazetaritza molde berri bat da, non iritzia eta propaganda nahasten diren, eta albistea artikulua soil izatetik, artikulua horri buruz idatzi daitezkeen iritzi, erantzun eta link guztien batura izatera pasatzen den. Informazioa asko aberasten da horrela".

SUSTATU.COM WEBLOG-A.
Iban Arantzabalek Sustaturen berezko ezaugarriak azaldu dizkigu. Jorrazten

■ Weblog baten ezaugarri orokorrak

Sustatu albistegi elektronikoa soil bat ez dela esan dugu, weblog bat da, azken finean. Hona hemen weblog baten ezaugarri orokorrak:

✓ Albisteen antolaketa finkoa da. Albiste berria lehendabizi jarri ahal da beste albisteak maila bat jaisten dira.

✓ Sailkako antolaketa. Sail bat, albiste bakoitzari jartzen zaion marka bat da. Sail bat aukeratzean, marka hori duten albisteen azpimultzoa aukeratzeko dugu.

✓ Moderazio, erantzun eta kontrolerako aukera anitz eskaintzen ditu. Mezuak kargatzeko ez da teknikarik edo diseinurik jakin behar. Weblog batek berdin balio du pertsona baten egutegi pertsonala egiteko edo albistegi profesional

bat egiteko. Azpiegitura berberaren gainean eraikitzen dira biak.

✓ Doako software librearekin egiten dira eta aukera tekniko asko daude. Sustatu, Python programazio lengoaiarekin, Zope web aplikazioen zerbitzariarekin eta Squishdot produktorekin egina dago. Guztiak Internetetik doan lortzeko modukoak dira.

✓ Kazetaritza eredu berri bat dakarte weblog-ek. Iritzia eta propaganda nahasten dira eta albisteak ez da artikulu soilak, baizik eta artikulu, erantzun, iritzi eta linken batuketak.

✓ Eztabaida foro baten antza izan dezakeen arren, weblog-aren gakoa informatzeko duen baliagarritasuna da ●

■ Sustatu.com-en azala.

Batetik, albisteen interesari begiratzeko diogu. Bestetik, ganoraz idatzita egotea eskatzen dugu, eta noski, astakeriarik ez edukitzea. Hau da, azken finean, errespetuz idatzita egotea besterik ez dugu exijitzen". Bai informazio hutsa den albiste bat idaztean, bai beste medioren batean edo lagun batek kontutako informazio baten erreferentzia egitean, bai produktu edo zerbitzu baten iragarpena egitean, eta bai beste norbait idatzi duen albisteari buruzko iritzia eman edo horri erantzutean, beti errespetu handiz jokatu beharko da. Errespetu falta eta iraina dira, azken finean, Sustatuko galbaheak pasatzen uzten ez dituen gauza bakarrik.

BOLETIN ELEKTRONIKOA. Sustatu.com guneari buruz azaldu ditugun ezaugarriak ez dira gutxi. Baina ez dira hemen bukatzen sarean jarri berria den gune berritzaile honek eskaintzen dituen aukerak. Izan ere, Sustatuko albistegiko albisteak idazteaz gain, hitzorduak egiteko aukera ere ematen du. Hau da, foro bat sortzeko aukera. Albisteak bidaltzea bezain erraza den mekanismoa erabili behar da honetarako eta edozeinek egin dezake, kontuan hartuta, noski, Euskal Herri mailako proiektua dela.

Bestetik, aipatu dugun weblog kontzeptua izateaz gain, boletín elektronikoa bat ere bada Sustatu. Hau da, harpidedun egin eta e-postaz jaso daiteke dohainik. Harpidedunak, ordea, ez ditu albistegian agertzen diren artikuluak osorik jasotzen, baizik eta bakoitzaren sarrera bat, abisu soil gisa. Gero, zerbait interesatzen bazaio, bere esku egongo da web gunean

■ Albisteak bidaltzeko bete beharreko formularioa.

nahi duena eskuratzea.

Sustatu.com goitik behera aztertu ostean, Iban Arantxabalen esperientzia oinarri hartuta euskararen osasuna sarean berak nola ikusten duen galdetu diogu. "Uste dut euskararen egoera sarean osasuntsu dagoela, baina ez dago atzera begira egotetik. Euskaraz eginiko ekimen guztiak, ahal baldin bada kalitatezkoak, beharrezkoak dira. Orain egunero prentsa euskaraz irakurri dezakegu, hor dago SAREKO ARGIA edo Aurki bilatzailea, edo Bagera elkartearen weba... Web pertsonalak ere asko eta asko daude eta ez nola nahikoak". Interneteko komunitate euskaldunari dagokionean, komunitate hori gero eta handiagoa dela dio Arantxabalek. Bere iritziz, eguneroko bizitzan euskaraz jarduten dugunok muga bat jartzen dugu Interneteko erabilpenari dagokionean ere, baina gazteak gogor ei datoz eta ez omen die pantaila batek beldurrik ematen. Euskararen erabilera normaltzen doan heinean Interneteko erabilera ere normalduko dela uste du Arantxabalek ●

◆ ANDREA RUIZ

dituzten gaiak anitzak dira: Kultura, Irakaskuntza, Internet, Informatika, Hizkuntza, Enpresa eta Bestelakoak. Web gunean diogen lez, Teknologia, Ekonomia eta Kulturari buruzko gunea da. Bere iritziz, gai horiek pantaila baten aurrean dagoen orok oso gertu sentitzen dituen gaiak dira: "Uste dugu badaudela beste web gune batzuk beste gai batzuetara zabalduak. Esate baterako, badakigu kirolak arrakasta izan dezakeela, baina guk ez dugu horrelakorik nahi gure weblog-ean. Aukeraturako gaiak, Sustatu.com proban izan dugun denboran arrakasta izan dutenak dira. Aurrerago, ordea, agian gai berriak gehitzen joan gaitzek".

Gai hauei guztiei buruzko edozein albiste, iritzi, erreferentzia, iragarpen edo erantzun bidaltzeko erabiltzaileak Sustatun argitaratua izan dadin. Albiste hauek moderatzaile baten eskuetatik igarotzen dira argitaratu baino lehen, testua zuzendu eta egokitzeko eskubide osoa duena. Iban Arantxabali lan hori egiteko zein irizpide erabiltzen duten galdetu diogunean, zera erantzun digu: "Erabiltzen ditugun irizpideak oso soilak dira.

Lucia Lacarra

“Orain gai naiz eszenara irten eta aske dantzatzeko”

P E R F I L A

Munduko bost dantzari onenetako bat da Lucia. Baleterako jaioa zen inondik ere: bere gorputza marrazkilari batek neurrira egindako bozetoa zen, eta barruan pasioa zeraman. Eguneroko lan isilak hanka punttatan igo du eszenategira, eta eszenategian bizitza balet bihurtu zaio: dantza bikotea mutil laguna bihurtu da, eta amari eman nahi zizkion txalo zaparradak jaso ditu.

Testuak: Estitxu Eizagirre eta Ixiar Eizagirre / Argazkiak: Joxe Lacalle

Zure familian, aurretik ez da dantzaririk izan, baina txikitatik garbi zenuen dantzari izan nahi zenuela...

Gogoan dut, txikia nintzela telebistan inor dantzan ikusten banuen, negarrez hasten nintzela, esanez zahartzen ari nintzela, denbora pasatzen ari zitzaidala eta ez nintzela dantzan ari. Niretzat dantza-tzea behar bat zen, barruan neraman pasio bat. Inork ez daki nondik zetorkidan.

■ 9 urterekin Zumaian hasi zinen, 11rekin Donostian Mentxu Medelekin, 14rekin Madrilen... Nola oroitzen dituzu aldaketa horiek denak?

Niretzat erraza izan zen, ez nuelako pentsatu ere egiten zer zetorkidan. Dantzan zoriontsu nintzen, egunero barran klaseak hartzeak betetzen ninduen. Zumaian Mari Paz irakaslearekin nintzela, udan Tarragonara joan nintzen ikastaro batera, eta han amari esan zioten talentua nuela, eta lagundu egin behar zidala. Orduan jabetu zen ama, zenbat eta hobeia izan orduan eta gehiago urrunduko nintzela beragandik. Nik berriz, ez nuen pentsatzen non sartzen ari nintzen. Donostian Mentxu Medelekin hasi nintzen eskolak hartzen, eta azken urtean Donostian bizitzen gelditu behar izan nuen, Madrilerara joan ahal izateko beka prestatzen ari nintzelako. Lehenengo gauean, bakarrik gelditu nintzenean jabetu nintzen aurrerantzean bakarrik egongo nintzela, ardura handia hartu beharko

“Munich Operara noa. Bertan erabil dezaket San Franciscon ikasitako teknika eta Rolland Petiten landutako dramatismoa”

nuela nire gain 13 urterekin. Biharamu-nean klasera joan nintzen berriz, eta ama etorri zitzaidan. Larrituta ikusi ninduen eta galdetu zidanean ea ahaleginak merezi zuen nik baietz erantzun nion. Une

horretan barneratu nuen hartutako erabakia. Nire familiarentzat sakrifizioa izan zen hain gaztea nintzela kanpora joaten utzi beharra eta eurak hein batean behartuta sentitu ziren neronek hartutako erabakia onartzera.

■ Beldurrik, presiorik sentitu zenuen, dantzari izatera iristen ez bazinen dena gainbehera erortzeko?

Inoiz ez dut amaren presiorik sentitu. Amak esaten zidan inoiz ikusten banuen niretzat mundu hori gehiegi zela, edo beste zerbait egin nahi nuela lasai uzteko. Horri esker egunean egunekoa egiten saiatu naiz, pentsatu gabe profesional izatera iritsi behar nuela. Eta eguneroko lana gozatzeari esker, uste gabe 15 urte-

- **Jaio:** Zumaian, 1975. urtean.
- **Ibilbidea:** Bederatzi urterekin hasi zen baletan, Zumaian, Mari Paz Egiguren irakasle zuela. Hamaika urterekin Donostiara joan zen, Mentxu Medelen eskolara. Hamalau urterekin Eusko Jaurlaritzako bekari esker Madrilen jarraitu zituen ikasketak, Victor Ullaterekin eta urtebetera Ullateren konpainian sartu zen, profesional gisa. Hemeretzi urterekin Marseillako Rolland Petit balet nazionalera joan zen eta 22 urte zituenetik San Francisco Ballet-en dabil, AEBetako konpainia garrantzitsuenetan. Datorren urtean Munich Operara doa, Bavariako balet nazionalera.
- Besteak beste, Tokion, Parisen, Montrealen, New Yorken eta Moskun dantza egitera gonbidatu dute.
- **Sariak:** Asko jaso ditu, baina berari ilusio gehien egin diona 2001eko Monacoko Nazioarteko Sarian munduko bost dantzaririk onenen artean izendatu izana da.

rekin profesional izatera heldu nintzen.

■ **Madrilera Eusko Jaurlaritzako beka bati esker joan zinen. Noraino da erabakiorra, dantzari baten etorkizunean, erakunde publikoen dirulaguntza?**

Dantzan zerbait egin nahi duten gaztetxoentzat beka horiek dira Euskal Herrian ematen den gauzarik onena. Nik bekarik jaso ez banu, ezingo nuke Madrileran joan, dirutza izugarria behar delako. Gainera 14 urteko neskatxa bati Madrileran joateko aukera ematea da dena jokatzea, jakin gabe bihar dantzari izatera iritsiko den edo ez. Beka, niretzat, probatzeko aukera izan zen, Madrilan egun osoz lan eginda dantzari izatera iritsiko ote nintzen probatzeko aukera.

■ **Victor Ullateren konpainiatik,**

Rolland Petit-era. Zergatik? Zer bilatzen zenuen beste konpainia hartan?

Beti izan dut izaera bitxia eta jakin-min handia. Munduan baletoko hainbeste gauza dago ikasteko, toki bakarrean geldituz gero gehiagoren nahiarekin geratuko nintzateke. 18 urte nituen Victor Ullaterengandik joan nintzenean. Konpainia hartan jada beti gauza bera egiten ari nintzen, bizitza ordenatua nuen... gustura nengoen, baina gazteegia nintzen jada hain egonkortua egoteko. Rolland Petit hautatu nuen batez ere izugarri gustatzen zitzaidalako bere erreperatorioa. Bere balet guztiek istorio bat kontatzen zuten. Victorrekin gauza abstraktuagoak egiten genituen eta balet laburrak ziren. Rolland-en, berriz, bi orduko baletak ziren, hasieratik bukaera arte rol bat gara-

BERTSOA

Doinua: Hara nun diran

Musika noten leuna eta mugimenduen goxoa, sentimenduen espresioa arte mailara jaso. Hori lortzeko bidea ez da beti bide eroso, baina lanean eman ondoren zure karrera osoa, zure gustuak marka dezala zure hurrengo pausoa.

Aitor Mendiluze

tzea eskatzen zizutenak. Oso rol dramatikoak ziren, edo komikoak, pasionalak... Horrek dantzaren zentzua aldatu zidan, dena ez da eszena batean dantza egitea, pasio eta tristurak transmititu behar zaizkio ikusleari.

■ **Zentzu horretan, zuk dantzariak artistak zaretela diozu...**

Niretzat oinarritzakoa da. Dantza egitea bakarrik balitz dantzari izatea, etxean dantzatuko nuke. Ni eszenara noa, lehen-dabizi zerbait sentitzeko, eta gero sentitzen ari naizen hori ikusleari transmititzeko, berak ere sentitu dezan. Ez dezatela musikaren erritmora dabilen gorputz baten mugimendua bakarrik ikusi, baizik eta sentimendu bat bizi dezatela, dantzaria transmititzen ari dena. Ikusle batek esan diezadakedan gauzarik onena da oilo ipurdia jarri zaiola, edo malkoak eragin dizkiodala.

■ **Nola lortzen duzu ikuslearengana iristea, nola lortzen duzu sinesgarritasun hori?**

Dantza munduak duen gauzarik aberatsena da dantzari oso ezberdinak daukela eta bakoitzak bere rola bete behar du, baina bere modura. Beste dantzari batek egindakoa kopia nahian bazabiltza, zure interpretazioa faltsua izango da.

“San Franciscon ikasi dut dantza dela lan bat, zerorrek zerorrentzat egin behar duzuna”

Beste dantzarien estiloa miretsi egin behar duzu, eta bakoitzak duen onena zuretzat hartu. Baina gero zeuregan egokitu egin behar duzu. Nik, rol bat antzeztu beharrean, rol hori nire barruan bilatzen dut. Pertsona bakoitzak alde ezberdin asko ditu, (alde zintzoa, gaiztoa, dramatikoa, komikoa...) eta balet bakoitzean saiatzen naiz neroni jartzen pertsonaia horren egoeran, eta bere istorioa nire moduan interpretatzen. Horrek egiten du sinesgarri interpretazioa.

■ **Egun San Francisco Ballet-en zaude. Zer ezberdintasun daude Europako eta Amerikako konpainien artean?**

Mentalitate aldaketa izugarria izan da. Han konpainiak oso handiak dira, eta zeure kabuz egin behar duzu lana. Hainbeste jende dagoenez, eurek ez zaituzte zaintzen, mimatzen, European egin dezaket bezala. Han esaten dizute zein balet dantzatuko duzun, eta pausoak erakutsi orduko eurentzat jada prestatua zaude. Eta niretzat pausoak ikastea hasiera baino ez da, gero hasi behar duzu detaileak lantzen, pausoak eta interpretazioa orrazten. Askotan, zazpi orduko entseguak eginda ere, eskola gehiagotara goaz, geure kabuz lantzeko. Jabetzen zara dantza dela lan bat zerorrek egin behar duzuna zerorrentzat. Guk zortea dugu, konpainiako entseguetatik kanpora nire mutil lagunak eta biok elkarrekin landu dezakegula. Bera gainera, oso ona da akatsak zuzentzen. Elkarri konfiantza ematen diogu eta hori oso garrantzitsua da eszenara ateratzeko.

■ **Mutil laguna, Ciry Pierre, dantzaria duzu. Eszenategi gainean konfiantza hori mese-de edo traba da?**

Jendea harrituta dago, zeren orokorrean, elkarrekin bizi diren bikoteak oso gaizki moldatzen dira dantza bikote gisa. Konfiantza handia dute, eta zerbait gaizki irteten denean berehala hasten dira errietan: "Baina zer arraiotan ari zara!". Beste edonori esango ez lioketena erraz aurpegiratzen diote bikoteari, galdu egiten dute profesionaltasun hori. Guri ez zaigu halakorik sekula gertatu, nik uste lehendabizi eszenategiko bikote izan ginelako, eta gero bizitzako bikote. Estudiora sartzen garenean bi profesional gara.

BIZITZAREN PASARTEA

Nire karreraren amaren laguntza izan da giltza. Ama izan ez banu babesa ematen, ezingo nuke ezertara iritsi. Berarentzat oso gogorra izan da, zenbat eta gebiago laguntzen zidan dantzari izaten orduan eta urrunago ninduen, eta bakarrik zegoen, aita bi urterekin galdu bainuen. Mundu honetan gehien miresten dudana pertsona da, bere gogortasunagatik. Beti bere indarra neureganatzen saiatu naiz. Indar hori edozein arazori aurre egiteko atera du; nirekin bidaiatzeko erabili du (hasieran ez zitzaion batere gustatzen bidaiatzea), uneoro niri konfiantza sentiarazteko erabili du. Ama nire konfesio liburu izan da. Beti batuta egon gara, beti urrun egonagatik. Ni dantzan ikustera etorri dela jakitea izan da garrantzitsua, nitaz harro dagoela ikustea. Eta batez ere sentitzea bere buruaz harro dagoela, nagoen tokira iristen lagundu didalako.

■ **Zuretzat, nolakoa behar luke irakasle on batek?**

Nik izan dudana irakaslerik onenetakoa Victor Ullate da, dantzan bere gorputzarekin ulertu duelako zein den oinarria, zein den dantzan lagundu ahal

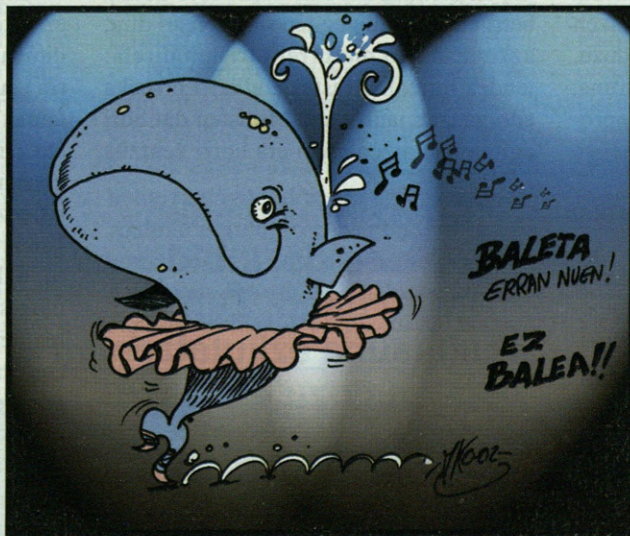
utzi behar zaituen zure kasa... Eta batez ere, irakasleak ez dezala teknika bakarrik landu; izan dadila alde artistiko osoa landuaraziko dizuna.

■ **Hurrengo urtean, mutil lagunak eta biok konpainiaz aldatuko duzue. Zergatik Munich Operara?**

Batez ere jada 4 urte egin ditugulako San Francisco. Urte hauek maila profesionalean, zoragarriak izan dira, ikasteko benetan zer den zure lana. Baina orain gogoia dut dantzaren sustai artistikoetara itzultzeko, pasio europarrera. Municheko konpainia memento honetan European dagoen onena da eta asko erakartzen nau bere erreperitorioak. Balet klasiko, neoklasiko eta kontenporaneoek gain (gaurko koreografo europar guztiak ditu), John Cranko koreografoaren balet dramatiko guztien eskubideak ditu. Balet horietan erabili dezaket San

Francisco ikasi dudana teknika eta Rollanden landu nuen dramatismoa. Urte hauetan ikasi dudana guztia eta gero, orain gai sentitzen naiz eszenara irteten eta aske dantzatzeke.

■ **Balet klasiko, neoklasiko eta kontenporaneo egin duzu. Zer gustatzen zaizu gehien, eta zergatik?**

izateko gorputz baten kokagunea. Gaztea zarenean oso garrantzitsua da ikastea badirela bizkarreko posizio berezi batzuk, oreka oinarri batzuk... eta horrek karrera osoan laguntzen dizu. Irakasle idealena dantzariak ezagutzen dituen da. Irakasle horrek badaki zein egunetan bultza zaitzakeen gehiago, zein egunetan

Niri neoklasikoaren barruan sartzen diren balet dramatiko horiek gustatzen zaizkit, aske egiten duzulako dantza. Balet klasikoak egiten ere asko gozatzen dut, baina egitura bat jarraitu behar duzu, beti izan behar duzu pertsonaia zurruna, ez duzu espazio askorik pertsonaia inprobisatzeko. Balet neoklasikoan uneoro goza dezakezu modu libreagoan.

■ **Balet klasikoan pauso asko euskal dantzetatik omen datoz.**

Balet klasikoa Frantzia sortu zen, Gorteetan. Han hasi ziren hankak kanpoalderantz jartzen. Garaiko zapata puntadunak zerabiltzaten eta hankak kanporantz jartzearen arrazoi bakarra zen zapaten diseinua ondo erakustea. Euskal dantzak berriz, dantza klasikoa bezain zaharrak edo zaharragoak dira. Garai jakin batean, ziur aski bi lurraldeak mugan daudelako, euskal dantzatako pauso asko balet klasikoak hartu zituen. Esate baterako, "pas de basque" (euskaldunaren pausoa) edo aurrekuko hanken birak, edo airean hankak aldatzea ere baletan egiten da.

■ **Gaurko baleta norantz doa?**

Horixe jakin nahi nuke nik! Neu harrituta gelditzen naiz askotan. Gauza

asko ikusten ditut niri ez zaizkidanak baleta iruditzen. Memento honetan, dantza kontenporaneoan hainbeste gauza berri eta ezberdin egiten saiatzen ari dira, azkenean oso muturrera iristen direla: jendea lurrean arrastaka, elkarri orroaka edo gauzak jaurtitzen. Miresten dut hori egitea hautatzen duen eta horri zentzua

"Emozionalki asko sufritzen da. Inbidia asko dago. Zure ahultasuna ezkutatzen ikasten duzu eta asko gogortzen zara"

aurkitzen dion dantzaria, baina hori ez dut balet gisa hartzen. Niretzat hori antzerki eszenikoa da, dantza teatrala. Nik uste egunen batean muturrera joan behar hori baretu egingo dela eta pixkanaka jendeak eskatuko duela ez ahazteko orain arte egin izan dena. Berrikuntzak miresten ditut, baina iruditzen zait batzuetan urrunegi doazela.

■ **Baleta beti feminitatearekin lotu**

izan da. Badirudi dantzariak emakume hauskorak zaretela, delikatuak...

Inori nire oinak erakutsiko banizkio, ez luke esango hauskorak eta delikatuak ditudanik! Goi mailan aritzeko oso gogorra izan beharra dago. Askotan oinak zartatuak izaten ditugu, haragi bizian, bizkar eta zangoak minbera... baina ez daukazu etxean gelditzerik. 38ko sukarra izanagatik eszenan egon beharra duzu, eta delikatuaren itxura egin, emakume fina agertu, nahiz eta zu barrutik kamioilariaren pare sentitzen zaren! Maila emozionalen ere, mundu horretan izugarri sufritzen da. Inbidia asko dago. Askok uste du gora iritsi zarela zortea izan duzulako eta ez dakite zenbaterainoko lana egin duzun txikitatik. Asko beti saiatzen dira zuri sufriarazten, zu gaizki sentitzeko helburu hutsarekin. Eta itxurak egiten ikasten duzu, horrek guztiak ezertan ez dizula eragiten erakusten duzu, zure ahultasuna agerian jarritz gero zoriontsu egingo baitituzu. Jolasean ari zarela dirudi, baina oso gogorra egiten zaituzte egoera hauek. Eszena gaineko fintasun horren atzean maleta pisutsua dago.

■ **Zein ezberdintasun daude baletan neska eta mutilentzat?**

Mutilentzat baleta ikasten hastea pauso zaila ematea da. Oraindik ere baleta homosexualitatearekin, maritxu-itxurakeriekin lotzen da. Baletan hasten direnean inork ez dituela ulertzen sentitzen dute eta begiratu txarrei aurre egin behar diete. Konpainiaren barruan, ni beti askoz hobeto moldatu izan naiz mutilekin, euren artean ez dagoelako hainbestearainoko kompetentziarik. Askoz gehiago laguntzen dute elkar. Bestalde, arazoren bat dagoenean zuzenagoak dira, muturrekoa dago tartean. Emakumeok

atzetik erasotzen dugu, zitalagoak gara.

■ **Zure adineko gazteek oso bestelako bizimodua daramate. Nola ikusten dituzu?**

Nire adineko askok ez du argi zer egin edo izan nahi duen eta noraezean sentitze hori oso gogorra da. Ikasketa batzuk egiten hasten zara, zerbait egin beharra dagoelako, eta ez dakizu nora iristeko egiten ari zaren bide hori. Nik zorte izugarria izan dut, banekielako zer nahi nuen. Eta zer egin nahi duzun dakizunean, horregatik borrokatu dezakezu.

Nire uste apalean, ikasketak ez daude ondo bideratuta. Gaztetxoei zer den gustatzen zaiena eta zertarako balio duten jakiteko garaiz lagundu behar zaie. Ikasketak orokorregiak dira. Esate baterako, AEBetan oso gazte direla laguntzen diete bilatzen zertarako balio duten eta ikasketak gehiago zuzentzen dituzte euren gaitasun eta bokazioetara. Nik uste horixe dela hemen falta zaiguna, gaztetxoak motibatzea, zailena ere horixe da. Behin motibatuta zaudenean eta helburu bat duzunean, gainerakoa askoz samurragoa da ●

www.kaixo.com

PRINTZA**TXILBOR EDERRA**

Karlos Linazasorok honela idatzi zuen "El Diario Vasco"n:

" (...) Datuak nabarmen argiak dira, kezkarriak oso; baina ez zaituztet numeroekin gogaitu nahi. Gauzatxo bat soilik: Tolosan, irakurle euskaldunaren kopurua %9,6koa da, eta orain lau urte, 1998an, %14ra iristen zen. Iaz, beraz, ehun liburutik hamar soilik ziren euskarazkoak, Tolosan. Eta, ezinbestean, Atxagak orain gutxi esan zituen hitzekin akordatu naiz. Neuk ere, hementxe bertan, duela ez asko, euskal kultur berpizkundeari buruz jardun nuen, eta gure kultur indarren ahuleziak. Hausnarketa falta izugarria dago euskal gizartean, eta norbaitek geure totem ukiezinen aurka ahotsa goratzen badu, kritikak eta irainak eta mezipretxua besterik ez ditu jasoko. Hala, ukiezinak bihurtu dizkigute ETB, Durangoko Azoka, Guggenheim museoa eta beste hainbat megaikur. Horiek abonatu bezalakoak zaigu ahoa eztatzen, ondo dihoazelakoan, baina gauza ttiki, egunerokoei, benetako kultura eta bizia egiten dutenei, ez diegu erreparatzen, eta gaizki gabilta. Oso. Nik ez dakit euskara desagertzeko zorian den, baina ez dago gaizki sartua akuilua. Hara: hemen, gutxi irakurtzen da, euskaraz ia ezertxo ere ez, ez da teatrorik idazten, urtean sei poema liburu baino ez dira argitaratzen, ez dago saiakerarik, jendea bost axola dio orok: baina, hori bai, txilbor ederrean ederrena daukagu euskaldunok".

ARTISTA GAZTEAK CD-AN

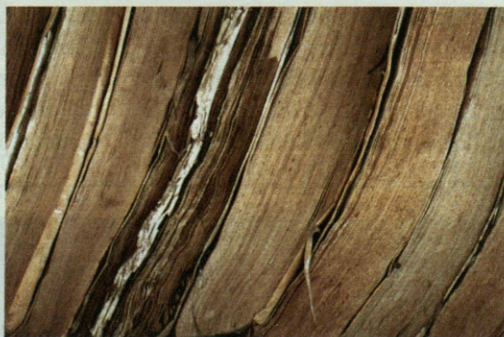
GUZTIRA 83 artista gazteen izenak bildu ditu Bizkaiko Foru Aldundiak plazaratu berri duen "atearte.bizk" izeneko CD-ROMak. 1994 eta 2000 urte bitartean nabarmendu diren artisten curriculumak eta bakoitzaren lau obra jaso ditu Aldundiak CDan. Bertan aurki daiteke baita ere artista bakoitzarekin kontaktuan jartzeko modua. Euskara, gaztelania eta ingelesa baliatu dituzte CD-ROMean. 1.500 ale argitaratu dira dagoeneko eta doan banatuko dira bertako eta kanpoko museo, areto eta artxiboetan. Lana Bilboko Rekalde aretoaren zuzendari Pilar Murek koordinatu du, gure inguruko arte berria ezagutarazteko.

"BART" LITERATUR ALDIZKARIA

BANDA Bat Kultur Elkartek "Bart" literatura aldizkariaren lehen alea argitaratu du. Lehenengo ale horretan poesia da nagusi. Hain zuzen ere, Xabier Lete, Eduardo Gil Bera, Gabriel Aresti, Harkaitz Cano, Jon Arano edota Yolanda Extremeraren poesia biltzen du, besteak beste. "Bart"en sustatzaile nagusiak Luis Frias, Imanol Lizarralde eta Karmelo C. Iribarren dira.

MUSEO ETA ARTXIBOETARAKO INBERTSIOAK

EAEko hainbat artxibo eta museoetan egingo diren ekimenak finantzatzeko Eusko Jaurla-

DANI BLANCO

ritzako Kultura Sailak 15 milioi euro emango ditu 2003a bitartean. Hauetatik 6 milioi Donostiako Kultura Garaikideko Nazioarteko Zentroa bideratuko dira; beste 6 milioi Gasteizko Arte Garaikideko Artium Museora; Donostiako Euskadiko Filmategiak 3 milioi jasoko ditu -hauetatik 901.518 aurten erabili dira-; eta 212.758 euro Eresbil, Euskal musikaren Artxibora bideratuko dira aurtengo urtean zehar.

NAFARROAKO AUDITORIOA

ABENDUAREN 27tik geldirik daude Nafarroako Kongresu Jauregi eta Auditoria eraikitze lanak. Izan ere OHL enpresak -bertako zimenduak eta egitura osatu behar zuenak- eta Baluarte elkarteak -Nafarroako Gobernuak sortua eraikina kudeatzeko- ez dira ados jarri obrak

H I T Z B I T A N

- Igor Estankonaren iritzia da haxe "Euskaldunon Egunkaria"n jasotakoa: "Narratiba eta poesia elkarren aurka jartzea ezinbestekoa zaigu poetoi. Lerro hautsiak duen balio estetikoa defendatu behar dugu".
- Fernando Larrukertek agerkari berean: "Herri kakati bat gara, ezjakin erabatekoek bete. Erabateko ezjakinak diren politikoen herri honetan, halaxe doakigu. Talentu krisi ikaragarria daukagu. Tristura ematen du hainbeste ergelkeriak".

L A K

amaitzeko epean ezta aurrekontuan ere. Orain gutxi OHLk hiru hilabeteko epea behar duela esan du lanak bukatzeko eta obraren aurrekontua 1.202.024 eurotan igo da honen ustez. Baluarte ordea, hilabete bat nahikoa dela erantzun du eta 300.506 eurotako igoera aurreikusi. Hau dela-eta, Baluarte aburuz bitartekari batek konpondu beharko luke egoera. Hala jakinarazi dio OHL enpresari, baina honek ez du erantzun oraindik.

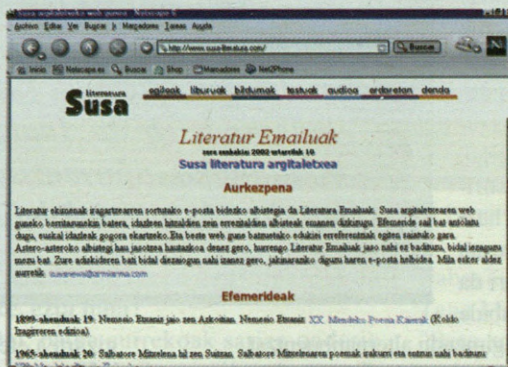
LITERATURA EMAILUZ

SUSA argitaletxeak ekimen berritzaile bat jarri du martxan. "Literatur Emailuak" izeneko literaturaren inguruko interneteko albistegi bat sortu du. Izena ematen duten guztiek euren posta elektronikoko helbidean egunero, litera-

EMOZIOAK PIZTEKO

Azkenaldian motibazio eskasa dute Euskal Herriko dantzariak. Eta hauetako askok dantza taldeetatik alde egiten dute. Izan ere, Euskal Dantzarien Biltzarrak dioenez, egun egiten diren dantza ikuskizunek ez dute berrikuntzarik, eta dantza gehienak joan den mendean sortuak dira. Horregatik, dantzarien eta dantza zaleen emozioak pizteko, bi urtean behin egingo den lehiaketa antolatu du aurtengo abuztuaren 15erako EDBk. Bertan, euskal dantzan oinarrituz koreografia berriak sortu eta aurkeztu beharko dituzte lehiakideak. Honela, sorkuntza bultzatuko da eta neurri berean dantzariak formatuko dira eta dantza errepertorioa aberastu. Oraingoz ordea, Iparraldekoen dantza bizigarri izango da soilik.

tur hitzaldiak, efemerideak, Susaren web gune-ko berrikuntzak eta beste gune batzuen erreferentziak jasoko dituzte.

■ www.susa-literatura.com helbidean izena eman daiteke.

ALBERTO ELOSEGI

■ Luisa Etxenike.

IZENAK

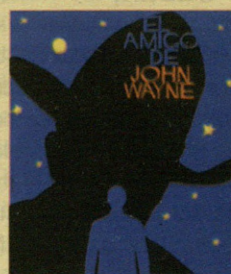
Luisa Etxenike idazle donostiarrak "Un mundo para un muerto" antzerki obra udaberrirako idatziko du. Aldi berean, "Los peces negros" izeneko nobela prestatzen ari da.

Mauricio Flores Kapertxi margolariaren erakusketa dago ikusgai Zarauzko Sanz Enean otsailaren 3a arte.

Gorka Lejarcegi argazkilaria azken hamar urteotan "El Pais" egunkarian argitaratutako pertsonaia famatuaren erretratuak bildu ditu "Retratos" liburuan. Liburua Ongarri argitaletxeak osatu duen euskal argazkilaritzari buruzko liburuaren bildumaren azken alea da.

Marta Garcia Maruri izango da Bilboko Arte Eder Museoko behin-behineko zuzendaria. Orain arte Museoko Komunikazio eta Garapen arloko zuzendariordea izan da.

Ados Teatroak "El amigo de John Wayne" lana estreinatuko du Donostian martxoaren 14 eta 17a bitartean.

- Carlos Roldan zine adituak honela zioen "Deia"-n: "Euskaldunek dute errua, izan ere, euskara jakinik euskarazko filmerik ez ikustea larria baita".
- Nestor Basterretxeak zera adierazi zuen "Nazioarteko Elkartasuna" aldizkarian: "Ez dago araurik. Konprometitutako artista handiak egon dira, eta konprometitu gabekoak ere bai. (...) Lortzen den kontzientzia bat da; sormenerako talentua ordea, berezkoa da".
- Bingen Mendizabal musikoaren aburuz, "bizia etengabeko ikasketa bat da. Estilo propioa? Hori 70 urterekin iristen da". Adierazpenok "Deia"-n egin zituen.

Telebista eta Internet

Aspalditik ari zaizkigu esaten telebista goitik behe-
ra aldatuko zaigula Internet eta teknologia berrien
eraginez. Eta aldaketak etengabe ari dira gerta-
tzen, dudarik gabe. Ordea ez, askotan, haiek ira-
gartzen ziren modu, abiadura eta larritasunarekin.
Hori da, besteak beste, telebista eta Internetaren arteko bat-egi-
tearen kasua.

Internetara azaro handiegirik gabe uztartu da idatzizko komu-
nikabideekin eta irratiekin. Gutxi dira dagoeneko Interneteko
orria edo ataria ez duten egunkari, aldizkari eta irratia. Sareak,
gainera, jatorrizko bertsioei atal berriak gehitzea (eztabaida
foroak, artxiboak, informazio espe-
zializatua, merkataritza...) edo,
garrantzitsuagoa dena, baita berezko
argitalpen eta irati-zerbitzuak ere
ezartzeko aukera eskaini du -alegia,
Interneten bidez bakarrik irakur dai-
tezkeen aldizkariak (Eusko Ikaskun-
tzaren "EuskoNews&Media", kasu)
edo entzun daitezkeen irratia (adi-
bidez, irratia.com)-. Kasu guztietan
hartzaileek ez dituzte arazo tekniko
handiegirik izan zerbitzu horiek guz-
tiak bere etxeko ordenagailuaz esku-
ratu eta baliatzeko. Ezta ekoizleek
euren bizkar kostu handiegirik hartu
behar izanik ere zerbitzuak eskaini-
tzeko. Beste kontuak dira ea zenba-
teraino diren zerbitzu horiek bene-
tan berritzaile irati eta aldizkari
eredu klasikoekiko, ea Internetek
eskaintzen dituen informazioa bil-
tzeko eta bat-batekotasun edo inte-
raktivitate aukerak ondo aprobetxa-
tzen dituzten, edo ea errentagarriak
diren edo duten entzuleriak justifi-
katzen dituen. Baina hor daude, haz-
ten etengabe. Komunikazio tresna
geroago eta garrantzitsuagoa ari da
bihurtzen Internet bai komunikabide
komertzialentzat bai gizarte mugimendu alternatiboentzat.

ORDEA, oso bestelakoa da, oraindik, telebisten kasua,
dauden telekomunikazio sareen kalitatea eta kapazitatea direla
eta. Gaur egungo sareen banda zabalerak ez du aukerarik ema-
ten telebisten edukiak bere horretan sarean jartzeko, ez behin-
tzat etxeetan modu masiboan kontsumitzeko moduan. Horrega-
tik, idatzizkoen antzeko orriak eta atariak osatu dituzte
telebistek Internetera hurbildu direnean, nekez dei daitezkeenak
Internet bidezko telebista. Idatziz eskainitako informazioan
oinarritutako atariak baitira funtsean, hori bai, nolabait bereiz-

tearren, ikus-entzunezko gehigarri, klip eta erreportaje labur
gutxi batzuk gehituta. Garatzeko dagoen beste aukera alderan-
tzipzkoa izango da, alegia, Internet gisako zerbitzuak telebista
bidez eskaintzearena. Aukera honek, ordea, telebista digitalaren
ezartze eta hedatze zabala eskatzen du eta ez da oraindik bide-
ragarria. Edozein modutan, hau izango da, seguruenik, hemen-
dik urte batzuetara ikus-entzunezko komunikazioan igarriko
dugun aldaketa nagusia, Internet, benetan, ia etxe guztietara
eramango duena, baina baita haren eraldaketa ere ekarriko
duena: arindua eta komertzialagoa.

MARISOL RAMIREZ

Patxi Azpillaga
EHUko irakaslea

*"Idatzizkoen antzeko orriak eta
atariak osatu dituzte telebistek
Internetera hurbildu direnean,
nekez dei daitezkeenak Internet
bidezko telebista. Idatziz
eskainitako informazioan
oinarritutako atariak baitira"*

TESTUINGURU honetan
harrigarria da inongo ataririk, ikus-
entzunezko zerbitzu batzuk integra-
tzen dituela-eta, Internet bidezko
telebista gisara aurkeztea bere
burua. Baina, hain zuzen ere, modu
horretan agertu zen pasa den aben-
duan Bilbon sortutako
proyeccion.tv Interneteko atari
berria, bigarrena, bestalde, Euskal
Herrian gisa horretara agertzen dena
-lehena Iparraldeko tvpi.fr izan zen,
zeina, bestalde, pasa den azarotik
hona lurrazalez emititzen ere hasi
den Lapurdi eta Zuberoako zenbait
ingurutarako eguneroko ordubeteko
programazio berriarekin-. Atari
berriaren telebista bokazioa azpima-
rratzeko-edo Tuvaluko.tv domeinua
hartu badute ere, edukiei errepara-
tzen badiugu oraindik ibilbide luzea
dutela egiteko ikusiko dugu ataria
hornitzen.

Hala eta guztiz ere, uka ezina da
saio hauen interesa, behe-behetik
eta modu xumean esperimentatzeko
eta ikasteko ahalegina eta ausardia
erakusten baitute. Informazioaren

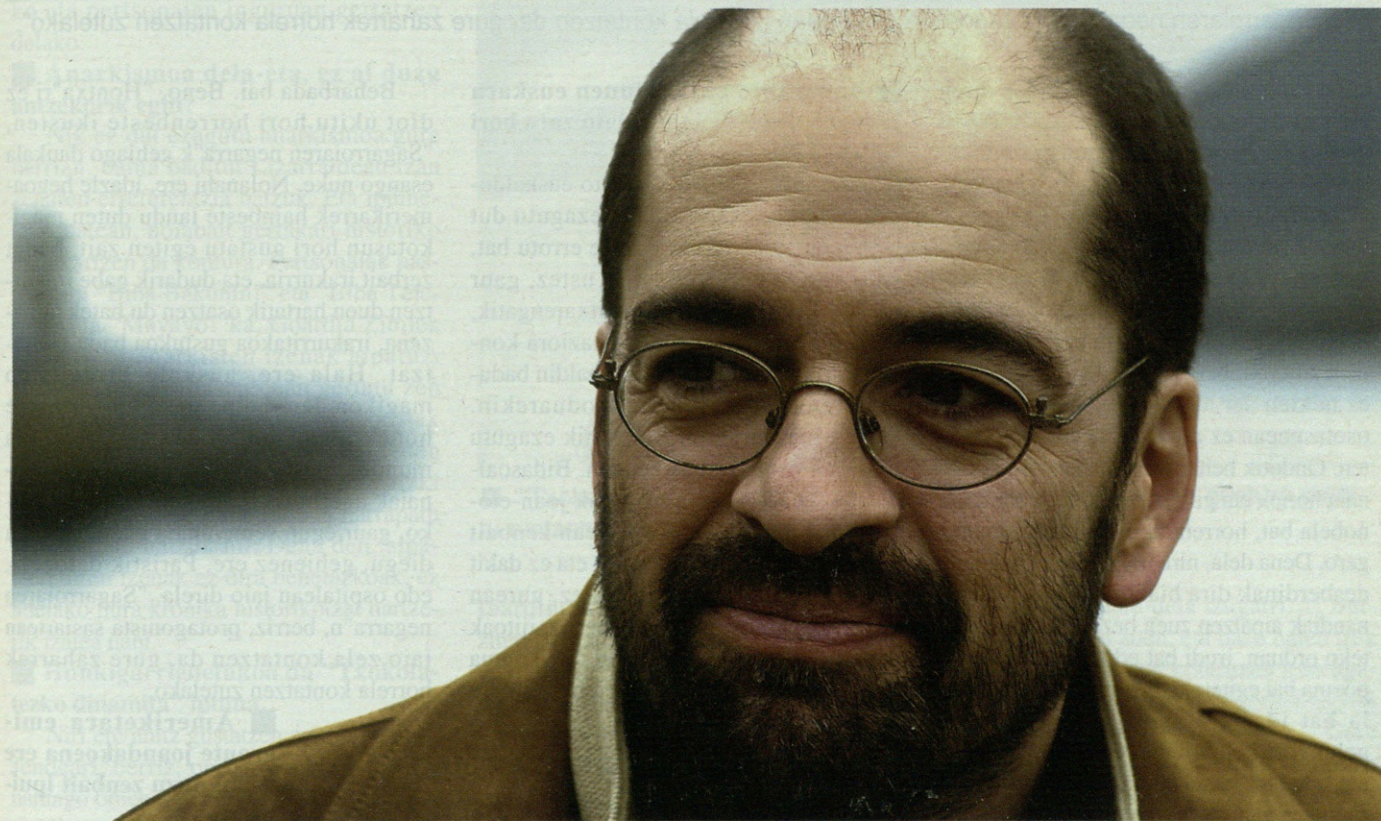
gizartea etengabe ikasten ari den gizartea da eta horretarako
oinarrietatik hasi eta saiatu beste biderik ez dago. Hobe horrela,
Euskaltelen canal21 bezalako proiektu erraldoiekin baino, non,
diru publiko garrantzitsu bat xahutu den inora ez iristeko.

Edozein modutan, betiko erronkaren aurrean jartzen du
honek berriro ere euskalgintza, alegia, presentzia duina ziurta-
tzearena leku berri hauetan. tvpi.fr-en, besterik ez bada, "hemen
jo 'ta sartuko zira" esaldia ipini dute sarrerako orrialdean; pro-
yeccion.tv-en, berriz, ez dago hitz bat bera ere euskaraz. Udale-
txeek, Diputazioek, eta abarrek halako ekimenetarako laguntza
publikoak ematean ez al dute inongo hizkuntza eskakizunik
egiten? ●

M I K E L T A B E R N A

Hirurogeita hamar bat urte atzera eramaten gaituen bidaia egiteko gonbitea luzatzen digu Mikel Tabernak "Txokolatezko Dinamita" argitaratu berri duen ipuin bilduman. Bidasoa eta Lizarraldeko garaiko giroa ezezik Bidasoaldeko euskara ere topatuko dugu bertan.

"ASKO ERREPARATZEN DIOT BIGARREN PLANOARI"

ALBERTO ELOSEGI

■ "Mendearen ilunabarrean" eta 'Bota xoxa' 'Txokolatezko dinamita' liburuan daude, bere hazia ere izan dira".

Lragan mendearen lehen 40 urtetan kokatu ditu Mikel Tabernak "Txokolatezko dinamita" ipuin bildumako pertsonaiak, gugandik hain gertu-zer da, bada, gizarte baten historian, 60-70 urteko aldea? eta era berean hain urrun dagoen garaian -geroztik gertatutakoak mundu hura irauli ezezik ia erabat itzali ere egin baitute-. Nolanahi ere, Bidasoaldean eta Lizarraldean lekutu dituen zortzi istoriotan, orduko bizimoldearen eta sentipenen gazi-gozoa helarazten digu Mikel Tabernak: ordukoen atsegina, nekea eta mina, hau da, biziera baten kolore argi eta ilunak maisuki jasoz.

■ **Zure hirugarren argitaraldia da hauxe, ezta hala?**

Bai, baina aurrekoak sarien ondorio izan ziren. "Mendearen ilunabarrean", Arabako Foru Aldundiak antolatzen duen Ernestina de Champourcin lehiaketan

□ **"Nobela bat idazteko, nobela baten proiektutik abiatu behar dela iruditzen zait. Ni berriz, ipuinka joan nintzen"**

irabazle gertatu zen poema-bilduma da; Tene Mujika lehiaketako saria jaso zuen "Bota xoxa!" ipuinak (modu kolektiboan argitaratu zen hauxe) eta Donostia Hiria ipuin saria irabazi zuen "Errege eguneko panpina" k. Ipuin biak "Txokolatezko dinamita" liburuan daude, bere hazia ere izan dira, horietatik abiatu nintzelako.

■ **Horregatik hartu al zenituen XX. mendeko lehen 40 urteak zure ipuinen kokagune gisa?**

Istorioko ipuinka etorri dira, berez. Bilduma gelditu den moduan gelditzeko abilezia edo errua Susa argitaletxeok izan dute, zeren nik hasieran aurkeztu

ALBERTO ELOSEGI

■ “Sagarroiaren negarra’n protagonista sasiartean jaio zela kontatzen da, gure zaharrek horrela kontatzen zutelako”.

nuen proiektuan liburuan agertzen diren bost ipuin eta agertzen ez diren beste batzuk ere baziren, gaur egun girotutakoren bat haien artean.

Bada, Susakoeak asmatu zutelakoan nago. Izan ere, ipuin bilduma hau nobela bat izan zitekeen, egileak hala nahi izanez gero. Nobela bat idazteko, nobela baten proiektutik abiatu behar dela iruditzen zait. Ni, berriz, ipuinka joan nintzen, ez nekien zer aterako zen, liburua bere osotasunean ez nuen alde zuretik ikusten. Ondotik beharbada ikusten da, pertsonaia horiek eta giro horrekin egin zitekeela nobela bat, horretarako abilitadea izanez gero. Dena dela, nire ustez, proiektu guztiz desberdinak dira biak, ARGIAN Sarriandak aipatzen zuen bezala. Ipuina idazteko orduan, irudi bat edukitzen du batek, poema bat egiterakoan bezala. Baina nobela bat idazterakoan, hari gehiagori heldu behar zaio, eta nolabait josteko zailagoa iruditzen zait.

■ **Bidasoaldean eta Lizarran gertatzen dira zure istoriook. Zergatik hobestu duzu Bidasoaldeko hizkera eta ez Lizarrakoa?**

Hobekien menderatzen dudak erre-gistroa Bidasoaldekoa delako, bertakoa bainaiz. Lizarraldekoa, berriz... Hango erre-gistroa bilatzeko nahiko atzera jo beharko nuke, eta hanka sartzeko arrisku handia izango nuke, gainera. Oker ez banago nire susmoan, Lizarraldean garai batean mintzatzen zen euskara bizkaieratik ere hurbil egon zitekeen. Politza litza-teke euskara hori ere jaso ahal izatea, jakina, baina horretarako menderatu egin behar da.

■ **Baina ijito euskaldunen euskara jasotzen duzu. Nola moldatu zara hori egiteko?**

Bila ibiliz. Nik ez dut ijito euskaldunik ezagutu. Lizarraldean ezagutu dut ijito jendea, baina ijito jende errotu bat, ez marginala. Ijitoak, nire ustez, gaur egun gizarteak daraman martxarengatik, arras deserrotuak eta marginaziora kondenaturik daude, segitu nahi baldin badute beren ohitura eta bizimoduarekin, beren sineskeriekin. Baina nik ezagutu nituenak oso errotuak zeuden. Bidasoaldean ez, han ezagutu nituenak joan-eto-rrian zebiltzanak ziren, urtean zenbait aldiz pasa egiten ziren handik eta ez dakit inon leku finkorik zuten ala ez, gurean ez, behintzat. Lizarraldean, berriz, ijitoak ez zirenekin batera bizi ziren. Eta kontua da, ezagutu nituela, eta beren hizkera ere

□ **“Gure komunitate txiki horietan (...) zernahitarako trebea zenak egiten zuen zekiena, baina beste modu batean. Hori galtzen ari den gizartea da gurea”**

galbidean egon arren, hitz batzuk-eta erabiltzen zituztela, eta hortik hartu nituen batzuk. Gero beste iturri batzuetara ere jo nuen: adibidez, Jon Mirandek badu poema bat ijito hizkeran idatzia eta hari ere hartu nizkion zenbait gauza, aldizkariaren batetik ere jaso nituen... Dena den, ijito hizkeran ere badira aldaera batzuk, eta apika nirea ez da oso koherentea izan, eh!

■ **“Hegaka ibili nauk” eta “Hontxa” bezalako narrazioak errealismo magikoa ekartzen dute gogora...**

Beharbada bai. Beno, “Hontxa”-ri ez diot ukitu hori horrenbeste ikusten, “Sagarroiaren negarra”-k gehiago daukala esango nuke. Nolanahi ere, idazle hegoaldeko merikarrek hainbeste landu duten magikotasun hori gustatu egiten zait, badut zerbait irakurria, eta dudarik gabe irakurtzen duen hartatik osatzen du batek almagina, irakurritakoa gustukoa badu behintzat. Hala ere, auskalo errealismo magikoa den, baina dena unformatze honekin galtzen ari den bizimodu eta mundua ulertzeko modu bateko pertsonaiak ageri dira ipuinotan. Esate baterako, gaur egun seme-alaba guztiei esaten diegu, gehienez ere, Paristik datozela, edo ospitalean jaio direla. “Sagarroiaren negarra”-n, berriz, protagonista sasiartean jaio zela kontatzen da, gure zaharrek horrela kontatzen zutelako.

■ **Ameriketara emigrante joandakoena ere islatu duzu zenbait ipuinetan.**

Emigrazio horren arrasto bat ageri da, bai. Izan ere, ikusten ari gara nola datozen etorkinak

gurera eta nola mugitzen diren hemen, bizibeharrak hala aginduta. Eta guretzat ere errealitate hurbil bat da emigratioarena, nahiz ezetz ematen duen, eta harritzekoa da hori: nola ez garen oroitzen guk ere atera behar izan dugula kanpora, ogi eske. Izugarria behar zuen izan. Baserri-tik irten, itsasontzi batean sartu, eta agur, Ben Hur!

■ **Alkasoron gertatzen dira kontu gehienak. Ba al da Alkasororik?**

Liburuan bai! Hala ere, zehatz lekutekotan, mapa berri bat egin beharko

genuke. Beratik ez oso aparte, Lesakatik gertu... Bortzirietan, hor nonbait behar du izan.

■ **"Bota xoxa!"n kontrabandoarena agertzen duzu.**

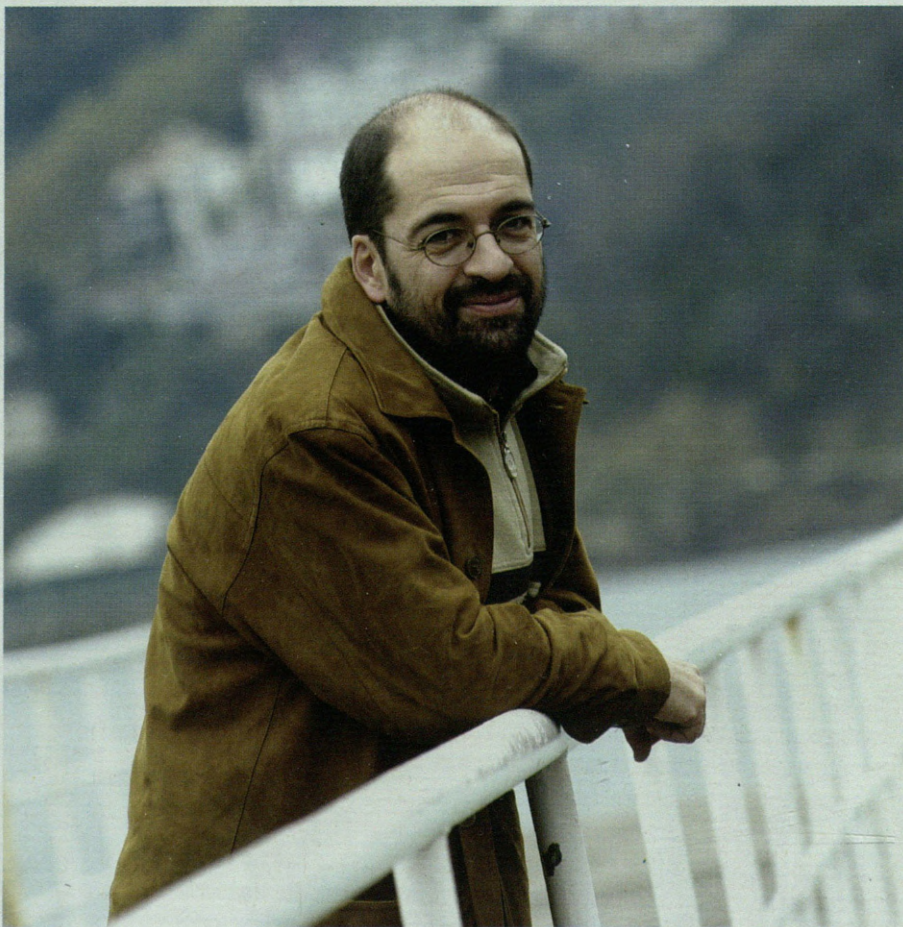
Ez dago kontrabandoari buruzko ipuinik, bizimodu hori egiten duten pertsonaia batzuk baizik, nik ipuinen bidez ikusi arazi nahi izan diodalako irakurleari eskualde horretan zer gertatzen zen, eta zineman-eta, nik asko erreparatu izan diot atzealdeari, bigarren planoan gertatzen ari denari. Eta kontrabandoa, beste gauza asko bezala, sartu dut hor dagoelako eta pertsonaien inguruan gertatzen delako.

■ **Anarkismoa dela-eta, ez al duzu antzekorik egin?**

Nik ez dut ezagutu anarkismoa gure herrian, baina badituz Lizarraldean izan zenaren erreferentzia batzuk. Eta ipuinetako batean, nolabait gertakari historiko bat ekartzen da kontura. Pertsonaiak hasien dira "Biba Bakunin!" eta "Biba Tejerina" eta "Mayayo!"ka, Goardia Zibilek hildako bi anarkisten izenak aipatuz. Hori egia da, Bidasoaldean gertatu zen Primo de Riveraren garaian. Anarkistak saiatu ziren muga zeharkatzen, hemen iraultza egiteko asmotan, baina gaizki ateratzen zituzten, eta Bera ondoan harrapatu zituzten eta batzuk hil. Dena den, aipatzen diren izenak ez dira benetazkoak, ez nuelako hura kronika historikotzat hartzerik izatea nahi.

■ **Hunkigarrietakoa da "Txokolatezko dinamita" ipuina.**

Niri ere anitz gustatzen zait ipuin hori. Jendea, berriz, orohar ez, beste batzuk nahiago omen dituzte, baina ni oso gustura gelditu nintzen hura idatzi eta gero. Banuen irudi bat, etxean kontatua: nola etorri ziren uztailaren 18an Iruñetik erreketak, eta zer nolako zartakoa izan zen herriko jendearentzat. Ipuinean, 10-11 urteko neskatila batentzat izan zena kontatzen dut. Gauza asko isildu zaizkigu horri guztiari buruz. Nik dakidala, gure eskualdean nazionalismoak ez zuen indar handirik. Fabrika handi bat bazen, Fabrika Zaharra deitzen zitzaiona, eta han mugimendu sindikalista nahikoa inportantea omen zen, eta haiek izan ei ziren Franco-ren kolpea gertatu zenean gehien jasan zutenak. Hala ere, nolabait arriskuan zeuden muga pasa zuten, batzuk Irun aldeara, Endarlatzako zubia bota eta trenbidea ere balio gabe utzirik, eta beste batzuk

ALBERTO ELOSEGI

■ **"Txokolatezko dinamita" ipuina anitz gustatzen zait. Ni oso gustura gelditu nintzen hura idatzi eta gero".**

Ibardindik. Erreketeak berehala etorri ziren Beraraino. Nahita edo behartuta, alde egin ez zutenetik franko zegoen erreketen artean. Beno, nik ez dut egin nahi izan kronika historikoa, zenbait gauza kontura ekarri baizik. Adibidez, Berako harrobia agertzen da nire ipuinetan, eta egia da harrobi horretara jendea ekartzen zutela

□ **"Hegoamerikarrek hainbeste landu duten magikotasun hortatik badut zerbait irakurria, irakurtzen den hortatik osatzen da almazena"**

fusilatzen. Kamioietan ekarri, ez dakit egunero edota zenbatero, eta fusilatu egiten zuten.

■ **"Ernari eztula"n dagoeneko desagertu den ofizio asko azaltzen dituzu. Burnia oloztatzen zuena, esaterako.**

Hori bai aldatu dela izugarri...! Burdina oloztatzen zuen, eta baso baten truk egiten zuen! Ez zuen kobratzen joateagatik horrenbeste, ordu erdia pasatzeagatik beste hainbat, eta IVA eta venia... Gure komunitate txiki horietan elkar laguntza izan da, zernahitarako trebea zenak egiten zuten zekiena, baina beste modu batean. Hori galtzen ari den edota erabat galduta duen gizartea da gurea.

■ **"Sagarroiaren negarra"n agertzen denez, eguraldiaren gorabeherekin etorkizuna igartzeko joera handia zeukaten gure zaharrek, ezta?**

Beste era bateko zientzia zen haiena. Egun telebistan ikusi ohi dugu zer eguraldi egingo duen, baina lehenago zeruari begiratzen zioten, eta guri alde egiten diguten makina bat gauza harapatzen zuten. Oraindik ere bai, zenbait. Nire ustez, hori zoragarria da -animalien portaeragatik gauzak sumatzea, adibidez-, eta ez jakiteak izugarritzko pena ematen dit

◆ **PILAR IPARRAGIRRE**

Euskal antzerkigintzan gutxi izango dute ekoizpen eta banaketa arloan Julio Perugorriak duen esperientzia. Geroa konpainian aktore moduan hasi bazen ere, "egoerak bultzatuta" antzerki enpresari bihurtu zen. Zeregin honetan daramatza hogeita hamar urte luze.

"ANTZERKIA DESAGERTUKO BALITZ EZ LITZATEKE GREBARIK EGINGO"

MIKEL MARTINEZ

■ "Denbora laburrean administrazioak ez badu ezer egiten, konpainiek ezin- go diote euskarazko bertsioak dakarren kostuari aurre egin".

Urtean zehar eginiko lana sari- tzekeo iazko urrian eman zioten Arriola saria ilusio handiz jaso- zuen Julio Perugorriak, "batez

ere itzalean lan egiten dugunok gutxitan jasotzen ditugulako halako txaloak". Durangoko bulegoko atea zabaldu diz- kigu eta, bertan, esperientziak ematen

duen lasaitasun eta segurantziaz batzue- tan gazi eta bestetan gozo zaion lanbi- deaz mintzatu zaigu.

■ Zerk sortzen dizu buruhauste gehiago antzez produktu bat ekoizteak ala banatzeak?

Antzerkigintzaren edozein arlotan jardutea da zaila gaur egun. Nire iritziz, oso gutxi aurreratu da azken urteotan. Nahiz eta teoriarik antzoki gehiago dauden eta askoz ere ikuskizun gehiago progra- matzen den, oraindik ere aurrera egiteak buruhauste handiak sortzen ditu. Niri dagokidanez, banaketa da gustuen egiten dudana. Euskal Herrian oso jende gutxi egiten du lan soilik banaketan eta, hortaz, bidea xamurragoa da. Nik mugi- tzen ditudan konpainiak jada ezagunak izateak ere asko errazten dit egin beha- rrekoa.

■ Zergatik diozu orokorrean gutxi aurreratu dela?

Maila artistikoan asko aurreratu badugu ere emanaldiak egiteko zirkuitue- tan ez dugu ia pausorik eman. Gaur egun ekoizten diren muntaien kopurua eskain- tzen diren emanaldi kopurua baino askoz ere altuagoa da. Antzoki askok urtean zortzi funtzio baino ez dituzte antolatzen. Nire ustez gakoa aurrekontuetan dago; izan ere, antzez produktuen ekoizpen kostua etengabe gora doan bitartean antzerkiari zuzendutako aurrekontuak Kontsumo Prezioen Indizearen arabera igotzen dira. Hori dela-eta, euskal antzo- kiek ez dute izaten gustuko dituzten antzezlanak kontratatzeke behar besteko aurrekonturik.

■ Sarea-ren (Hego Euskal Herriko antzoki sarea) sorrerak ez al du arazo hau konpontzeko bidean jarri?

Ez. Oraingoz Sarea zerrenda bat bes- terik ez da. Inork ez dizu bermatzen estreinaldia egin osteko bi hilabetetan

hoge emanaldi egin ahal izango dituzunik. Sarea ez da gai izan birarik antolatzeko. Dudarik gabe halako sare batek diru laguntza publikoa jaso duten proiektuak bultzatu beharko lituzke lehenetaz. Gaur egun, ordea, lehenengo programatzaileek ikusi behar izaten dute antzezlan eta orduan, agian, estreinaldia eta hiruzpalau hilabetera egingo duzu lehen emanaldia. Nik, enpresari gisa, kanpoko taldeekin birak antolatu ditut Euskal Herrian, eta ziurtatzen dizut

betebehar oso garrantzitsua du. Gizakien arteko komunikazioa gero eta urriagoa den garai honetan gizabanakoa indibidualista eta lehiakor bilakatzen ari da. Gauzak ugari eta azkar kontsumitzen dira, eta beraz, ia ez dugu betarik izaten parez pare dugunaren proposamena jasotzeko. Batetik, garrantzitsua da jendea lantzean behin barruak nahastea, sentsazio berriak proposatzea. Bestetik, ikuslea arrazoi ezberdinengatik joaten da antzerkira, baina, finean, taldean sentitzeko edo

baino kritikoagoak al ziren?

Ez dut uste. Egia da, ordea, euskal antzerkiak azken urteotan sekulako egitura aldaketa jasan duela. Euskal Herrian azken hoge urteotan urrats handiak eman dira, antzerkia profesionalizatu egin baita. Lan esparruak bereizi egin dira eta bakoitza horietako batean espezializatu gara. Antzinako talde egitura ia desagertzeaz dago. Nire ustez aldaketa honi esker antzerkiko jendea gero eta jakitunagoa da eta, honenbestez, gero eta

MIKEL MARTINEZ

ALBERTO ELOSEGI

INMA LOPEZ

■ Markeliñeren "Underground", Tentazioaren "Anarkista baten ustekabeko heriotza" eta Tanttakaren "Errudun jaioak".

hamabost egunetan hamabi emanaldi antola daitezkeela. Sarean, nahi izanez gero, birak ekimen pribatuak baino errazago antolatzeko aukera dute. Horrek ikuskizunen banaketari mesede handia egingo lioke.

■ Zein da zure ustez antzerkiaren lekua gaurko gizartearen?

Garbi dago egun antzerkia ez dela jendearentzat lehen mailako behar bat. Ikuslegoa zabaltzeak lan handia ematen du, orokorrean oso jende gutxi joaten baita antzerkia ikustera. Hedabideek ere ez diote antzerkiari ia tarterik eskaintzen. Estreinaldietan aktore ezagunek parte hartzen duten lanetan izaten dute soilik interesa komunikabideek. Antzerkia bera ez da gaur egun protagonista. Antzerkia desagertuko balitz, herri honetako antzoki guztiak itxi eta ez balira emankizun gehiago egingo, ez litzateke greba orokorrik ez eta manifestaziorik antolatuko. Futbola desagertuz gero, ordea, ziur nago protestaldi izugarriak antolatuko liratekeela.

■ Zein da, hortaz, gaur egun antzerkiaren funtzioa?

Antzerkiaren helburua ikuslea kilikatzea da, hunkitzea. Ikuskizunaren arabera, gainera, mezuak, ideiak eta bizitza filosofiak plazaratzeko funtzioa eduki dezake. Antzerkiak egungo gizartearen

gogoeta egiteko biltzen da. Beraz, ekitaldi sozial bat ere bada antzerkia oraindik ere.

■ Lehengo antzezlanak oraingoak

■ Urrats berria

J.P Producciones 1992an sortu zen eta ekoizle bakar gisa antzezlan bat estreinatu berri du lehenengoz: Samuel Becketten "Los días felices", hain zuzen ere. Fernando Bernuesen zuzendaritzapean, Ana Lucía Billate eta Fernando Mikelajauregi aktoreek existentziaren hutsalergia azaltzen duen obraren moldaketa eszenaratu dute. Orain arteko ekoizpenak beste ekoizpen etxeekin koprodukzioan gauzatu ditu.

Denboraldi honetan euskal talde hauen lanak banatuko ditu J.P Produccionesek: Tanttakaren "Novecento, ozeanoko pianista", "Errudun jaioak" eta "Hor dago koxka"; Tentazioaren "Ez da hain erraza" eta "Anarkista baten ustekabeko heriotza"; Markeliñeren "Underground"; Tal para Cualen "Tal para cual" eta Gorakadaren "Aitonaren kontuak" ●

lan txukunagoa egiten da. Garapen honen ondorioz antzerkia egiten duten subjektuekin batera antzez hizkuntza ere aldatu egin da. Hala ere, gaur egungo euskal antzerkia eduki eta mezu asko duen antzerkia dela deritzot.

■ Publikoari gustuko duena ematea da jomuga?

Nik ez dut uste publikoarengan pentsatuz egiten direnik gaurko ikuskizunak. Publikoak eskaintzen zaiona nahi izaten du. Kontatzen ari zarena sinestea, ahal den hoberen egitea eta komunikatzeko grina edukitzea da funtsezkoena. Nire ustez horiek dira gaur egun hemen egiten den antzerkiaren ezaugarriak. Benetan dirua irabazi nahi izango bagenu Imanol Arias, Juan Echanove eta Ana Obregón kontratatuko genituzke egoera-komedia bat egiteko. Madrilen, esaterako, formula hori erabiltzen dute antzerki komertziala egiteko. Euskal Herrian halakorik egin duen inor ez dut ezagutzen.

■ Askotan suertatu al zaizu egitasmo bat garestiegia izateagatik alboratu behar izatea?

Bai, tamalez diruari begira gabiltza gehienetan. Banaketari dagokionean antzokiek aurrekontu eskasa izaten dutelako. Ekoizpenetan, berriz, Eusko Jaurlaritzak emandako diru laguntzen arabera jokutzen dugu gehienetan. Edozein

ekoizpenetan jartzen dute konpainiek dirua euren poltsikotik, baina gauza da arriskatzeko duzun horrek errealitatearekin bat egin behar duela. Tanttakaren "Errudun Jaioak", adibidez, ohiko ikuskizunak baino askoz ere garestiagoa da, bertan parte hartzen duen aktore kopurua izugarria delako. Horregatik ohiko muntaiek bospasei aktore baino gehiago ez dute izaten. Oso ondo kalkulatu beharra dago zer nolako muntaia egingo duzun, zein lekutan erakutsiko duzun eta abar.

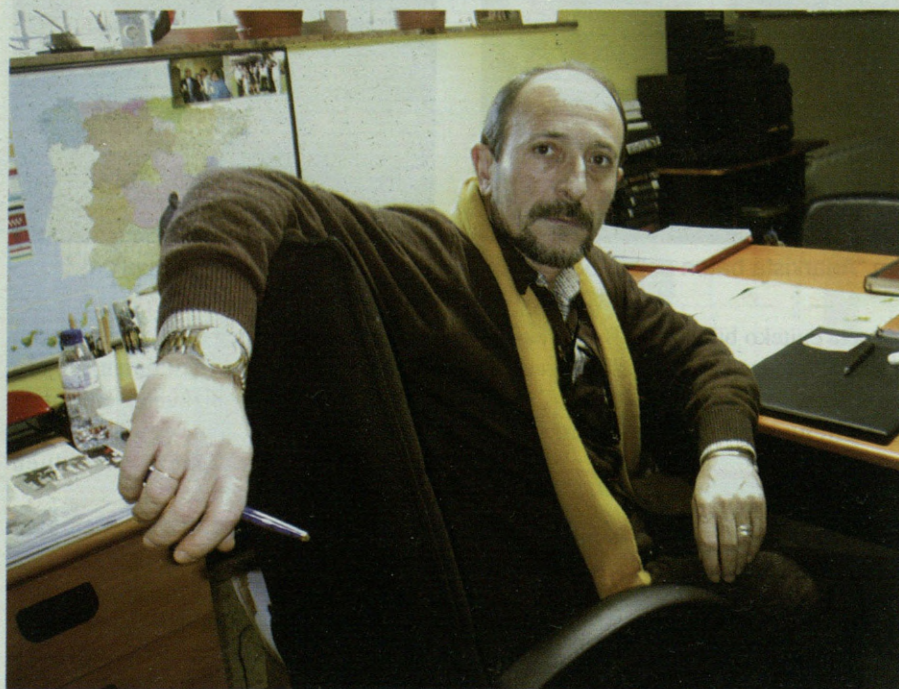
■ **Ezinbestekoa da, orduan, diru publikoa antzerkiak biziraun dezan...**

Guztiz. Antzerkia administrazioak

formularik aurkitu ezean "ama administrazioak" urte luzeetan jarraituko du antzerkiari titia ematen.

■ **Diru laguntza horren beharrakultzatzen al ditu talde asko euskarazko bertsioa egitera?**

Baita zera ere. Gaur egun euskarazko bertsioak muntatzen badira konpainiek egiten duten esfortzuari esker da. Denbora laburrean administrazioak ez badu ezer egiten konpainiek ezingo diote euskarazko bertsioak dakarren kostuari aurre egin. Bi arazo daude batez ere: batetik gaztelerazko ikuskizunak besterik hautatzen ez dituzten programatzaile mordoak

MIKEL MARTINEZ

■ **"Maila artistikoan asko aurreratu badugu ere emanaldiak egiteko zirkuituetan ez dugu ia pausorik eman. Egun ekoizten diren muntaien kopurua eskaintzen diren emanaldi kopurua baino askoz ere altuagoa da".**

ordaintzen du, guztiok kontratatzen gaitu. Administrazioarekiko dependetzia erabatekoa da eta horrexegatik aldaketa politiko batek antzerkiaren egoera goitik behera alda dezake, beste arlo askotan bezala. Nire ustez, gainera, beste

dago, gaztelerazko emanaldietara ikusle gehiago joaten denaren aitzakian. Bestetik, Eusko Jaurlaritzak bertsio bikoitza egiteagatik ematen dituen diru laguntzak irigarriak dira. Bertsio bikoitza egiteak lan bikoitza dakar gehienetan: publizitate bikoitza, entsegu bikoitza, askotan aktore ezberdinak kontratatu beharra, itzulpena egitea... eta gehienez sei mila euroko diru laguntza, ematen dizute. Egoera ez bada aldatzen, euskarazko bertsioa ez egitearen hautua har dezakete zenbait konpainiek.

■ **Badira sei urte antzerki munduko zenbait enpresa ekoizlek Eskena sortu zenutela, funtzionala al da?**

□ **"Antzerkia administrazioak ordaintzen du (...) gainera, beste formularik aurkitu ezean 'ama administrazioak' urte luzeetan jarraituko du antzerkiari titia ematen"**

Bai. Nire ustez elkarte gisa oso erabilgarria da. Gainera elkarteak bide batez Espainiar Estatu mailan federatua dagoenez, Europako Enpresa Ekoizleen Federazioan ere bagaude. Antzerki ekoizpenean badira hainbat arazo Espainian eta Europan ere komunak direnak, eta beraz, arazoari errazago egin diezaikegu aurre. Eskenari esker, hainbat erabaki guneetan egoteko aukera dugu, eta horrela lanbidea hobetu. Adibidez Euskal Aktoreen Batasunak aktoreen lan baldintzak hobetzeko akordio bat sinatzeko proposamena luzatu digu. Eskenako batzorde berezi bat gai hori lantzen ari da orain akordio bat sinatzeari garrantzitsua dela deritzogulako. Orain, beraz, aukerak aztertzen gabiltza.

■ **Antzerki ekoizpenaren eta banaketaren bidea erraztuko al da datozen urteetan?**

Hala espero dut. Dena den, lanbideak horrela jarraituz gero, haztea ezinezkoa izango dugula iritzi diot. Nire aburuz, ekoizpenerako baino banaketarako behar du diru laguntza antzerkiak. Izan ere, 120.202 euroko aurrekontua izanda ere, non kontratatuko zaituzte emanaldia egiteko? Ditzosozko sare hori benetan erabilgarri bilakatzea litzateke hoberena, eta udalei antzerkia, musika edo dantza kontratatzeke aurrekontua handitzea. Gauza da gaur egun programazioa jabetxeetan menua bezala aukeratzen dela: lehenengo prezioari begiratuta.

Ekoizpena eta banaketa errazteko beste bide bat ere honakoa litzateke: pabiloi handi bat eraikitzea, honetan antzerki ekoizpenerako beharrezkoak diren hainbat zerbitzu eta material jartzeko. Bertan fokuak, kamioiak, tailerrak... egongo lirateke bazkide diren guztien artean erabili ahal izateko. Horrela guztiok ditugun gastuak murriztuko genituzke eta profesionalek ere aukera gehiago izango lituzkete lan egiteko.

◆ AINARA GURRUTXAGA

□ **"Gauza da gaur egun programazioa jabetxeetan menua bezala aukeratzen dela: lehenengo prezioari begiratuta"**

BERTSO EGUNA 2002

urtarrilak 26
DONOSTIA
KURSAAL
areto nagusia
18:00 etan
afaria eta festa
20:30 etan

www.bertsozale.com

Antolatzaileak:

9 4 3 2 1 7 7 9 8

Euskal
Herriko
Bertsozale
Elkartea

C.A.T

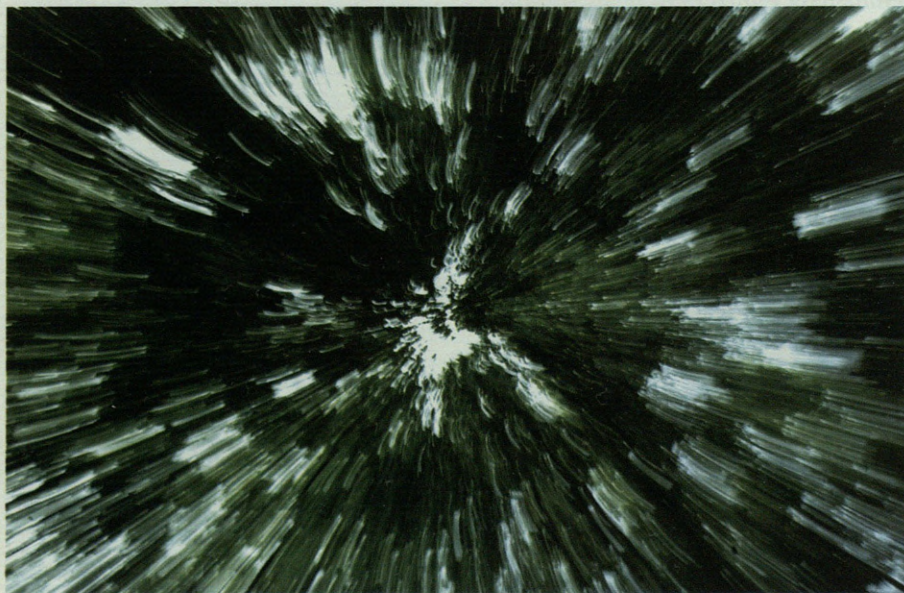
Laguntzailea:

ARGIA

Garaiko euskararen egoera korapilatsuaren aurrean itxaropentsu agertzen zen Kapanaga, jendearen asmo ona eta euskaltzaletasun zintzoa nagusi zirela-eta.

Oihaneko ahots baten deia

■ Kapanagak oihanetako ahotsarekin parekatzen zituen "Larresoro"ren eleak.

Euskararen geroak arduraturik zituen euskaltzale guztiak. Baina bakoitzak bere erara ikusten zituen arazo hark izan zitzakeen irtenbideak, eta horrek hikamika eta liskar franko sortuak zituen haien artean, egoera nahiko nahaspilatsu eta kezagarria eraginez euskal munduan. Hala ere, euskaltzaleen arteko borroka kupidagabe horren erdian, bazen baikor agertzen zenik ere: ZERUKO ARGIAren 464. zenbakian idazten zuen Kapanaga jauna bezalakoek, esate baterako.

DEIADAR IKARAĞARRI BAT

"Bil ditzagun azkar, eta osoki, euskalki guzien muna, odola eta giharra; eta osa dezagun ahalik eta azkarrenik, euskaldun guzientzako euskara batua eta zalua; inoiz baino zehatzagoa, inoiz baino landuagoa, eta inoiz baino maitatuagoa". Honelako hitzekin hasten zen Kapanagak izenpetutako "Euskalki guzien muna, odola eta giharra" idazlana. Bittor Kapanaga ote idazlea? Baliteke, baina ziurtasunik ezean, hobe horretan ez tematu. Gauza da, goiko hitzok ez zirela break, Z. ARGIA bertatik jasoak baizik, jarraian

argitzen zuen bezala.

"Hitz hok, gizon batek idatzi ditu, asteroko hontantxe, sakon eta zorrotz idazten dakian idazle batek. Bainan enetzat, izan diren euskaltzale guziek lurpetik jaiki eta dehadar ikarağarri bat egin izan balute bezala izan da. Oihanetako abots batek, herri baten kontzientziara jaurtzen duan zentzuzko dei bat bezala".

Halako zirrara eragin zion idazlana-ren egilea nor zen askoz beranduago argitzen zuen arren, komeni den baino nahaste handiagorik ez sortzeko, esan dezadan Jose Luis Alvarez Enparantzak

zeruko
ARGIA

«LANGILERIA HISTORIAN ZEHAR»

Erri bakoitzeko langilleriak kondaira berezia du

NON ZER

■ EUSKALTIKOTIK MUNDU, ARGIA	7 gaurerako
■ EUSKALTZALEEN BILA	5 gaurerako
■ EUSKALTZALEEN BILAK	5 gaurerako
■ EUSKALTZALEEN BILAK	5 gaurerako
■ EUSKALTZALEEN BILAK	5 gaurerako
■ EUSKALTZALEEN BILAK	5 gaurerako
■ EUSKALTZALEEN BILAK	5 gaurerako
■ EUSKALTZALEEN BILAK	5 gaurerako
■ EUSKALTZALEEN BILAK	5 gaurerako
■ EUSKALTZALEEN BILAK	5 gaurerako

ALBERTO ELOSEGI

■ Ikastetxeak arriskuan

Irastorza, 1972-I-23

Ala aitortu dute, oraindik orain, Espainiako gotzaiek. Eta zenbait jenderen eskubideak galzorian ikusi dituzte. Arrunt atzeratutako lurraldean bizi gerarik ezin uka, gu baiño atzeratuagoak gure inguruan ikusten baditugu ere. Jabetu da atzerapen hontaz Espainiako Gobernuak. Ekin dio eziera legea berritzeari. Ekin dio

hortarako diru gehiago botatzeari. Garrantzi handia du hortan dirua erabiltzeak. Izan ere ezer gutxi egingo du Gobernu batek Erria kultura maillan jaso ezik. Poztekoa eta eskertzekoa da alderdi hontatik artu duen jokabidea. Baiña ez dirudi gogoan artu duenik Erri bakoitzaren egoera. Badirudi gehien atzerapenez eta zabarkeriaz estuturik,

ez duela gogoan eduki bere egitekoa. (...) Horregatik eskatu dute Espainiako gotzaiek danentzat eskola-bidea, danentzat aukera-bide berdina, danentzat esku-artzeko era. Ez dedilla eziera osoa Gobernuaren esku eta gain egon, alegia. Estaduaz gainera, Elizak eta erritar taldeek izan dezatela ikastetxeak jasotzeko erraztasuna (...) ●

"Larresoro" izengoitiarekin plazaratutako lanaz ari zela. "Dei horrek behar luke ukan oihartzuna euskaltzaleen buru-bihotzetan, euskaltzale baino lehenago gizon bagiña, zentzudun eta zintzo bagiña. Ala ere, beldur naiz ahuntzaren gaueko eztulak baino eragin gehiago ez ote duan izango".

"KIXMI"REN BUZTANA

Jakina, etsipen horren arrazoiak aipatzeari ekiten zion gero. "Gerra dugu gure artean, behin agirian eta behin isilka, burruka maltzurra dabil euskaltzaleen artean. Aztoratuak ditugu norbaitzuk, nahigabetuak eta etsaiak beste zenbait. Zahar askok, harako jentillen garaietako 'kixmi'ari buztana ikusi bide diote. Bainan ni ez nau gehiegi larritzen zurrunbillo honek; dan txarrean ere, bigunkeriazko olerkiz estalduriko hutsa baino hobe dugu. Hala ere, giza-zentzuak eskatzen dualako arean, eta gure herri izatearen une garrantzitsu honek eskatzen digulako areago, bide erakor bat billatu behar dugu. Entzun dezagun bada, eta gure zentzutegietan sar dei hori: 'bil ditzagun azkar eta osoki'..."

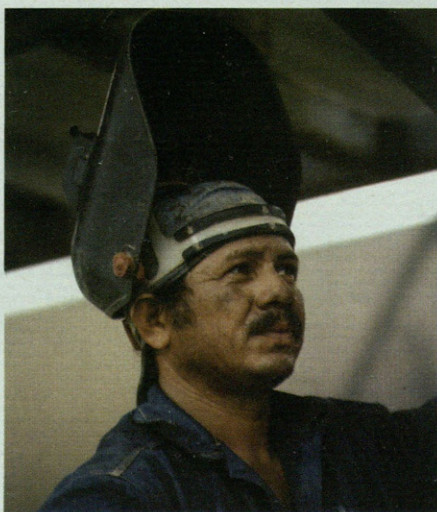
Beharbada hotz-hotzean ez ziotela kasu gehiegirik egingo eta, badaezpada-
do, adorea ematea erabaki bide zuen:

"Euskara ez da galduko. Gaurko nahaste zikin (hala eraginkor) hau dugu horren seinale. Egun gogorak bainan argiak ere datozkio gure izkerari. Ez izan hontaz kezkarik; gure artean zentzua garaitzen baldin bada (eta garaituko da) euskera ere garaituko da, indartuko da, gure herri izatearen tresna indartsu bihurtuko da. Nahizta ez izan orain gure esku, guziok dakizkigun zenbait baldintza.

■ "Langileria historian zehar"

Donato Unanue, 1972-I-23

Mikel Ugalde gizon ezaguna da Z. Argian argitaratzen diran lanengatik. Bereak dirateke gehienbat irakurtzen diranak. Gihartsu dira, gatza dute bere lanek. Muinari eltzen diote. Garbi azaltzen dizkigu Euskal Erriaren prolemak. Ez duzu bere iritzietan Euskal Erriaren aurkakorik ezer aurkituko, dena aldeko baizik. Pundu honetan, esan beharrik ez dago baiña, zalantzarik gabekoa da. Bide honi egoki jarraitzen dio oraintsu idatzi duan liburuan ere. "Langileria historian zehar" deritza liburu hori (...)

Gure hizkuntzaren etorkaro eder bat landu nahi baldin badugu, Larresorok erakusten digu bidea. Nerau ere, aspal-dian nengoen horixe esan nahian, bainan ez nuan asmatzen nola, noiz eta nun. Orain, deia egiña dugu. Erantzutea zor zaio. Gogoz eta lan-asmoz erantzutea".

Nolanahi ere, oztopotxo batzuk kon-tuan hartuak zituen, antza. "Badakit, guzi-guzion gogoak ez daudena gaur, elkar-hizketarako ta egia billatzerako

gertu. Norbaitzuk, bi eta bi hogeita bi direla ikasi dute, eta ikaskizun hortan lilluratuta daude. Beste batzuk ordea, lau eta lau berrogetalau direlakoaren iragarle ditugu. Bainan gehiegikeria hok, bihotza-
ren eragiñak ditugu gehienak; eta bihotza, zentzuak eta denborak baretzen dute".

Baikor zela bera, alegia. Zergatik? Bada, honexegatik: "Direnak direla, asmo ona eta euskaltzaletasun zintzoa dira nagusi gure artean. Sabel-zuri eta sabelgorri asko etortzen zaizkit bizi naizen basa-bazterrerara. Galdezka, mintzatzerara, bihotza hustutzerara edo eta eritzi baten eskean; eta gehienak asmo berdineko, amets bat beraren opatzaille. Sentipen batek eragiñak. Ikuskera ezberdiñak izaten dituzte arazo eta gai batzuetan, bainan egiaren aztarrenak jarraitzeko gertu gehienak. Eta hau honela izanik ez ote genduke adore eta indar aski, dehadar hori egintza bihurtzeko? Euskeraren biharko aro argira, euskaltzale multzorik argien, bizkorren, zuhurenen eta zentzudunen zubitik izango da bidea".

Etorkizun pozgarri horretara iriste-ko, ordea, bete beharreko baldintza batzuk zeuden. "Euskalki guzien muna, odola eta giharra biltzeko, euskalkion ikertze sakon eta zuhur bat egin beharko da. Nork daki, zer ikusteko eta zer ikas-teko gauden oraindik. Ezagutzen ote dugu gure euskera hizkuntza bezala? Ez ote gabiltza indoeuropear hizkuntzen arauz eta izariz euskera neurtu edo mugatu nahiz? Azaleko gramatikariekin hizkeraren oiñarriak lañotzen? Dugun hizkera bikaiñaren oiñarrieri heltzen ez badiegu eta euskalkien baloreak, oraño baiño obeto aztertzen ez baditugu, bata-sun bide guziek, porrot egiteko arris-kuan izango ditugu. Eta horrelakorik ez du nahi gaur, ziñez euskaltzale dan inork". Borobil: harrapatuak denak!

◆ PILAR IPARRAGIRRE

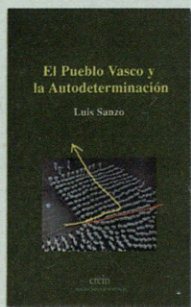
■ Irakurleak mintzo

Z.A, 1972-I-23

Zeruko Argia"ren artezkariari: Mesedez ez geiago zure paperoi neri bidali. Eta X. X. jaunak artu nai badu, berak paga dezala; neretzat nai eztudanik eztiot besteri bidalaraziko: aspaldiko urteotan pagatzen baitut arentzakoa. ¿Zergatik nazkatu naun zure paperak? Bi arrazoi ditut: Batetik, askotan Zeruko Argia ez baiña Inpernuko Sua didurilako; bestetik, Euskaltzaindiak "begi onez ikusiko zualako" Arantzazu'ko idazkera erabiltzeko aitzekiaz beste bat darabil-lako. Eta zuk badakizu nere iritzioin berri. Eztakit nai edunik ala nai eduteke ari zaran horrela jokatzan; neri berdin zait. Paperoi agertzen ari dan bezela fedeari eta euskerari kalte egiten ari dala uste dut, eta jokaera orri laguntzea oker jokatzea iduri-tzen zait. Orra garbi esan. Urteak joan zaizkit erabaki nai ezik, baiña or ezta zuzen-tzeko joerarik ikusten. Azkenean ere erabaki dut. Urteberri on. Zure zerbitzari

ASTEKO LIBURUA

EUSKAL HERRIA ETA AUTODETERMINAZIOA

**EL PAIS VASCO
Y LA
AUTODETER-
MINACION**
Luis Sanzo
EREIN
239 orrialde
15,03 euro

Luis Sanzok Erein argitale-
txearen bidez kaleratu
duen saiakera da "El Pue-
blo Vasco y la Autodetermina-
ción". Bertan, bere garaian EEko
partaide, eta egun, inongo alder-
direkin loturarik ez izan arren,
sozialismo europarrarekin lerra-
tzen den gizon hau Euskal
Herriak jasaten duen bortxa ego-
erari irtenbide errealista eta
bidezkoa eskaintzen saiatzen da.
Horretarako, euskal alderdi aber-
tzale guztiek burujabetasunaren
inguruan dauzkaten ikuspuntuak
ohartasunez begiratu eta gero,
planteamendu hauei Espainiako
konstituzioak zein nazioarteko
zuzenbideak ezartzen dizkien

mugak azpimarratzen ditu, SESB
eta Yugoslavia ohiko federazioen
banaketa, edota Belgika, Irlanda
eta Quebecoko prozesuak azter-
tuz. Arazoari konponbidea bila-
tzeko, euskal alderdi abertzale-
leen eta Espainiaren arteko
elkarriketaren alde agertzen da
Luis Sanzo. Hala ere, bere iri-
tziz, elkarriketa hori gertatzeko
indarkeria bertan behera utzi
beharko litzateke, eta hasieran,
negoziaketaren oinarria ez litz-
ateke autodeterminazio eskubi-
dea izango, Konstituzio espa-
niarra aldatzeko erakunde
autonomikoez legimititate
demokratikoan martxan jarrita-
ko ahalegina baizik.

▼ Egileari Galdezka

"Erabateko galtzailerik gerta ez dadin bide bat da"

Luis Sanzo

JOSEBA OIALDE

■ Zer eskaini nahi izan duzu lan honekin?

Ordezko aukera bat, euskal gizarteak jasaten duen benetazko ara-
zoa noizbait konpondu ahal izateko. Arazo hori euskal hiritarren
artean ematen den zatiketa eta indarkeriaren iraupena da. Nik
liburuan proposatzen dudana bidea ez du gaurdaino inork errefusa-
tu, ez abertzaleen artean, ez ni bezala nazionalismo moderatuaren
eta konstituziozaletasunaren artean gabiltzanok, ezta nazionalis-
tak ez direnek ere. Abantaila bat du, autodeterminazio eskubidea-
ren erabilera klasikoaren aldean: galtzaile eta irabazle egoera
gainditzeko duela. Eta horixe da hemen behar duguna, euskal hiri-
targo osoa errespetatuko duen eredu bilatzea, geure artean eraba-
teko galtzailerik gerta ez dadin, Europako hainbat lurraldetan ger-
tatu den bezala, hemendik inor bere herria utzi eta ihesi joan
beharrean sueta ez dadin.

■ Nork parte hartuko luke zuk aldarrikatutako elkarriketan?

Euskal alderdi abertzaleek (Batasuna barne, indarkeria mugaga-
beki baztertzen bada behintzat, nahiz baztertze hori behin-betikoa
ez izan); Euskal Herriko alderdi ez abertzaleek, eta gainontzeko
alderdi espainiarrek. Izan ere, alderdi horietako bakoitzak berezko
interesa eta jarrerak dauzka, eta era horretan, euskal hiritar guztiak
egongo lirateke ordezkatu. Lizarra-Garaziren akats handieneta-
ko bat abertzale ez zireen alderdiak baztertzea izan zen.

■ Zein izango litzateke elkarriketa horren helburu nagusia?

Konstituzio espainiarraren aldaketa. Besteak beste, zenbait eza-
garri berezi dituzten lurraldeetarako autodeterminazio eskubidea-
ren erabilera jaso eta legeztatzea. Eta azken 20 urteotan inda-
rrean dagoen sistema autonomikoa ere eguneratu beharko litzateke.

LIBURUAK

BITARTEAN HELDU ESKUTIK

Kirmen Uribe
SUSA
100 orrialde
9,02 euro

KIRMEN URIBEREN LEHEN POEMA BILDUMA

Kirmen Uriberen lehen poema bilduma da Susa argitaletxearen eskutik plazaratu duen "Bitartean heldu eskutik", non jaiotzetik heriotzaraino doan pasartean gizon-emakumeok aurkitzen ditugun une gozagarri eta ilunetan jartzen duen bere arreta, maitasun keinu bat eskatuz, denok dugulako barruan uhola dakarren ibai estali bat, ez badira beldurrak, damuak dira, ez badira zalantzak, ezinak. Unerik zoriontsuenak ere etorkizun tristeago baten iragarpena izan dezakeelako, gerizondo baten ihartzeak maite zuenaren heriotza gogora ekar dakiokelako, bonbardaketak hasteak supermerkatuan sortu ez duen zalaparta bi magrebiar agertze hutsarekin piztu daitekeelako, gerrako haurren gurasoek, etsiturik, nahiago izan dezaketelako beren umeak autistripu batean galtzea eguneroko bonbek urratzen duten hirian baino...

FILOSOFIA APAINGELAN

Donatien Sade
TXALAPARTA
305 orrialde
13,22 euro

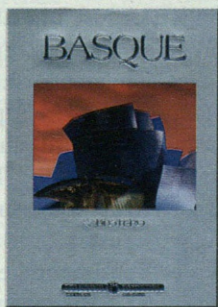

SADE, SEXU HEZIKETA BURGESA HANKAZ GORA JARRIZ

Bego Montorio eta Juan Martin Elexpuruk euskaratua izan da Txalaparta argitaletxeak plazaratu duen "Filosofia apaingelan", Sadeko markesak 1795ean kaleratu zuen liburua. Eta bere bizitzako hainbeste urte espetxeraturik igaro behar izan zituen Donatien Sade libertinoaren irudimenak buruturiko sexu fantasia mugagabea da, bertan agertzen diren pertsonaiak, emakumezkoak edo gizonezkoak izan, lizuntasun osoz masturbatu egiten dira, bakarka zein bata besteari, eta elkarri miaztu, zupatu, txortan egin, sodomizatu egiten diote, inongo traba moralik gabe. Izan ere, Luis Elberdinek idatzitako hitzaurre argigarriak agerian uzten duen bezala, Sadeko markesak liburu probokatzailerik hau idatzi zuenean, bere garaiko gizartea eskandalizatzea eta orduko sexu heziketa burgesa hankaz gora jartzea baitzuen helburu.

BASQUE

Xabi Otero
EUSKO
JAURLARITZA
164 orrialde
30,05 euro

XABI OTERO ETA EGUNGO EUSKAL HERRIA

Xabi Otero argazkilari ospetsuaren lan bikainaz horniturik agertzen den liburua eder honek, gaur egungo Euskal Herria munduari aurkeztea du xedetzat. Sustraietako lehiakortasuna, bioaniztasuna, nortasuna, habitata, azpiegiturak, formakuntza, produkzioa, kultura eta aisia gai dauzkaten testuak, euskaraz, frantsesez, gazteleraz eta ingelesez emanak daude, beti ere Xabi Oteroren argazki liluragarriak lagun dituztela. "Basque", Eusko Jaurlaritzak argitaratua izan da, eta Juan Jose Ibarretxe lehendakariak idatzitako lana darama hitzaurre gisa. Dena den, Euskal Herriaren zazpi lurraldeetatik dihardu, hau da, eurosiberiar kontinentearen guneepean, Ozeano Atlantikoren magalean, Bizkaiko golkoan, Pirineoen mendebaleko bazterrenen bi aldeetan kokaturik dagoen euskal zonalde osoaren errealitatea agertzen du.

K A L I T A T E A

Produkturik
onenak,
MultiOpticasen

Aukerarik
zabalena
betaurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
betaurrekoetan.

ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

LIBURUAK

**KARRAMARRO
UHARTEA.
BALEAREKIN
KANTUAN**

Batzuen artean
TTARTTALO
34 orrialde
4,15 euro

KARRAMARRO UHARTEAN, BALEAREKIN KANTUAN

Dimitri kapitaina eta bere lagun piraten abenturak liburuan eta bideoan lor daitezke orain, Ttarttalo argitaletxea eta Irusoinen bidez. Duela hilabete batzuk Goya saria eskuratu zuen "Karramarro Uharteak" filmaren asmatzaile berberak idatzi eta marraztu dituzte, hots, Inazio Mugika Iraolak, Joxean Muñoz Otaegik eta Jose Angel Lopetegik. "Balearekin kantuan" aipatu bilduma horretako lehen ipuina da. Hemen hasten dira Dimitri kapitaina, Ton-Ton, Folder, lora, Akeita, Sam katua... eta Walker gaiztoaren gorabeherak, itsas txakur batek izotz arteko uretara eramaten dituenean, euskaldunen altxor baten bila. Dimitri kapitaina pirata ausarta dugu, odol beroa, festa zalea, gaiztoei beti gailentzen zaiena baina bihotz onekoa. Akats bakar bat du gizonak, kantari traketsa izatea, eta makina bat buruhauste ekarriko dio horrek.

OSASUNAZ

Batzuen
artean
EUSKO
IKASKUNTZA
263 orrialde
13,82 euro

EUSKO IKASKUNTZAREN "OSASUNAZ, 4"

Eusko Ikaskuntzak plazaratutako "Osasunaz. Cuadernos de Ciencias Médicas, 4" aldizkariak, hasteko, duela ez asko galtzea egokitu zitzaion German Tamayo Salaberria bazkidea oroitzen du. Horrez gain, Osasuna eta Gizarte jardunaldietan aurkeztu ziren bi txosten plazaratzen ditu: "Doping, kirola eta osasuna, Ignacio Maria Ibarrola bazkideari omenaldia" izenburua duena, eta "Drogazaletasunaren arazoa gizartearen". Bestalde, honako bost lan hauek ere aztertutak izan dira bere orrialdeetan: "Gasteizko hilkortasuna", "Giza haziaren emankortasunean zerikusirik duten faktoreak", "Opiazeoen menpekotasunaren eragina metabolismo opioide endogenoan", "Klonazioaren eta zelula-kultiboen alderdi etiko eta juridikoak" eta "Egungo medikuntza-praktikan mintzairak daukan garrantzia".

XIX. SALBATORE
MITXELENA
LITERATUR
LEHIAKETA.

2000KO SARIA
Batzuen artean
ZARAUZKO UDALA
186 orrialde

XIX. SALBATORE MITXELENA LITERATUR SARIAK

Zarauzko Udalak, bertako haur eta gazteengan idazteko eta irakurtzeko Zaletasuna bultzatu asmoz, antolatutako 2.000. urteko Salbatore Mitxelena literatur lehiaketan saridun gertatu ziren ipuin eta olerkiak kaleratu ditu liburu honetan. Hau da, "Kaioa", "Ipurdi automatikoa", "Arkatz", "Patxi gezurtia", "Nire lagun gantxoa", "Beltx", "Nerearen letagina", "Leireren lepokoa", "Hiritik mendira", "Itzaleko baserria", "Baserria", "Tximista", "Pali eta Poxpo", "Oporretako ezustea", "Bakardadearen indarra", "Gure auto zaharra", "Nire kalea", "Sentimendu eza", "Kaixo laztana", "Egun berean...", "Gibraltar goisartea", "Bizitza melodia bat", "Hipokresia", "Ai zahartzaro!", "Ion-en ahalmen ezkutua", "Ba ote etorkizunik?", "Agur mundu krudel", "Otso gauak", "Egunak argitu zain" eta "Veneziako estazioan, zain".

DISKOA

KURAIA
Batzuen artean
METAK
11 kanta
11,39 euro

PUNK ROCK-HARD ROCK ETA KURAIA ON!

Kuraia, erritmo gogor eta gitarra doinu aberatsez jantzitako abesti melodikoak biltzen dituen CD hau, elkarkidetzan grabatua izan da. Izan ere, Dut taldeko Joseba Ponceri bururatu omen zitzaion, eta honek, El Corazón del Sapo talde aragoiarreko Fernandorekin bat eginik osatu zituen diskoan agertzen diren hamaika kanten doinuak eta hitzak, bederatzi euskaraz, bat gaztelaraz eta

beste bat aragoieraz. Behin abestiak osatu eta gero, Duteko Galder Izagirrerekin eta Anestesiako Mikel Kazalisekin elkartu ziren, denen artean "Ni ere", "Bizi gera", "Kea", "Biluztu", "Marketing", "Güello gorria", "Ezin gelditu", "Bidaia-tzen", "Uhin banpiroak", "Infierno" eta "Egunsentian" punk rock-hard rock kanta martxosoak grabatu zituztelarik.

BILBO, urtarrilak 17
Kontzertua

Etsaiak taldeak "Kaos" bere azkeneko lana eskainiko du, eurekin batera Izurri taldea izango da. Sarrerak aldez aurretik 5 euro balio du eta txarteldegian 6 euro. Kafe Antzokia 22:00

MUNGIA, urtarrilak 19
Kontzertua

Oskorri taldeak, beste hainbat kontzertuetan bezala, Mungiako frontoira hurbiltzen den guztia dantzatzeko eta abesten jarriko du bere herri musikaz.

Frontoia
22:30

GERNIKA, apirilaren 7a arte
Erakusketa

Euskal Herriko, Espainiako, Portugalgo eta Frantziako 15 museotatik datozen 20 hilarri ikus daitezke erakusketa honetan. Erakusketa hau Donostiako San Telmo museo arduradunen ekimena izan da.

Euskal Herria museoa

MIARRITZE, urtarrilak 20**Antzerkia**

Gustave Parkingen eskutik umorez beteriko antzezlanak dator: "Le retour de joies sauvages". Kofiseoa 17:00

BARAKALDO, urtarrilak 19-21
Antzerkia

Roberi Thomas antzerkigilearen "Trampa para un hombre solo" obraren estreinaldia izango da urtarrilaren 19, 20 eta 21ean. Andoni Ferreño eta Agustín González aktoreak protagonista dituen obra honen moldaketaren egilea Juan José Artetxe da. Barakaldo Antzokia 20:00

LASARTE-ORIA, urtarrilak 18
Kontzertua

La Cebra Mecánica taldeak eskainiko duen kontzertuan estilo ezberdinak estiloak entzun ahal izango dira: bluesa, tangoa, pasodoblea, rocka, bosta, rumba, sona, countrya edota edozein estilotako rocka. Manuel Lekuona kultur etxea 22:00

GASTEIZ, urtarrilak 22
Kontzertua

Espainiako musika munduaren arreta bereganatu duen Badajozeko Elena Gragerak kontzertua eskainiko du Tarragonako Anton Cardo piano joleak lagunduta. Gasteizko astearte musikatuaren programan kokatzen den emanaldia da. Vital Kutxa Fundazioko aretoa 20:00

ARRASATE, urtarrilak 20
Antzerkia

Banbuló txakurra berriro ere taula gainean da. Bernardo Atxagak ezaguna egin zuen pertsonaia honek hamaika komeria kontatuko ditu antzezlan honetan. Amaia antzokia 19:30

AGURAIN, urtarrilak 19
Antzerkia

La Peineta antzerki taldeak "Ex symbols" antzezlanak eskainiko du, bertan emakumezko batzuek euren senar izandakoei buruzko gogoeta egiten dute. Harresia aretoa 22:30

IRUÑEA, urtarrilak 23
Kontzertua

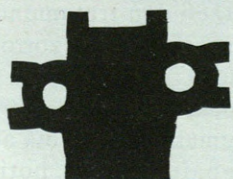
Musika klasikoaz gozatu nahi duenak aukera aparta du Euskadiko Orkestra Sinfonikoak kontzertua eskainiko baitu. Gaiarre antzokia 20:00

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Argitarapen honen ediziozko laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

kutxa

zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Udarekin batera muki-belarra ikusi ahal izango dugu, honen hosto likatsuek batez ere bular eta errapeetako zauriak azkar sendatzen lagunduko digutelarik.

AMESGAIZTOEN BEDARRA

Bailaretako belazeak erre dira aurten izotzekin. Esnea sortu behar eta ardiek aurkitzen dute, hala ere, han eta hemen, hortzak zeri luza. Udan ez bezala, egutera gozoan hor ikusiko dituzu, ospeletik ihesi. Ospel horietan, orain neguan hostaia galduta, ikusi ezina, hor dago gero udan topatuko duzun muki-belarra, *Pinquicula grandiflora*.

Muki-belarra haragijale edo intsektujaleen artekoa da. Hosto txikietan guruin berezi batzuk ditu. Hauek lika tankerako bat sortzen dute eta txingurri, eulitxo eta antzeko intsektuak bertan itsatsi eta asko uste gabe bere agoni-kanpaiak jotzen dizkie landaretxoak. Intsektua alde egin ezi-

nik dagoenean guruin beretatik jario berezi bat isuriko du, biktimaren barrunbeak urtu eta albuminoide eta azido organiko batzuk (propionikoa, butirikoa, balerianikoa, bentzoikoa eta abar) xurgatzeko. Biktima hustutze hau errazteko hosto ertzak kiribildu egiten ditu, guruin gehiagorik lan egin ahal izateko eta xurgatu behar duen jakiaren ttanttarik ere ez galtzeko. Amets-bedarra ere deitzen zaio. Intsektuen eskolan amesgaizto-bedarra deituko diote...

Muki-belarraren hosto likatsua zauriak, batik bat bular eta errapeetakoak, azkar isteko erabiltzen da. Baita beraietatik jetzitako esnea gatzatzeko ere ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Amenabarren azken filmak fotosentsibilitateari buruzko gogoeta zabaltzen du egunkari guztietan. Eguzkiaren kontrako babesa eta hainbat botika erabili daitezke gaixotasun honen aurrean.

ARGIAK KALTE

Agian zuetako askok ez zenuten gai honetaz sekula ezer entzun eta ezta irakurriko ere, baina nahikoa izan da Alejandro Amenabar zine-zuzendariak Nicole Kidman ilegorriarekin film bat egitea, eta horra hor non egunkari guztietan fotosentsibilitateari buruzko artikuluak irakurtzeko parada eduki dugun.

Argiarenganako sentikortasuna (hori xe besterik ez baita gure zinema karteldegian oraindik ere ikusgai dagoen pelikula jorratzen duen gaia), genetikoki determinatua dago. Oso altua da ile hori eta azal argia duten pertsonetan (zer esanik ez ilegorrietan), eta oso baxua, berriz, arraza beltzeko edo jatorri asiarreko pertsonetan. Hainbat botika modu sistemi-

koan edo baita topikoki ere erabiltzeak argiarekiko sentsibilitatea gehitu dezake.

Erreakzio fotoalergikoak (hortan datza kontua, argiarekiko nolabaiteko alergia bat) lehendik jada sentsibilizatu-tako pertsonetan agertzen dira, eguzki

izpien aurrean edo A izpi ultramoreen eraginpean jartzen direnean. Eta ondorioa ukipeneko dermatitis alergiko bat izaten da: azala agerian dauden gorputz-ataletan aldatzen eta erasaten da gehienbat (aurpegian, lepo aldean, eta gorputz adarretan batez ere).

Gomendatzen den tratamendua, eguzkiaren kontrako babesa zorroztea da batetik, metodo fisikoak (arropa egokia, eguzkitakoak, kapelak eta abar) eta kimikoak (kremak, lozioak eta abar) erabiliz. Zenbait kasutan botikak (immunogutxitzaileak) ematea ere beharrezkoa gerta daiteke, segun eta zenbaterainokoa den fotosentikortasunaren erasana ●

◆ JABIER AGIRRE

Lapurdiko Barrualdea.

Mendi gailurrera trenez

Lapurdiko kostaldea Ipar Euskal Herrian turismo masiboaren gunea bada ere, bertatik oso kilometro gutxira edertasunak nagusi izaten jarraitzen du. Barrualdean ez dago itsasoari parez-pare begira egoterik, baina horren ordez Larrunera trenez edo Artzamendira kotxez igotzen bagara sekulako bistetaz gozatuko dugu. Miarritzeko luxuak sortzen digun mirespenari berriz, Biriatu edo Azkaine bezalako herrietako apaltasunaren edertasuna konpara diezaiokegu. Bestalde,

■ Urruña Ipar Euskal Herriko udalerririk garrantzitsuenetakoa izandakoa da.

■ Alferrenak ere Larrun mendi tontorreraino igo daitezke bertako trenean.

euskalduntasun sentimendua difuminaturik topatu dugun kostaldetik oso kilometro gutxira antzinako (Sarako lezeak), atzoko (Itsasuko ageria) eta gaurko (Senpereko lakua) euskal sena berraurkituko dugu. Hau guztia Euskal Herria artifizialki banatzen duen mugaren inguruan biziko dugu. Baina batik bat Sara inguruko mugalariek edo Atekagaitzen "Duranbal" ezpata magikoak erakutsitako moduan mugak edo oztopoak apurtzeko daude. Hala diote kondairek.

GURE HERRIAREN

ZATIKETA sinboliza dezakeen Behobiatik hasiko gara. Herri honen alde bat Iruni dagokio, eta bestea Uruñari.

Gertu, Bidasoa ibaiaren erdian Faisaien irla dago. Irla honetan (urte erdian espainiarra eta beste erdian frantziarra dena) Luis XIV. eta Felipe V.ak "Pirinioetako Bakea" sinatu zuten 1659an. Akordio honetan gaur egun ezagutzen dugun Espainia eta Frantziaren arteko muga adostu zuten, eta horrenbestez Behobia eta orokorrean bi aldeetako herriak definitiboki banatuak geratu ziren.

Bidasoa gaineko zubia iparerrantz igaro eta berehala eskumara eginez Biriatu herri politerrantz igoko gara, handik 3 km.ra. Herrixo hau Bidasoaren gaineko balkoi natural batean dago, herria bera begiratoki pribilegiatua bihurtuz. Bertako pilotaleku, Herriko Etxe, ostatu, eliza-hilemi, etxeek... osotasunean hartuz oso leku atsegina bihurtzen dute.

Behobian eskumara Uruñarantz egin eta 3 km.ra errepidea ezkerrean utziz, beste km. batera Florenia lore parke koloretsua dugu: milaka zuhaitz eta zuhaixka, milioi bat lore baino gehiago, uharkak, bidexkak... Jatetxe eta bestelako zerbitzuak ere eskaintzen ditu.

Errepidean beriz, 2,5 km egin eta ezkerrean Uruñan sartuko gara, historikoki Iparraldeko herri garrantzitsu eta handienetako bat. Erdialdean, Herriko Etxe aurretik igoz, Sokoriko kaperara iristen gara. Bertan Larrungo bista politak eta estela diskoidal interesgarriak ditugu.

Uruñako eliza aurretik igaroz erdialdetik irten eta errepidean sartuz momentuz zuzen egingo dugu, 500 metrora Urtubiko jauzera bisitatzeko. 1149an eraiki eta 1341ean gotorleku bihurtua, XVI. mendean harresiak galdu eta omenaldi dorrea eraiki ostean, XVIIIan berriztatua eta beste eraikinak erantsi ziren. Guztia onduz, kanpo eta barru ederrak ditu, flandriar tapizak barne. Apiriletik urrira egunero (asteartea ezik) zabalik, 14:00-19:00 artean; helduen sarrera 5,34 euro.

LARRUN MENDIAREN MAGALEAN

Atzera egin eta ezkerrean, lehenbizi Ibardinerantz eta gero Azkainerantz abiatuz, Olhetatik pasako gara, eta handik 2 km.ra Azkainen sartuko gara. Hemendik Larrun aldeko ikuskerak ederak dira, eta bere erdialde txikiak lapurtarren edertasuna gordetzen du, plaza eta elizak batez ere.

San Inazio lepora goazen bitartean eskumaldera Larrun handia eta bere trenbidea ikusten hasiko gara. San Inazio Larrunera igotzen den tren ttipi zoragarria hartu eta ez zarete damutuko. Goitik, eguraldiak eta zeruak laguntzen badute zazpi euskal probintzien zati handi bat ikus daiteke. Itzulera oinez egitea gomendatzen dugu, trenbidea jarraituz.

■ Larrungo maldan gora igoz gero Euskal Herriko bazter ugari ikusi dezakegu.

URUÑA

Herrialdea: Lapurdi
Baionara: 26 km.
Altitudea: 32 m.
Biztanleak: 7.171
Euskaldunak: daturik ez

Azalera: 51 km²
Dentsitatea: 141 bizt./km²
Jaiak:
San Bizente (irailaren lehen igandean)

Denbora luzean Lapurdiko eta orokorrean Ipar Euskal Herriko udalerririk garrantzitsuenetakoa izandakoa da, baina denbora aurrera joan ahala gune esanguratsuak desanexionatzen joango zaizkio, Hendaia adibidez.

XI. mendetik ezaguna, XVII. menderarte Paris eta Madril arteko biderik motzenez kokatua (Pariseraino 13 egun dilitentziaz), bere kale-errepidea hainbat mendetan pasabide eta atsedeneku izan da. Bere garrantziaren beste bi adibide hurrengoak izan daitezke: Lapurdiko lehen posta ofizialeko bat izatea, eta Lapurdiko armaria ere Uruñakoaren berbera izatea.

IKUSTEKOAK

Nahiz eta udalerria berez nahikoa zabala izan, erdigunea Kale Nagusiak zeharkatzen duen plaza-ren inguruan biltzen da. Lapurtar kutsu nabarmeneko plaza honetan arkupedun Herriko Etxea, frontoia, eliza eta baserri moduko etxe tipikoak. Banaka hartuta bat ere ez da gehiegi nabarmentzen, baina orokorrean, Lapurdiko beste herri askotan bezala, enparantza oso atsegina bihurtzen dute.

San Bizente eliza berez XI-XII. mendekoa da, baina XVI. mendean Berpizkundeko estiloan berreraikia izan zen. Barruan XVIII.eko pulpituaz azpimarratuko dugu. Kanpoan, 45 metroko kanpandorrean esaldi esanguratsua irakur daiteke: "Vulnerat omnes, ultima necat" (Denek dute kolpatzen, azkenak du hiltzen).

■ Urtubiko jauregia Urruñako historian garrantzi handiko eraikina izan da.

SOKORRI BASELIZA

Izen bereko bidearen amaieran, 100 metroko altueran dagoen ermita honetatik Landetarainoko kostaldea ikus daiteke, ikuspegi ederraz gozatzen baitu.

XVI.lean Ama Birjinaren omenez eraikia, Frantziar Iraultza-ren garaian suntsitua, eta berriz ere 1813an berraltxatua, berau inguratuz 1608 eta 1831ko izurriteetan hildakoak gogoratzen dituen hilarri diskoidal bilduma oso interesgarria ikusiko duzue.

FLORENIA LORE PARKEA

Behobia eta Urruñaren artean kokatua, 18 hektareatan zehar barreiaturik mundu osoko lore mota anitzez eta milaka zuhaixka eta arbolaz gozatzeko aukera izango dugu. Gozamen horri, parke osoa paseo atseginean (pare bat ordu) bisitatzea ahalbidetzen diguten prestaturiko bidezidorrek laguntzen diote.

Zabalik: otsailaren 5etik martxoaren 5era 14:00-18:00 artean. Apirilaren 1etik urriaren 1era 10:00-19:00 ordutegiarekin. Urriaren 14:00-18:00 artean. Uztaila-abuztuaren ezik, astelehenak itxita. Sarrerak: helduak 5,49 euro; umeak 3,81 euro.

AZKAINA

Herrialdea: Lapurdi

Baionara: 29 km.

Altitudea: 30 m.

Biztanleak: 3.184

Euskaldunak: daturik ez

Azalera: 19 km²

Dentsitatea: 168 bizt./km²

Jaiak:

Herriko Jaiak (abuztuak 15)

HISTORIA PIXKA BAT

Bertan monumentu megalitiko ugari aurkitu dira, lur hauek antzinatik populatuak izan direla frogatuz. Agiri batean lehenengo 1135ean agertzen da, Escan izenarekin. XVII. mendean, Pierre de Lancre odoltzalearen "sorgin-ehiza"ren barne Arkibel herriko erretorea errearazi zuen.

Iraultza Frantziarraren ostean berriz, bai erretorea zein bere jarraitzaileak Landetara deportatu zituzten, konstituzio berria ez onartzeagatik zigor gisa. XIX. mende eta XX. mendean, errefuxiatu askok (Santa Cruz apaiza karlista, Frankismoaren garaikoak, esate baterako) herri hau bizilekutzat hartu zuten.

IKUSTEKOAK

Herriko erdigunea oso txikia da, baina era berean oso polita, beraz lasai ikusteko denbora hartuko dugu. Plaza atsegina lapurtar ohikoa da: pilotalekua, eliza, Herriko Etxea eta ostatuak. Hauetako batean (La Rhune) Pierres Loti-k "Ramuntcho" idatzi zuen, J.P. Borda "Otharre" azkaindar pilotari ospetsuan oinarrituz. Ladutxe pilotari-sendia ere azkaindarra dugu.

XVI-XVII.eko elizak hiru arko erromanikodun elizpea du; bere kanpategi karratu ederra Larrungo granitoz egina dago. Tenplua inguratuz hilerria dugu, eta hemen 1657ko estela diskoidal bat nabaritu dugu.

Lapurdi eta Ipar Euskal Herri osoan elizak eta hilerriak bata bestearen alboan egon ohi dira. Beraz, jendeak bere hildakoak gertu mantentzen ditu, herriaren erdian, ez Hegoaldean askotan gertatzen den bezala, ahalik eta urrunen. Barrualdean XVII. mendeko erretaula urreztatua dugu, eta zurezko zutabek eutsitako hiru galeria. Lurrean hilarri askotxo dago, eta goialdean itsasuntzi bat zintzilik, itsasgizonen opari.

Azkaine bere inguruko natura, ur eta mendiek eskaintzen dizkieten fruituetaz gozatzen duen herri txikia da. Bere kokapen pribilegiatuari esker Lapurdi barneko gune turistikoa bihurtu da.

Larrun mendia trenez

Azkaine eta Sara artean, Larrungo magalean San Inazio lepoa dugu, Lapurdiko mendirik garaienara igotzen den tren ttipiaren gelto-
kia. Larrungo tren ttipi hau benetako bilduma-pieza da. 1923an inauguratua, epoka-trena izaten jarraitzen du, aldaketa gutxi izan baitu.

Igoerak irauten duen bitartean (35 minutu inguru) antzina-ko trenbideen

sentsazioak bizi izango ditugu, eta zer esanik ez, paraje zoragarri honetaz gozatuko dugu. Bidean zehar historiaurretik gurekin bizi diren euskal zalditxo basatiak edo pottokak ere behatzeko parada izango dugu.

Azkenik, Pirinioetako azken gailur honek bere tontorretik (antena eta benta berriak ahaztuko ditugu) Euskal Herrian imajina daitekeen paisaiarik zoragarrienetakoa eskainiko digu. 360 graduko talaia honetatik, eguraldia adiskide badugu

■ Larrunera igotzeko trena 1923an inauguratu zen. Orduz gero ez zaio berrikuntza askorik egin.

eta horretarako dagoen orientabide-maparen laguntzaz, gure ikusmenak Pirinioetako gailurrak, Donostia eta Baiona arteko euskal kostaldea, zazpi probintzietako zati handia... aurkitu ahal izango ditu.

Ordutegia: Martxotik azarora, goizeko 9:00etatik (udan 8:30etatik). Irteerak jende-kopuru eta eguraldiaren arabera (orokorrean 35 minuturo). Txartela (joan-etorri): helduak 9,5 euro., umeak 5,34 euro.

Informazio Praktikoa

URRUÑA

Turismo Bulegoa (Syndicat d'Initiative):

Elizaurrean. ☎ (0)5 59 54 60 80.

Herriko Etxea:

☎ (0)5 59 47 44 44.

Botika:

Dubos Mediku-Zentrua- Campo Baita.

☎ (0)5 59 54 30 60.

Bankuak:

Agence Crédit Maritime- Frontoaldean.

Kotxe-tailerrak:

Garage Theard- RN-10 errepidea.

☎ (0)5 59 54 31 40.

Garage Mocerrea- A-63 autopistaren ondoan.

☎ (0)5 59 54 32 97.

Jatorduan:

La Bergerie Jatetxea- Bittola auzoa

(Floreniatik gertu).

Arotzenia Jatetxea- Rue Jean Fourcade.

Restaurant du Fronton- Dongaitz Anaiak

Jan eta lo egiteko:

*Hôtel Mendi Bichta- Herriko Plaza.

☎ (0)5 59 54 30 30.

*Hôtel Arotzenia- Behobiara bidea.

☎ (0)5 59 54 31 03. Logela 27,44-36,59 euro.

***Camp. La Corniche- Kostaldean (Hendaia

ondoan). ☎ (0)5 59 20 06 87

***Camping Larrouleta- RN-10 errepidea

(Sokoara bidean). ☎ (0)5 59 47 37 84.

Lo egiteko:

***Camping du Col D'Ibardin- Herburu auzoa.

☎ (0)5 59 54 31 21.

***Camping Juantcho- Sokoa ondoko kostaldean.

☎ (0)5 59 47 11 97.

***Camping Suhiberry- Sokoa ondoan.

☎ (0)5 59 47 06 23.

AZKAINE

Turismo Bulegoa: Hemiko Etxean, plazan.

☎ (0)5 59 54 00 84.

Botika: Lafitte Thierry- Ernest Foumeau.

☎ (0)5 59 54 00 42.

Kotxe-Tailerrak

Garage de la Nivelles- Rd 918 bidean.

☎ (0)5 59 54 40 55.

Garage d'Ascain- Donibane-Lohizunera bidean.

☎ (0)5 59 54 00 90.

Jatorduan:

Achafla Baita Jatetxea- Mortzelai.

Restaurant Des Chasseurs- Eliza ondoan.

Jan eta lo egiteko:

***Hôtel Oberena- Route des Carrieres.

☎ (0)5 59 54 03 60. Logela bikoitza

45,73-99,09 euro.

**Hôtel La Rhune- Fronto ondoan.

☎ (0)5 59 54 00 54. Logela 33,54-53,36 euro.

**Hôtel Basque- Rue Ernest Fournau.

☎ (0)5 59 54 00 12.

Lo egiteko:

***Camping Zelaia- Ibardinera bidea.

☎ (0)5 59 54 02 36.

***Camping-Caravaning des truites-

☎ (0)5 59 54 01 19.

**Camping d'Ascain- ☎ (0)5 59 54 40 61.

Denborapasak

Asteko Lokuzioa

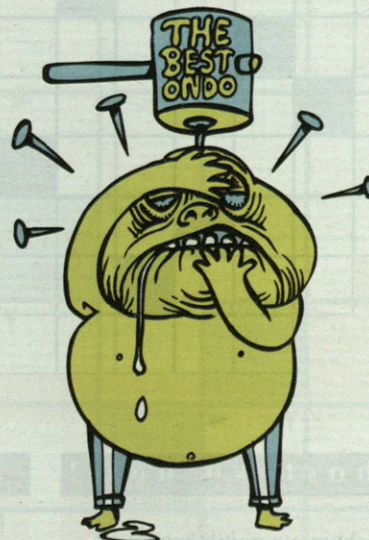
MISTER JAI / DOKTOR JEIKI

Hyde eta Jekyll Pertsonaia literarioen euskal egokitapena; gutariko...

RIPI RIAPAAAAAAAAAAAAAAAAAAAAA...

UNTRANSLATABLE

...bakoitza pairatzen duen eraldaketa festa egunean eta biharamunean

KUNK KUNK KUNK KUNK KUNK KUNK

UNTRANSLATABLE

MANIXUT MANIXUT

222PIAK
BATMAN

Kike Amonarrizen Umorea

FRANCOREN GAISOALDIA

Gerra irabazi eta berehala hasi zen Franco harremanetan Italiako eta Alemaniako faxistekin.

Garai hartan hasi ziren bigarren munduko gerra piztuko ote zen hotsak zabalitzen eta diotenez, Francok ez zuen batere garbi Espainia gerra hartan sartu behar ote zuen ala ez.

Hiru urteko gerrak metaturiko nekeak eta balizko munduko gerraren aurrean hartu beharreko jarrerak sortzen zizkion buruhaustek zirela medio, Franco gai-xotu egin zen. Eta eldarniotan zegoela,

honako hau esan zuen:

- Adolfo! Esaiozue Adolfori etortzeko! Berak zainduko nau!

Ingurukoei oso larri zegoela iruditu zitzaizen eta Hitlerri deitzea deliberatu zuten. Hitler biharamunean iritsi zen Madril:

- Oso larri dago -esan zioten, Franco zaintzen ari ziren sendagileek-

- Eta sukarra hartu al diozue? -Hitlerrek-

- Ez, ez... -medikuek-. Egia esan, ez gara ausartu.

- Bada, ekarri termometroa eta jar iezaiozue! Zuekin esperimenteren bat egitea nahi ez baduzue behintzat!

Medikuek ez zekiten zer egin, eta beldurraren beldurrez, ahotsak dardarka honela esan zioten Hitlerri:

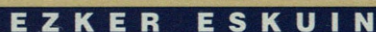
- Baina termometroa jartzen badiogu generalismoa esnatu egingo da, eta ez dakigu zer irudituko zaion! -Francok izan zezakeen erreakzioaren beldurrez-

- Zaudete lasai, hau nik konponduko dut eta. Ekarri baselina pixka bat eta ikusiko duzue... Ez du ezertxo ere sentituko.

Hitlerrek esan bezala, medikuek termometroa eta baselina eman dizkiote eta fuhrrer-a termometroa sartzen hasi zaionean, Francok, oraindik ere erdi ametsetan:

- Kaixo Adolfo! Banekien etorriko zinena!

3

- # GOITIK BEHERA

- 1 2 3 4 5**

8 k o T x i k i a n

A crossword puzzle grid with 12 numbered squares. The grid is composed of white squares for letters and black squares for empty space. The numbers are: 1 (down), 2 (across), 3 (across), 4 (across), 5 (across), 6 (across), 7 (down), 8 (across), 9 (across), 10 (across), 11 (across), 12 (across).

- 1.- Bidaliak
- 2.- Alaiki, pozik
- 3.- Entzuteko organoa
- 4.- Hegazti harraparia
- 5.- Mahatsondoen multzoa
- 6.- Musika tresna
- 7.- Pausoak
- 8.- Ezin hobeak
- 9.- Herri kirola
- 10.- Astoaren oihua
- 11.- Bizkaiko udalerria
- 12.- Ahalmen

ALBERTO ELOSEGI

ELIXABETE GARMENDIA

ZERGATIK ERROSKILEI MUZIN EGIN?

Gure ama erabat asaldatuta zegoen: "Irakurri al dituzu Bernardo Atxagak 'Diario'n esaten dituenak? ". Ez bada, periodikoei oraindik heldu gabe harapatu ninduen-eta zapatu goiz hartan. Ama lasaitzen saiatu nintzen. Irentsi berria nuela -irentsi diot, izan ere parka erantzi ere egin gabe irakurri bainuen, buzoitik hartu eta lasterka- ARGIAN Eizagirre ahizpek egindako elkarriketa, eta han ez nuela ezer hain kezagarriarik somatu. Baina "Diario Vasco"koa hartu eta, egia, izenburua edonor asaldatzeko modukoa zen: "Bernardo Atxaga augura la desaparición de la comunidad euskaldun 'en un plazo no muy largo'".

"EGUNKARIA" N Bidebarrietako hitzaldiaz egindako iruzkinari heldu behar izan nion gauzak bere tokian jartzeko. Hemen, "Diario" k izenburutzat hartutako ideia modu honetara azaltzen zen: "Euskara eta euskal kulturaren etorkizuna, benetan egoera oso kaskarrean dago eta aurrerantzean gerta daitekeen ondorioetariko batzuen artean, euskararen desagertzea ere izan daiteke horietako bat. Horrekin batera, euskal komunitatearen desagertzea hori lotuta egongo litzateke, inolako ezbaierik gabe". Indikatibotik potentzialera badagoela alde puska bat. Hala ere, astebete baino lehen Aitor Arana "Atxagari, kezka, denbora eske" zuzendu zitzaion "Egunkaria" ko gutunetan, bertan argitaratutako iruzkina -eta ez "Diario" koa- oinarritzat hartuta. Aitor Aranaren ikuspegitik Atxagarenetik baino gertuago aurkitzen dut nere burua, "eskuetako hamar hatzak eta bat baino gehiago" behar izanez duela 25 urte kazetaritzan sartu nintzenetik euskarak eta euskal kulturaren munduak izan dituzten aurrerapenak kontatzeko.

Nere lagun batek dio euskaldunok beti galtzera apustu egiten dugula. Laguna motz geratzen ari delakoan nago: irabazita ere, gure garaipenak hutsaren hurrengotzat jotzen ditugu euskaldunok. Arrakasta susmagarri bihurtzen zaigu, oparotasuna zer esanik ez. Beti dabil gure artean joera *agua-fiestas*en bat baina... kenketaz eta damuz geuri dagokigun poza murriztuko duena. Gure tantoak kontrarioari oparitzen dizkiogulakoan nago.

Durangoko Azokatik berrehun milatik gora lagun pasa direla? Argitaldaria gustura daudela ondo saldu delako? Baina... "Durangoko azoka euskal kulturaren panazea dela esaten du batek baino gehiagok, eta dena ondo doala uste dute. Baina, nire ustez, azokan saltzen diren euskarazko liburuak, diskoak eta bestelako produktuen kopurua aztertzen baldin badugu, oso kopuru txikia da".

DURANGOKO Azoka lanean bizi izan dut azken urteotan, telebistarako saioak eginez. Aurten hiru atal izan dira, berrogeina minutukoak, osorik hor aurkezten diren liburu eta disko berriei eskainiak. Frustrazioa, hauxe: dagoenaren artean entresaka gehiegizkoa egin beharra, gutxi batzuei bakarrik tartea eskaini ahal izatea. Xuhurregi ibili beharra alegia, produktioak gainezka egiten duelako. Eta gauza ez da kantitatea bakarrik. Nork ez du irrikaz itxoiten halako liburu edo diskoren gozamena? Eta nork ez dio erromerietatik erroskilak bezala eramaten lagunari opari hau eta iloba txikiari bere lehen ipuin liburuak? Eta txarra al da liburuak eta diskoak, bideoak eta aldizkariak erroskilen pareko izatea?

Azokaren -mundu guztiko azoka ororen- ezaugarri bat jendeak elkar ikusi eta topo egitea da. "Giro aparta" rekin batera, kroniketan aurrez idatzita egoten den hori: "lagun zaharrak agurtzeko parada". Esaera topikoa gorrotatzen dudan modura, gertaera gogoko dut ordea, batez ere fauna ezberdina ikusteko aukera ematen duen aldetik. Eta horretan, aurten topatu ditudanetatik bi bakarrik aipatuko ditut, adinez eta estiloz abanikoaren bi muturretan egon daitezkeenak: Bittor Kapanaga otxandioarra eta Iñigito lekeitia, Etsaiak eta Txapelpunk-eko punkia. Bien figura kontrajarriak gogoratzetik ateratzen ditut kontuak, zein tribu ez ote den egon Azokan.

Durangoko Azoka Gernikako urriko azken astelehena, Santo Tomas, San Blas eta Ernioko erromerien zirkuitoan sartu zaigu, bai. Ulertzen dut erosketak *delicatessen* dendan gusturago egitea, baina noizean behin txistorra koipetsuak eta talo erdi gordinak kalterik egiten ez dutelakoan nago. Jakina Durango ez dela euskal kulturaren panazea, baina zergatik lainoa jarri gainean Azokak daukan erakarmen gaitasunari? Tantoari uko egitea tongoa da ●

"Ulertzen dut erosketak 'delicatessen' n dendan gusturago egitea, baina noizean behin txistorra koipetsuak eta talo erdi gordinak kalterik egiten ez dutelakoan nago. Jakina Durango ez dela euskal kulturaren panazea, baina zergatik lainoa jarri gainean Azokak daukan erakarmen gaitasunari? Tantoari uko egitea tongoa da"

iTZAULKA?

MAHAI JOKOA

Bizkaiaren ganeko 2.000 itaun-erantzun

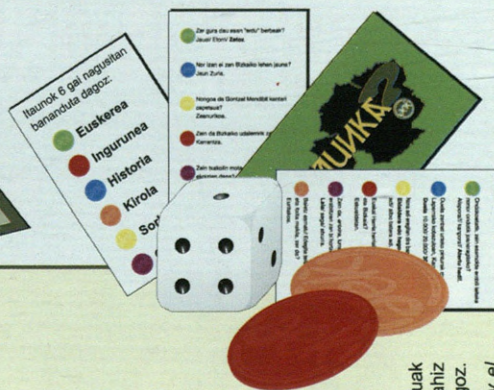
GAZTETXO eta HELDUENTZAT

MAHAI JOKOA

Zer dakizu Bizkaiaz?

- Zeri esaten jako "ogigaztaia"?
 - Nor zan Martina Ibaibarriaga?
 - Zein da euskera hobea, Markina ala Zornotzakoa?
- 2.000 itaun, geure herrialdea olgetan ezagutzeko.

DNI / CIF
ENA / IFK

Eskaerea egiteko orria

Persona y teléfono de contacto

Harremanetarako, izena eta telefonoa

Dirección
Helbidea

Código postal
Posta kodea

Provincia
Probintzia

Forma de pago
Ordaintzeko era

Banku bidez (20 zenbaki)

Entidad bancaria
Bankuaren izena

*Informazioa aek-ren fitxategian gordetako da, babespekoa da eta interesatuak eskatu, aldatu edo ezabatu leike gura izan ezkerre. Beronen kontrola nahiz erabilera, Norberaren Datuak Babesteko Lege Organikoaren mende dagoz.

*Esta información se guardará en nuestro fichero, es confidencial y el interesado es libre de modificarlo o cancelarlo. Su control y tratamientos están sujetos a la Ley Orgánica de Protección de Datos de Carácter Personal.

BIZKAIKO aek
euskal herriko alfabetatze euskalduntze koordinakundea

Salneurria: 5.000 pta./ 1.000 ogerleko/ 30,05 € (B.E.Z. barne)

Eskatu egizu zeure herriko aek-ren euskaltegian, edota:

• 94 415 52 57 edo 94 415 95 12 telefonoetan • Posta-e: idoia@aecknet.net • 94 416 65 55 faxa •

Rellenar este impreso y enviar a la siguiente dirección:
Eskari-orri hau bete eta bidali ondoko helbidera:

BIZKAIKO aek • Perro kalea, 1-5.a • 48005 BILBO

TXITXARDIN BELTXA

Oria Etorbidea, 12

☎ 37 03 04

20160 Lasarte-Oria